

BIULETYN

CENTRALNEJ RADY ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH

1969

Warszawa, dnia 25 czerwca 1969 r.

Nr 6

SPIS TREŚCI

Dział B

	str.
Poz. 94 — ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (wyciąg)	175
„ 95 — ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. o zmianie ustawy o Państwowej Inspekcji Handlowej	190
„ 96 — ustawa z dnia 29 kwietnia 1969 r. o pracowniczych urlopach wypoczynkowych	191
„ 97 — rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1969 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie komisji dyscyplinarnych dla pracowników nauki szkół wyższych oraz postępowania przed tymi komisjami	194
„ 98 — rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 maja 1969 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o pracowniczych urlopach wypoczynkowych	196
„ 99 — uchwała Nr 65 Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1969 r. w sprawie ustanowienia odznaki „Przodujący Drogowiec”	197
„ 100 — uchwała Nr 91 Rady Ministrów z dnia 28 maja 1969 r. w sprawie ryczałtów za noclegi w podróżach służbowych	198
„ 101 — rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 kwietnia 1969 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa pożarowego w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi oraz w zakładach prowadzących roboty wiertnicze z powierzchni	198
„ 102 — rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 maja 1969 r. w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego budynków	200
„ 103 — rozporządzenie Ministra Przemysłu Spożywczego i Skupu z dnia 5 maja 1969 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach przemysłu zielarskiego	202
„ 104 — zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 25 marca 1969 r. zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowych zasad przyznawania dodatkowego wynagrodzenia lekarzom zakładów leczniczo-zapobiegawczych przemysłowej służby zdrowia oraz szczegółowych zadań tych lekarzy	207
„ 105 — zarządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 marca 1969 r. w sprawie obowiązku służby wojskowej kobiet	208
„ 106 — zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 31 marca 1969 r. w sprawie opłat rejestracyjnych od pojazdów samochodowych, przyczep i trolejbusów	209
„ 107 — zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 4 kwietnia 1969 r. w sprawie uzupełnienia wykazu instytutów naukowo-badawczych uważanych za instytuty techniczne	211
„ 108 — zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 9 kwietnia 1969 r. w sprawie określenia stanowisk w lotnictwie cywilnym, w odniesieniu do których mogą być zawierane umowy ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków	212
„ 109 — zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 12 kwietnia 1969 r. w sprawie zmiany regulaminu odznaki „Przodujący Kolejarz”	212
„ 110 — zarządzenie Ministrów Komunikacji i Gospodarki Komunalnej z dnia 26 kwietnia 1969 r. w sprawie regulaminu odznaki „Przodujący Drogowiec”	213
„ 111 — pismo okólne z dnia 29 maja 1969 r. — Wytyczne w sprawie współdziałania administracji z samorządem robotniczym	215

Poz. 112 — pismo okólne z dnia 29 maja 1969 r. w sprawie opracowania projektów planu na lata 1971—1975	219
„ 113 — wytyczne Nr 11 Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 15 marca 1969 r. w sprawie organizacji, zadań i zakresu działania ośrodków organizacji i normowania pracy	222
„ 114 — zarządzenie Nr 12 Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 marca 1969 r. w sprawie dodatkowego wynagradzania prowizyjnego kasjerów walutowych dokonujących skupu zagranicznych środków płatniczych na rzecz Polskiego Biura Podróży „Orbis”	225
„ 115 — zarządzenie Nr 14 Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 21 marca 1969 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników ośrodków organizacji i normowania pracy	225

DZIAŁ B

94

USTAWA

z dnia 19 kwietnia 1969 r.

KODEKS KARNY

(Dziennik Ustaw z dnia 14 maja 1969 r. Nr 13, poz. 94)

(Wyciąg)

CZEŚĆ OGÓLNA

Rozdział I.

Zasady odpowiedzialności karnej.

Art. 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuszcza się czynu społecznie niebezpiecznego, zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

Art. 2. § 1. Jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

§ 2. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty wyrokiem nie jest już zabroniony pod groźbą kary, skazanie ulega zatarciu z mocy prawa.

Art. 3. Ustawę karną polską stosuje się do sprawcy, który popełnił przestępstwo na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym.

Art. 4. § 1. Przestępstwo uważa się za popełnione w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania do którego był obowiązany.

§ 2. Przestępstwo uważa się za popełnione w miejscu, gdzie sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany, albo gdzie skutek przestępny nastąpił lub miał nastąpić.

Art. 5. § 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.

§ 2. Zbrodniami są czyny zagrożone karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od 3 lat albo karą surowszą.

§ 3. Występkami są inne czyny zagrożone karą przekraczającą 3 miesiące pozbawienia wolności, 3 miesiące ograniczenia wolności lub 5.000 złotych grzywny.

Art. 6. Zbrodnię można popełnić tylko z winy umyślnej; występki można popełnić także z winy nieumyślnej, jeżeli ustawa tak stanowi.

Art. 7. § 1. Przestępstwo umyślne zachodzi wtedy, gdy sprawca ma zamiar popełnienia czynu zabronionego, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia na to się godzi.

§ 2. Przestępstwo nieumyślne zachodzi zarówno wtedy, gdy sprawca możliwość popełnienia czynu zabronionego przewiduje, lecz bezpodstawnie przypuszcza, że tego uniknie, jak i wtedy, gdy możliwości takiej nie przewiduje, choć powinien i może przewidzieć.

Art. 8. Sprawca przestępstwa umyślnego ponosi surowszą odpowiedzialność, którą ustawa uzależnia od określonego następstwa czynu, jeżeli co najmniej powinien być i mógł je przewidzieć.

Art. 9. § 1. Na zasadach określonych w tym kodeksie odpowiada ten, kto dopuszcza się czynu zabronionego po ukończeniu lat 17.

§ 2. Nieletni, który po ukończeniu lat 16 popełnia zbrodnię przeciwko życiu, zbrodnię zgwałcenia, rozbój lub zbrodnię przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu albo umyślnie powoduje ciężkie uszkodzenie ciała lub ciężki rozstrój zdrowia, może odpowiadać na zasadach określonych w tym kodeksie, jeżeli okoliczności sprawy oraz właściwości i warunki osobiste sprawcy za tym przemawiają, a zwłaszcza gdy poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.

§ 3. W stosunku do sprawcy, który popełnił występki po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz właściwości i warunki osobiste sprawcy za tym przemawiają.

Art. 10. § 1. Jeden czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo.

§ 2. Jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 sąd wymierza karę na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu kar dodatkowych i środków zabezpieczających na podstawie innych zbiegających się przepisów.

Rozdział II.

Formy popełnienia przestępstwa.

Art. 11. § 1. Odpowiada za usiłowanie, kto w zamiarze popełnienia czynu zabronionego swoim zachowaniem się zmierza bezpośrednio ku jego dokonaniu, które jednak nie następuje.

§ 2. Usiłowanie zachodzi także wtedy, gdy sprawca nie uświadamia sobie, że dokonanie jest niemożliwe ze względu na brak przedmiotu nadającego się do dokonania na nim przestępstwa lub ze względu na użycie środka nie nadającego się do wywołania zamierzonego skutku.

Art. 12. § 1. Sąd wymierza karę za usiłowanie w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa.

§ 2. W wypadku określonym w art. 11 § 2 sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 13. § 1. Nie podlega karze za usiłowanie, kto dobrowolnie odstąpił od czynu lub zapobiegł skutkowi przestępnemu.

§ 2. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary do sprawcy, który dobrowolnie starał się zapobiec skutkowi przestępnemu.

Art. 14. § 1. Przygotowanie zachodzi wtedy, gdy sprawca w celu popełnienia przestępstwa nabywa lub przysposabia środki, zbiera informacje lub spo-

rządza plan działania lub też podejmuje inne podobne czynności, mające stworzyć warunki do przedsięwzięcia czynu zmierzającego bezpośrednio ku dokonaniu, albo wchodzi w porozumienie z inną osobą celem popełnienia przestępstwa.

§ 2. Przygotowanie do przestępstwa jest karalne jedynie wtedy, gdy ustawa tak stanowi.

Art. 15. Nie podlega karze za przygotowanie, kto dobrowolnie od niego odstąpił, w szczególności niszcząc przygotowane środki lub zapobiegając skorzystaniu z nich w przyszłości.

Art. 16. Odpowiada za sprawstwo nie tylko ten, kto wykonuje przestępstwo sam albo wspólnie z inną osobą, ale także ten, kto kieruje wykonaniem przez inną osobę czynu zabronionego.

Art. 17. Okoliczności ściśle osobiste, wyłączające lub łagodzące albo zaostrzające odpowiedzialność karną, uwzględnia się tylko co do osoby, której dotyczą.

Art. 18. § 1. Odpowiada za podżeganie, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, nakłania ją do tego.

§ 2. Odpowiada za pomocnictwo, kto chcąc, aby inna osoba dokonała czynu zabronionego, albo godząc się na to, dostarcza jej środków, udziela rady lub informacji lub też w inny podobny sposób ułatwia popełnienie tego czynu.

Art. 19. § 1. Podżegacz i pomocnik odpowiadają w granicach swego zamiaru, chociażby osoba, która czynu zabronionego dokonała albo miała dokonać, nie ponosiła odpowiedzialności.

§ 2. Jeżeli szczególna właściwość sprawcy stanowi znamię przestępstwa wpływające chociażby tylko na wyższą karalność, osoba, która wiedząc o tej właściwości nakłania sprawcę do czynu lub udziela mu pomocy, odpowiada jako podżegacz lub pomocnik, nawet jeżeli właściwości takiej sama nie miała.

Art. 20. § 1. Sąd wymierza karę za podżeganie lub za pomocnictwo w granicach zagrożenia przewidzianego dla danego przestępstwa.

§ 2. Jeżeli czynu zabronionego nie usiłowano dokonać, sąd może zastosować do podżegacza lub do pomocnika nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 21. § 1. Nie podlega karze podżegacz lub pomocnik, który dobrowolnie zapobiegł dokonaniu czynu zabronionego.

§ 2. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary do podżegacza lub do pomocnika, który dobrowolnie starał się zapobiec dokonaniu czynu zabronionego.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się względem tego, kto inną osobę nakłania do popełnienia czynu zabronionego w celu skierowania przeciwko niej postępowania karnego.

Rozdział III.

Wyłączenie odpowiedzialności karnej.

Art. 22. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpiera bezpośredni bezprawny zamach na jakiegokolwiek dobro społeczne lub jakiegokolwiek dobro jednostki.

§ 2. Działła w obronie koniecznej w szczególności ten, kto występuje w celu przywrócenia porządku lub spokoju publicznego, chociażby to nie wynikało z obowiązku służbowego.

§ 3. W razie przekroczenia granic obrony koniecznej, w szczególności gdy sprawca zastosował sposób obrony niewspółmierny do niebezpieczeństwa zamachu, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 23. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto działa w celu uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego dobru społecznemu lub jakimkolwiek dobru jednostki, jeżeli niebezpieczeństwa nie można inaczej uniknąć, a dobro poświęcone nie przedstawia wartości oczywiście większej niż dobro ratowane.

§ 2. W razie przekroczenia granic wyższej konieczności sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się, gdy sprawca poświęca dobro, które ma szczególny obowiązek chronić nawet z narażeniem się na niebezpieczeństwo osobiste.

Art. 24. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto dopuszcza się czynu pod wpływem błędu co do okoliczności stanowiącej znamię czynu zabronionego, z wyjątkiem gdy chodzi o występki nieumyślne, a błąd był wynikiem lekkomyślności lub niedbalstwa.

§ 2. Nieświadomość bezprawności czynu nie wyłącza odpowiedzialności, jeżeli sprawca mógł błędnie uniknąć.

§ 3. W wypadku określonym w § 2 do sprawcy przestępstwa umyślnego sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 25. § 1. Nie popełnia przestępstwa, kto z powodu niedorozwoju umysłowego, choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych nie mógł w chwili czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swym postępowaniem.

§ 2. Jeżeli w chwili popełnienia przestępstwa zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

§ 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się, gdy sprawca wprawił się w stan odurzenia powodujący wyłączenie lub ograniczenie poczytalności, które przewidywał albo mógł przewidzieć.

Art. 26. § 1. Nie stanowi przestępstwa czyn, którego społeczne niebezpieczeństwo jest znikome.

§ 2. W wypadku określonym w § 1 nie wyłącza się odpowiedzialności sprawcy przed innym organem państwowym, instytucją albo organizacją społeczną w zakresie ich właściwości.

Rozdział IV.

Warunkowe umorzenie postępowania.

Art. 27. § 1. Postępowanie karne można warunkowo umorzyć, gdy stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu nie jest znaczny, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy nie karanego za przestępstwo, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.

§ 2. Warunkowego umorzenia nie stosuje się, gdy przestępstwo jest zagrożone karą przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności.

Art. 28. § 1. Warunkowe umorzenie można uzależnić od poręczenia polegającego na zapewnieniu podjęcia starań, by sprawca przestrzegał porządku prawnego, a zwłaszcza nie popełnił przestępstwa; poręczenia może udzielić organizacja społeczna, do której sprawca należy, lub kolektyw, w którym pracuje, odbywa służbę albo się uczy; poręczenia może udzielić również osoba godna zaufania.

§ 2. Umarzając warunkowo postępowanie karne można zobowiązać sprawcę:

1) do naprawienia w całości albo w części szkody wyrządzonej przestępstwem,

2) do przeproszenia pokrzywdzonego,

3) do wykonania określonych prac lub świadczeń na cele społeczne.

§ 3. Umarzając warunkowo postępowanie karne w sprawie o przestępstwo przeciwko mieniu, w wypadku gdy szkoda nie została naprawiona, nakłada się obowiązek określony w § 2 pkt 1.

§ 4. Obowiązek pracy na cele społeczne, przewidziany w § 2 pkt 3, nie może przekraczać 20 godzin.

Art. 29. § 1. Warunkowe umorzenie następuje na okres próby, który wynosi od roku do lat 2 i biegnie od uprawomocnienia się orzeczenia.

§ 2. Postępowanie karne należy podjąć, jeżeli sprawca w okresie próby uchylił się od wykonania obowiązku nałożonego w myśl art. 28 lub, chociażby przed uprawomocnieniem się orzeczenia, rażąco narusza porządek prawny, a w szczególności gdy dopuszcza się przestępstwa.

§ 3. Warunkowo umorzono postępowania karne nie można podjąć później niż w ciągu 3 miesięcy od zakończenia okresu próby.

Rozdział V.

Kary zasadnicze.

Art. 30. § 1. Karami zasadniczymi są:

- 1) pozbawienie wolności,
- 2) ograniczenie wolności,
- 3) grzywna.

§ 2. Karą zasadniczą o charakterze wyjątkowym, przewidzianą za najcięższe zbrodnie, jest kara śmierci.

§ 3. Za przestępstwo zagrożone karą śmierci oraz w innych wypadkach przewidzianych w ustawie można orzec karę zasadniczą 25 lat pozbawienia wolności.

Art. 31. Nie stosuje się kary śmierci do osoby, która w chwili czynu nie ukończyła 18 lat, ani do kobiety ciężarnej.

Art. 32. § 1. Kara pozbawienia wolności trwa najmniej 3 miesiące, najwyżej 15 lat.

§ 2. Karę pozbawienia wolności poniżej roku wymierza się w miesiącach, a powyżej roku — w latach i miesiącach.

Art. 33. § 1. Kara ograniczenia wolności trwa najmniej 3 miesiące, najwyżej 2 lata; wymierza się ją w latach i miesiącach.

§ 2. W czasie odbywania kary ograniczenia wolności skazany:

1) nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu,

2) jest obowiązany do wykonywania pracy wskazanej przez sąd,

3) jest pozbawiony prawa sprawowania funkcji w organizacjach społecznych,

4) ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary.

Art. 34. § 1. Obowiązek określony w art. 33 § 2 pkt 2 polega na wykonywaniu nieodpłatnej dozоровanej pracy na cele publiczne w wymiarze od 20 do 50 godzin w stosunku miesięcznym.

§ 2. W stosunku do osoby zatrudnionej w uspołecznionym zakładzie pracy sąd, zamiast obowiązku określonego w § 1, może orzec potrącenie od 10 do 25% wynagrodzenia za pracę na rzecz Skarbu Państwa albo na cel społeczny wskazany przez sąd; skazany nie może w okresie odbywania kary wiązać bez zgody sądu stosunku pracy, nie można też skazanemu przyznać wyższego wynagrodzenia ani przenieść go na wyższe stanowisko.

§ 3. Osobę nie pozostającą w stosunku zatrudnienia sąd, zamiast nałożenia obowiązku określonego w § 1, może skierować, jeżeli przemawiają za tym względy wychowawcze, do odpowiedniego uspołecznionego zakładu pracy w celu wykonywania tam pracy z zastosowaniem rygorów wymienionych w § 2.

Art. 35. Wymierzając karę ograniczenia wolności, sąd może zobowiązać skazanego:

1) do naprawienia w całości albo w części szkody wyrządzonej przestępstwem,

2) do przeproszenia pokrzywdzonego.

Art. 36. § 1. Grzywnę wymierza się w wysokości od 500 do 25.000 złotych.

§ 2. Grzywnę orzeczoną obok kary pozbawienia wolności wymierza się w wysokości od 500 do 1.000.000 złotych.

§ 3. Sąd orzeka grzywnę określoną w § 2, jeżeli sprawca działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz w innych wypadkach wskazanych w ustawie.

§ 4. Skazując za przestępstwo umyślne, sąd może orzec grzywnę określoną w § 2, jeżeli sprawca wyrządził szkodę w mieniu społecznym.

Art. 37. § 1. Na wypadek nieuiszczenia w terminie grzywny przekraczającej 1000 złotych, sąd określa zastępczą karę pozbawienia wolności, przyjmując jeden dzień pozbawienia wolności za równoważny grzywnie od 50 do 150 złotych.

§ 2. Kara zastępcza nie może przekroczyć 3 lat pozbawienia wolności, jak również górnej granicy kary pozbawienia wolności przewidzianej za dane przestępstwo; wymierza się ją w latach, miesiącach i dniach.

Rozdział VI.

Kary dodatkowe.

Art. 38. Karami dodatkowymi są:

- 1) pozbawienie praw publicznych,
- 2) pozbawienie praw rodzicielskich lub opiekuńczych,

3) zakaz zajmowania określonych stanowisk, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności,

4) zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych.

5) konfiskata mienia,

6) przepadek rzeczy,

7) podanie wyroku do publicznej wiadomości w szczególny sposób.

Art. 39. Pozbawienie praw publicznych obejmuje utratę czynnego i biernego prawa wyborczego do Sejmu i rad narodowych, utratę prawa do udziału w wymiarze sprawiedliwości oraz do pełnienia funkcji związanych ze szczególną odpowiedzialnością w organach i instytucjach państwowych oraz w organizacjach społecznych, jak również utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowca; pozbawienie praw publicznych obejmuje ponadto utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw.

Art. 40. § 1. Sąd orzeka pozbawienie praw publicznych w razie skazania:

1) na karę śmierci albo na karę 25 lat pozbawienia wolności,

2) za zbrodnię przeciwko podstawowym interesom politycznym lub gospodarczym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,

3) za inną zbrodnię popełnioną w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

§ 2. Sąd może orzec pozbawienie praw publicznych w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od roku za inne przestępstwo popełnione z niskich pobudek.

Art. 41. W razie skazania za przestępstwo popełnione na szkodę małoletniego lub we współdziałaniu z małoletnim albo w okolicznościach, w których czyn mógł stanowić gorszący przykład dla małoletniego, sąd może orzec pozbawienie praw rodzicielskich lub opiekuńczych, co obejmuje także utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw.

Art. 42. § 1. Sąd może orzec zakaz zajmowania określonych stanowisk lub wykonywania określonego zawodu, jeżeli sprawca przy popełnieniu przestępstwa nadużył stanowiska lub zawodu albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża interesowi społecznemu.

§ 2. W wypadkach przewidzianych w ustawie sąd może orzec zakaz prowadzenia określonej działalności, w szczególności wytwórczej, przetwórczej, handlowej lub usługowej.

Art. 43. § 1. W razie skazania osoby prowadzącej pojazd mechaniczny za przestępstwo przeciwko bezpieczeństwu w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, sąd może orzec zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych.

§ 2. Sąd orzeka zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych, jeżeli sprawca w chwili popełnienia przestępstwa wymienionego w § 1 był w stanie nietrzeźwości.

Art. 44. § 1. Kary wymienione w art. 38 pkt 1—4 wymierza się w latach na okres od roku do lat 10.

§ 2. Obok kary śmierci sąd nie orzeka grzywny ani kar dodatkowych wymienionych w art. 38 pkt 2—4, natomiast pozbawienie praw publicznych orzeka na zawsze.

Art. 45. Pozbawienie praw lub orzeczony zakaz obowiązuje od uprawomocnienia się wyroku; okres, na który je orzeczono, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby za inne przestępstwo, ani w czasie pobytu w ośrodku przystosowania społecznego.

Art. 46. § 1. Sąd orzeka konfiskatę całości albo części mienia w razie skazania za zbrodnię:

1) przeciwko podstawowym interesom politycznym lub gospodarczym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,

2) zagarnięcia mienia społecznego znacznej wartości.

§ 2. Sąd może orzec konfiskatę całości albo części mienia w razie skazania za inną zbrodnię popełnioną w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Art. 47. § 1. Konfiskata obejmuje mienie należące do sprawcy w chwili wydania wyroku, chociażby nieprawomocnego. Przedmioty i prawa majątkowe wyłączone z konfiskaty określają przepisy o wykonywaniu tej kary.

§ 2. Mienie objęte konfiskatą przechodzi na rzecz Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku.

§ 3. W razie orzeczenia konfiskaty części mienia sąd określa poszczególne przedmioty lub inne składniki mienia skazanego, podlegające konfiskacie.

Art. 48. § 1. Sąd może orzec przepadek narzędzi lub innych przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia przestępstwa, jak również przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio lub pośrednio z przestępstwa.

§ 2. W razie skazania za przestępstwo polegające na naruszeniu zakazu wytwarzania, posiadania, obrotu lub przewozu określonych przedmiotów, sąd może orzec przepadek tych przedmiotów.

§ 3. Jeżeli narzędzia lub inne przedmioty określone w § 1 lub 2 nie są własnością sprawcy, przepadek można orzec tylko w wypadkach przewidzianych w ustawie.

§ 4. Przepadek, o którym mowa w § 1 lub 2, jest obowiązkowy w wypadkach przewidzianych w ustawie.

§ 5. Przepis art. 47 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 49. Sąd może zarządzić podanie wyroku do publicznej wiadomości w zakładzie pracy, w czasopiśmie lub w inny stosowny sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie kary lub na interes pokrzywdzonego.

Rozdział VII.

Wymiar kary.

Art. 50. § 1. Sąd wymierza karę według swego uznania, w granicach przewidzianych w ustawie, oceniając stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu i biorąc pod uwagę cele kary w zakresie społecznego oddziaływania oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do skazanego.

§ 2. Kierując się wskazówkami określonymi w § 1, sąd uwzględnia w szczególności rodzaj i rozmiar szkody wyrządzonej przestępstwem, pobudki i sposób działania sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste oraz sposób jego życia przed popełnieniem i zachowanie się po popełnieniu przestępstwa, a także współdziałanie z nieletnim przy popełnieniu przestępstwa.

§ 3. Wymierzając grzywnę, sąd uwzględnia nadto stosunki majątkowe i dochody sprawcy, oraz korzyść, którą sprawca osiągnął lub zamierzał osiągnąć z przestępstwa.

Art. 51. Wymierzając karę młodocianemu, sąd kieruje się przede wszystkim tym, aby skazanego wychować, nauczyć zawodu i wdrożyć do przestrzegania porządku prawnego.

Art. 52. Uprzednie skazanie sprawcy za przestępstwo umyślne albo za podobne przestępstwo nieumyślne sąd uwzględnia jako okoliczność wpływającą na zaostrenie kary; w wypadku jeżeli ustawa daje możliwość wyboru rodzaju kary, sąd wymierza karę łagodniejszego rodzaju wtedy tylko, gdy za tym przemawiają względy wymienione w art. 50.

Art. 53. Okoliczności wpływające na wymiar kary uwzględnia się tylko co do osoby, której dotyczy.

Art. 54. § 1. Jeżeli przestępstwo zagrożone jest tylko karą pozbawienia wolności, przy czym dolna granica zagrożenia nie jest wyższa niż 3 miesiące, a wymierzona za nie kara nie byłaby surowsza od 6 miesięcy pozbawienia wolności, sąd uznając, że skazanie na taką karę nie byłoby celowe, może orzec karę ograniczenia wolności albo grzywnę.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do sprawcy występku umyślnego, który był już uprzednio skazany za przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności.

Art. 55. W wypadkach określonych w art. 54 § 1, jak również w wypadkach, w których przestępstwo zagrożone jest karą ograniczenia wolności albo grzywną, sąd może poprzestać na orzeczeniu kary dodatkowej wymienionej w art. 38 pkt 2—4 i 6, jeżeli zachodzą warunki jej orzeczenia i jeżeli zostaną w ten sposób osiągnięte cele kary.

Art. 56. W wypadkach wskazanych w ustawie sąd może odstąpić od wymierzenia kary, co nie stoi na przeszkodzie orzeczeniu kary dodatkowej, jeżeli zachodzą warunki orzeczenia takiej kary.

Art. 57. § 1. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w wypadkach wskazanych w ustawie oraz w stosunku do nieletniego odpowiadającego w myśl art. 9 § 2, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach także w stosunku do młodocianego.

§ 2. Sąd może również zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary w wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych wypadkach, kiedy nawet najniższa kara przewidziana za przestępstwo byłaby niewspółmiernie surowa, w szczególności:

1) ze względu na postawę sprawcy, zwłaszcza gdy sprawca czynił starania o naprawienie szkody lub o jej zapobieżenie albo też przyczynił się do ujawnienia przestępstwa;

2) w stosunku do sprawcy przestępstwa popełnionego we współdziałaniu z innymi osobami, jeżeli jego rola była podrzędna, a odniesiona przez niego bezprawna korzyść była niewielka.

§ 3. Nadzwyczajne złagodzenie polega na wymierzeniu kary poniżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia albo kary łagodniejszego rodzaju według następujących zasad:

1) jeżeli czyn stanowi zbrodnię — sąd wymierza karę pozbawienia wolności nie niższą od jednej trzeciej dolnej granicy zagrożenia;

2) jeżeli czyn stanowi występki, przy czym dolną granicą zagrożenia jest kara pozbawienia wolności nie niższa od roku — sąd wymierza karę pozbawienia wolności od 6 miesięcy;

3) jeżeli czyn stanowi występki, przy czym dolną granicą zagrożenia jest kara pozbawienia wolności niższa od roku — sąd wymierza karę pozbawienia

wolności do 6 miesięcy, karę ograniczenia wolności albo grzywnę.

§ 4. Stosując nadzwyczajne złagodzenie kary, sąd może odstąpić od orzeczenia kary dodatkowej, chociażby orzeczenie jej było obowiązkowe.

Art. 58. W razie skazania za przestępstwo ciągle, sąd może orzec karę w granicach do najwyższego ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, nie przekraczając jednak granicy danego rodzaju kary.

Art. 59. § 1. Jeżeli sprawca dopuścił się umyślnego występkę o charakterze chuligańskim, sąd wymierza karę pozbawienia wolności nie niższą od dolnego zagrożenia zwiększonego o połowę, a jeżeli ustawa daje możliwość wyboru rodzaju kary, sąd może orzec tylko w wyjątkowych wypadkach karę łagodniejszego rodzaju tak zaostreną.

§ 2. Sąd nie stosuje do sprawcy przepisów art. 54 i 55; nie stosuje również warunkowego zawieszenia wykonania kary, chyba że za tym przemawiają szczególnie okoliczności.

§ 3. Sąd może orzec na rzecz pokrzywdzonego albo na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża lub na inny cel społeczny wskazany przez sąd nawiązkę w wysokości od 500 do 5.000 złotych.

Rozdział VIII.

Powrót do przestępstwa.

Art. 60. § 1. Jeżeli sprawca skazany za przestępstwo umyślne na karę pozbawienia wolności popełnia w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary umyślne przestępstwo podobne do przestępstwa, za które był już skazany, sąd wymierza karę pozbawienia wolności w granicach od podwójnej wysokości dolnego zagrożenia do najwyższego ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę.

§ 2. Sprawcy skazanemu dwukrotnie w warunkach określonych w § 1, który odbył łącznie co najmniej rok pozbawienia wolności i w ciągu 5 lat po odbyciu ostatniej kary popełnia ponownie umyślne przestępstwo z chęci osiągnięcia korzyści majątkowej albo o charakterze chuligańskim, podobne chociażby do jednego z poprzednio popełnionych przestępstw, sąd wymierza karę w granicach od potrójnej wysokości dolnego zagrożenia, nie mniej jednak od 2 lat, do najwyższego ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, a jeżeli górna granica ustawowego zagrożenia nie jest wyższa niż 3 lata — do 5 lat pozbawienia wolności.

§ 3. Przewidziane w § 1 lub 2 podwyższenie dolnego ustawowego zagrożenia nie dotyczy wypadków, gdy przestępstwo jest zbrodnią; w wypadkach tych sąd uwzględnia popełnienie przestępstwa w warunkach określonych w § 1 lub 2 jako okoliczność wpływającą na zaostrenie kary.

§ 4. Kara orzeczona w myśl § 1, 2 lub 3 nie może przekraczać 15 lat pozbawienia wolności.

Art. 61. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, kiedy nawet najniższa kara wymierzona na podstawie art. 60 § 1 lub 2 byłaby niewspółmiernie surowa ze względu na pobudki działania sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste oraz sposób jego życia przed popełnieniem i zachowanie się po popełnieniu przestępstwa, sąd może odstąpić od stosowania przy wymiarze kary zasad określonych w art. 60 § 1 lub 2; w wypadkach tych sąd uwzględ-

nia popełnienie przestępstwa w warunkach określonych w art. 60 § 1 lub 2 jako okoliczność wpływająca na zaostrożenie kary.

Art. 62. § 1. W stosunku do sprawcy skazanego w warunkach określonych w art. 60 § 1 sąd może orzec nadzór ochronny.

§ 2. W stosunku do sprawcy skazanego w warunkach określonych w art. 60 § 2 sąd orzeka nadzór ochronny; jeżeli orzeczenie takiego nadzoru nie jest wystarczające dla zapobieżenia powrotowi do przestępstwa, sąd orzeka umieszczenie skazanego w ośrodku przystosowania społecznego.

Art. 63. § 1. Nadzór ochronny orzeka się na okres od 3 do 5 lat; biegnie on od chwili zwolnienia skazanego z zakładu karnego.

§ 2. Przestępca powrotny, względem którego orzeczono nadzór ochronny, nie może zmieniać miejsca pobytu bez zgody sądu, ma obowiązek stawienia się na jego wezwanie i wykonywania jego poleceń; sąd może też zakazać pobytu w określonych miejscowościach lub wyznaczyć inne miejsce pobytu.

§ 3. Polecenia mogą dotyczyć:

- 1) wykonywania ciężącego na skazanym obowiązku łóżenia na utrzymanie innej osoby,
- 2) wykonywania określonych prac na cele społeczne,
- 3) wykonywania pracy zarobkowej, podjęcia nauki lub przygotowania się do zawodu,
- 4) powstrzymania się od nadużywania alkoholu,
- 5) poddania się leczeniu,
- 6) powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
- 7) innego stosownego postępowania w okresie nadzoru ochronnego, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.

§ 4. Sąd może w okresie trwania nadzoru ochronnego ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać, w miarę potrzeby, polecenia określone w § 2 lub 3.

Art. 64. Jeżeli przestępca powrotny uchyla się od wykonywania obowiązków określonych w art. 63 § 2 i 3 albo w inny sposób udaremnia lub utrudnia osiągnięcie celów nadzoru ochronnego, sąd orzeka umieszczenie go w ośrodku przystosowania społecznego.

Art. 65. § 1. Czasu pobytu w ośrodku przystosowania społecznego nie określa się z góry; nie może on jednak być dłuższy niż 5 lat.

§ 2. Sąd może zwolnić skazanego po upływie lat 2, jeżeli istnieją podstawy do przypuszczenia, że po zwolnieniu nie popełni on przestępstwa.

§ 3. Okres pięcioletni, o którym mowa w art. 60 § 1 lub 2, nie biegnie w czasie pobytu sprawcy w ośrodku przystosowania społecznego.

Rozdział IX.

Przepisy o karze łącznej.

Art. 66. Jeżeli sprawca popełnił dwa albo więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw, i wymierzono za nie kary zasadnicze tego samego rodzaju, sąd orzeka karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa.

Art. 67. § 1. Kara łączna nie może być niższa od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne

przestępstwa i nie może przekroczyć sumy kar wymierzonych, jak również górnej granicy danego rodzaju kary.

§ 2. Przy wymierzaniu kary łącznej ograniczenia wolności praca na cele publiczne nie może przekroczyć 50 godzin w stosunku miesięcznym, a wysokość potrąceń — 25% wynagrodzenia należnego skazanemu za pracę.

Art. 68. § 1. W razie skazania za jedno ze zbiegających się przestępstw na karę śmierci orzeka się tę karę jako łączną karę zasadniczą.

§ 2. W razie skazania za jedno ze zbiegających się przestępstw na karę 25 lat pozbawienia wolności orzeka się tę karę jako łączną karę pozbawienia wolności.

Art. 69. W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, sąd wymierza karę łączną pozbawienia wolności, przy czym miesiąc ograniczenia wolności odpowiada 15 dniom pozbawienia wolności.

Art. 70. § 1. W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i grzywny, sąd wymierza osobno karę łączną pozbawienia wolności, osobno zaś karę łączną grzywny.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary ograniczenia wolności i grzywny.

Art. 71. § 1. Kary dodatkowe i środki zabezpieczające oraz nadzór ochronny i umieszczenie w ośrodku przystosowania społecznego stosuje się, chociażby je orzeczono tylko co do jednego ze zbiegających się przestępstw.

§ 2. W razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary tego samego rodzaju, wymienione w art. 38 pkt 1—4, sąd stosuje odpowiednie przepisy o karze łącznej.

Art. 72. Orzeczeniu kary łącznej nie stoi na przeszkodzie, że poszczególne kary wymierzone za zbiegające się przestępstwa zostały już w całości albo w części wykonane.

Rozdział X.

Warunkowe zawieszenie wykonania kary.

Art. 73. § 1. Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności w wymiarze do 2 lat w razie skazania za przestępstwo umyślne, a w wymiarze do 3 lat w razie skazania za przestępstwo nieumyślne.

§ 2. Zawieszając wykonanie kary, sąd bierze pod uwagę właściwości i warunki osobiste sprawcy oraz dotychczasowy sposób jego życia, które uzasadniają przypuszczenie, że pomimo niewykonania kary będzie on przestrzegał porządku prawnego, a w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa; sąd bierze również pod uwagę, czy względy na społeczne oddziaływanie kary nie przemawiają przeciwko warunkowemu zawieszeniu jej wykonania.

§ 3. Zawieszenia wykonania kary nie stosuje się do osób określonych w art. 60 § 1 i 2.

Art. 74. § 1. Zawieszenie wykonania kary następuje na okres próbny, który wynosi od 2 do 5 lat i biegnie od uprawomocnienia się wyroku.

§ 2. W wypadku gdy sprawcą jest młodociany, okres próby wynosi od 3 do 5 lat.

Art. 75. § 1. Zawieszając wykonanie kary, sąd może orzec grzywnę, chociażby jej wymierzenie na innej podstawie nie było przewidziane.

§ 2. Zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego:

- 1) do naprawienia w całości albo w części szkody wyrządzonej przestępstwem,
- 2) do przeproszenia pokrzywdzonego,
- 3) do wykonywania ciężącego na nim obowiązku lożenia na utrzymanie innej osoby,
- 4) do wykonania określonych prac lub świadczeń na cele społeczne,
- 5) do wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu,
- 6) do powstrzymania się od nadużywania alkoholu,
- 7) do poddania się leczeniu,
- 8) do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
- 9) do innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.

§ 3. Zawieszając wykonanie kary orzeczonej za zagarnięcie mienia społecznego, w wypadku gdy szkoda nie została naprawiona, sąd nakłada obowiązek jej naprawienia.

§ 4. Obowiązek pracy na cele społeczne, przewidziany w § 2 pkt 4, nie może przekraczać 20 godzin.

Art. 76. § 1. Sąd może uzależnić warunkowe zawieszenie wykonania kary od poręczenia organizacji społecznej, instytucji lub osoby godnej zaufania zapewniających podjęcie starań, by skazany przestrzegał porządku prawnego, a zwłaszcza by nie popełnił przestępstwa.

§ 2. Zawieszając wykonanie kary, sąd może na okres próby oddać skazanego pod dozór wyznaczonej osoby, instytucji lub organizacji społecznej.

§ 3. W wypadku gdy sprawcą przestępstwa umyślnego jest młodociany, oddanie pod dozór jest obowiązkowe.

Art. 77. § 1. Sąd określa czas i sposób wykonania nałożonych obowiązków.

§ 2. Jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają, sąd może w okresie próby ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać obowiązki, o których mowa w art. 75 § 2 pkt 4—9, albo od wykonania tych obowiązków zwolnić, jak również oddać skazanego pod dozór lub od dozoru zwolnić.

Art. 78. § 1. Sąd zarządza wykonanie kary, jeżeli skazany w okresie próby popełnił podobne do poprzedniego przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności, albo jeżeli uchyla się od wykonania obowiązku naprawienia szkody w wypadku określonym w art. 75 § 3.

§ 2. Sąd może zarządzić wykonanie kary, jeżeli skazany w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności popełnił przestępstwo inne niż wymienione w § 1, nie uiszczył grzywny albo uchyla się od wykonania nałożonych obowiązków lub od dozoru.

§ 3. Sąd może zarządzić wykonanie kary, jeżeli skazany popełnił przestępstwo lub rażąco narusza porządek prawny po wydaniu wyroku, lecz przed jego uprawomocnieniem się.

Art. 79. § 1. Zarządzenie wykonania kary może nastąpić tylko w okresie próby i w ciągu dalszych 6 miesięcy.

§ 2. Skazanie ulega zatarciu z mocy prawa z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby.

§ 3. Jeżeli wobec skazanego orzeczono karę dodatkową lub grzywnę, zatarcie skazania, o którym mowa w § 2, nie może nastąpić przed wykonaniem tych kar.

Rozdział XI.

Zasady wykonania kary.

Art. 80. § 1. Karę pozbawienia wolności wykonuje się w zakładach karnych według zasady indywidualizacji metod i środków oddziaływania penitencjarnego, tak aby wpływała ona wychowawczo na skazanego, kształtowała jego właściwy stosunek do pracy, wdrażała go do przestrzegania porządku prawnego i tym samym przeciwdziałała ponownemu popełnieniu przestępstwa.

§ 2. Skazany ma obowiązek pracy lub nauki oraz przestrzegania porządku w zakładzie.

Art. 81. Rodzaje zakładów karnych o zróżnicowanych rygorach odbywania kary oraz zakres obowiązków i złagodzeń, które dotyczą skazanego, w szczególności gdy jest przestępcą powrotnym albo młodocianym, określa odrębna ustawa.

Art. 82. Sąd może określić rodzaj zakładu karnego, typ rygoru wykonywania kary oraz zarządzać zmiany w stosowaniu metod i środków oddziaływania penitencjarnego.

Art. 83. § 1. Na poczet kary pozbawienia wolności zalicza się z mocy prawa okres tymczasowego aresztowania.

§ 2. Na poczet kary ograniczenia wolności sąd zalicza okres tymczasowego aresztowania, przy czym jeden dzień aresztu odpowiada dwom dniom ograniczenia wolności; okres ograniczenia wolności, o który zmniejsza się karę pozostałą do odbycia, zaokrągla się w górę do pełnego miesiąca.

§ 3. Na poczet grzywny sąd zalicza okres tymczasowego aresztowania, przyjmując jeden dzień aresztu za równoważny grzywnie od 100 do 300 złotych.

Art. 84. § 1. W toku wykonywania kary ograniczenia wolności sąd może zarządzać zmiany w sposobie wykonywania obowiązku określonego w art. 33 § 2 pkt 2.

§ 2. Jeżeli skazany uchyla się od wykonywania kary ograniczenia wolności, sąd określa zastępczą karę grzywny, przyjmując miesiąc ograniczenia wolności za równoważny grzywnie od 1.000 do 3.000 złotych, a w wyjątkowych wypadkach zastępczą karę pozbawienia wolności, przy czym miesiąc ograniczenia wolności odpowiada miesiącowi pozbawienia wolności, a kara zastępcza nie może przekroczyć górnej granicy kary pozbawienia wolności przewidzianej za dane przestępstwo.

§ 3. Jeżeli skazany nie uiszczy w terminie grzywny określonej w myśl § 2, a zostanie stwierdzone, że nie można jej ściągnąć w drodze egzekucji, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, przy czym miesiąc ograniczenia wolności odpowiada miesiącowi pozbawienia wolności.

Art. 85. § 1. Jeżeli skazany nie uiszczy grzywny w terminie, a zostanie stwierdzone, że nie można jej ściągnąć w drodze egzekucji, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności.

§ 2. Od zastępczej kary pozbawienia wolności skazany może się zwolnić w każdym czasie przez złożenie kwoty pieniężnej, przypadającej jeszcze do uiszczenia.

§ 3. Jeżeli grzywna została uiszczona w części, karę zastępczą zmniejsza się w sposób odpowiadający stosunkowi kwoty zapłaconej do wysokości grzywny.

Art. 86. Zawieszenia wykonania kary nie stosuje się do zastępczej kary pozbawienia wolności, chyba że ze względu na szczególne okoliczności sąd uzna to za celowe.

Art. 87. Sąd może rozłożyć grzywnę na raty na okres nie przekraczający roku, a w wyjątkowych wypadkach na okres do lat 3.

Art. 88. Skazanego na karę ograniczenia wolności, który odbył przynajmniej połowę orzeczonej kary, przy czym przestrzegał porządku prawnego i wyróżniał się swą pracą, jak również wykonał nałożone na niego obowiązki, sąd może zwolnić od reszty kary, uznając ją za wykonaną.

Art. 89. Skazanego na karę dodatkową, wymienioną w art. 38 pkt 1—4, sąd może zwolnić od reszty kary, uznając ją za wykonaną, po upływie połowy okresu, na który ją orzeczono, nie wcześniej jednak niż po roku, jeżeli skazany w tym czasie przestrzegał porządku prawnego.

Rozdział XII.

Warunkowe przedterminowe zwolnienie.

Art. 90. § 1. Skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary, jeżeli jego właściwości i warunki osobiste, sposób jego życia przed popełnieniem oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa, a zwłaszcza w czasie odbywania kary, uzasadniają przypuszczenie, iż sprawca po zwolnieniu będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa, i mimo niewykonania kary w całości jej cele zostały osiągnięte.

§ 2. Warunkowe zwolnienie nie może dotyczyć zastępczej kary pozbawienia wolności, chyba że przemawiają za tym szczególne okoliczności.

Art. 91. § 1. Warunkowe zwolnienie może nastąpić po odbyciu przez skazanego co najmniej dwóch trzecich kary, a gdy chodzi o młodocianego co najmniej połowy kary — nie wcześniej jednak niż po 6 miesiącach.

§ 2. Jeżeli skazany powracał wielokrotnie do przestępstwa w warunkach określonych w art. 60 § 2 lub 3, warunkowe zwolnienia nie stosuje się, chyba że szczególne okoliczności za tym przemawiają, jednakże w wypadku takim warunkowe zwolnienie może nastąpić po odbyciu przez skazanego co najmniej trzech czwartych kary.

§ 3. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do sumy dwóch lub więcej nie podlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno; zastosowanie przepisu § 2 następuje, jeżeli chociażby jedno z przestępstw popełniono w warunkach określonych w tym przepisie.

Art. 92. Skazanego można, niezależnie od warunków określonych w art. 91, zwolnić warunkowo po odbyciu 15 lat pozbawienia wolności.

Art. 93. § 1. W razie warunkowego zwolnienia czas pozostały do odbycia kary stanowi okres próby, który jednak nie może być krótszy niż rok ani dłuższy niż 5 lat; jeżeli skazanym jest młodociany, okres ten nie może upłynąć przed ukończeniem przez niego 21 roku życia.

§ 2. W razie warunkowego zwolnienia skazanego, który powracał wielokrotnie do przestępstwa w warunkach określonych w art. 60 § 2 lub 3, okres próby nie może być krótszy niż 3 lata.

Art. 94. Przepisy art. 75 § 2 i 3, art. 76 i 77, dotyczące poręczenia, nałożenia obowiązków na skazanego i oddania go pod dozór wyznaczonej osoby, instytucji lub organizacji społecznej, stosuje się odpowiednio do warunkowego zwolnienia.

Art. 95. § 1. Sąd odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony w okresie próby popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności.

§ 2. Sąd może odwołać warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności gdy popełnił przestępstwo inne niż wymienione w § 1, albo gdy uchylił się od wykonania nałożonych obowiązków lub od dozoru.

Art. 96. W razie odwołania warunkowego zwolnienia nie zalicza się na poczet kary okresu spędzonego na wolności; nie można również ponownie warunkowo zwolnić skazanego od odbycia reszty kary pozbawienia wolności, której odwołanie dotyczyło.

Art. 97. Jeżeli w okresie próby i w ciągu dalszych 6 miesięcy nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia.

Art. 98. § 1. Jeżeli osobę określoną w art. 60 warunkowo zwolniono, nie wykonuje się orzeczonego w stosunku do niej nadzoru ochronnego, natomiast oddanie jej pod dozór jest obowiązkowe.

§ 2. Jeżeli warunkowego zwolnienia nie odwołano, orzeczenie o nadzorze ochronnym traci moc.

Rozdział XIII.

Środki zabezpieczające.

Art. 99. Jeżeli uznano, że sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności określonej w art. 25 § 1, a jego pozostawanie na wolności grozi poważnym niebezpieczeństwem dla porządku prawnego, sąd orzeka umieszczenie sprawcy w szpitalu psychiatrycznym albo w innym odpowiednim zakładzie.

Art. 100. § 1. Jeżeli nastąpiło skazanie za przestępstwo popełnione w stanie ograniczonej poczytalności określonej w art. 25 § 2, a pozostawanie sprawcy na wolności grozi poważnym niebezpieczeństwem dla porządku prawnego, sąd może orzec jego umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym albo w innym odpowiednim zakładzie.

§ 2. W razie skazania na karę pozbawienia wolności albo na karę ograniczenia wolności wykonanie kary następuje po zwolnieniu sprawcy z zakładu; skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić na zasadach określonych w art. 90—98, przy czym zwolnienie może nastąpić w każ-

dym czasie bez ograniczeń wynikających z art. 91 § 1, natomiast oddanie pod dozór jest obowiązkowe.

§ 3. Sąd rozstrzyga przed zwolnieniem z zakładu, czy orzeczoną karę pozbawienia wolności należy wykonać.

Art. 101. W wypadkach przewidzianych w art. 99 i 100 czasu pobytu w zakładzie nie określa się z góry; sąd orzeka zwolnienie sprawcy, jeżeli jego dalsze pozostawanie w zakładzie nie jest konieczne.

Art. 102. § 1. Jeżeli nastąpiło skazanie za przestępstwo popełnione w związku z nałogowym używaniem alkoholu lub innego środka odurzającego, sąd może orzec umieszczenie sprawcy przed odbyciem kary w zakładzie leczenia odwykowego.

§ 2. Czasu pobytu w zakładzie nie określa się z góry, nie może on jednak być krótszy niż 6 miesięcy i dłuższy niż 2 lata; o zwolnieniu z zakładu rozstrzyga sąd na podstawie wyników leczenia.

§ 3. Przepis art. 100 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 103. § 1. Jeżeli uznano, że sprawca dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności określonej w art. 25 § 1, sąd może zastosować przewidziane w art. 41—43 i 48 pozbawienie praw, zakaz lub przepadek tytułem środka zabezpieczającego.

§ 2. Pozbawienie praw lub zakaz orzeka się bez określenia terminu; sąd orzeka o przywróceniu praw lub o uchyleniu zakazu, jeżeli ustały przyczyny orzeczenia tego środka.

Art. 104. Jeżeli społeczne niebezpieczeństwo czynu jest znikome, a także w razie warunkowego umorzenia postępowania albo stwierdzenia, że zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego, jak również w innych wypadkach wskazanych w ustawie, sąd może zastosować przewidziany w art. 48 przepadek tytułem środka zabezpieczającego.

Rozdział XIV.

Przedawnienie.

Art. 105. § 1. Karalność przestępstwa ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło lat:

- 1) 20 — gdy czyn stanowi zbrodnię,
- 2) 10 — gdy czyn stanowi występki zagrożony karą pozbawienia wolności przekraczającą lat 5,
- 3) 5 — gdy chodzi o pozostałe występki.

§ 2. Karalność przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego ustaje z upływem 3 miesięcy od czasu, gdy pokrzywdzony dowiedział się o osobie sprawcy przestępstwa, nie później jednak niż z upływem 5 lat od czasu jego popełnienia.

§ 3. W wypadkach przewidzianych w § 1 i 2, jeżeli dokonanie zależy od nastąpienia określonego w ustawie skutku, czas popełnienia przestępstwa ustala się według czasu, gdy skutek nastąpił.

Art. 106. Jeżeli w okresie przewidzianym w art. 105 wszczęto postępowanie, karalność przestępstwa ustaje z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu.

Art. 107. Nie można wykonać kary, jeżeli od uprawomocnienia się wyroku skazującego upłynęło lat:

- 1) 25 — w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas powyżej lat 5 albo na karę surowszą,
- 2) 15 — w razie skazania na karę pozbawienia wolności do lat 5,
- 3) 10 — w razie skazania na inną karę.

Art. 108. Przedawnienie nie biegnie, jeżeli przepis ustawy nie pozwala na wszczęcie lub dalsze prowadzenie postępowania karnego; nie dotyczy to jednak braku wniosku albo oskarżenia prywatnego.

Art. 109. Przepisów o przedawnieniu nie stosuje się do zbrodni wojennych i zbrodni przeciwko ludzkości.

Rozdział XV.

Zatarcie skazania.

Art. 110. Z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe; wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych.

Art. 111. § 1. Zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od wykonania lub darowania kary pozbawienia wolności albo od przedawnienia jej wykonania.

§ 2. Sąd może na wniosek skazanego zarządzić zatarcie skazania już po upływie 5 lat, jeżeli skazany w tym czasie przestrzegał porządku prawnego, a wymierzona kara pozbawienia wolności nie przekraczała 2 lat.

§ 3. W razie skazania na karę ograniczenia wolności, na grzywnę albo na karę dodatkową w myśl art. 55 lub 56, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 5 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania.

§ 4. Jeżeli orzeczono karę dodatkową, wymienioną w art. 38 pkt 1—4, lub umieszczenie w ośrodku przystosowania społecznego, okres wymagany do zatarcia skazania biegnie od wykonania, darowania lub przedawnienia wykonania zarówno kary zasadniczej, jak i dodatkowej lub też zwolnienia z ośrodka.

Art. 112. Jeżeli sprawcę skazano za dwa lub więcej przestępstw w warunkach, które nie pozwalają na wymierzenie kary łącznej, jak również jeżeli skazany po rozpoczęciu, lecz przed upływem okresu wymaganego do zatarcia skazania ponownie popełnił przestępstwo, za które wymierzono mu karę pozbawienia wolności, dopuszczalne jest tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań.

Rozdział XVI.

Odpowiedzialność za przestępstwa popełnione za granicą.

Art. 113. Ustawę karną polską stosuje się do obywateli polskich, którzy popełnili przestępstwo za granicą.

Art. 114. § 1. Ustawę karną polską stosuje się do cudzoziemców, którzy popełnili przestępstwo za granicą, jednakże warunkiem odpowiedzialności jest uznanie takiego czynu za przestępstwo również przez ustawę obowiązującą w miejscu jego popełnienia.

§ 2. Jeżeli zachodzą różnice między tymi ustawami, stosując ustawę polską można uwzględnić te różnice na korzyść sprawcy.

Art. 115. Niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa ustawę karną polską stosuje się do cudzoziemców w razie popełnienia:

- 1) przestępstwa przeciwko istotnym interesom po-

litycznym lub gospodarczym Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,

2) przestępstwa ściganego na mocy umów międzynarodowych.

Art. 116. Jeżeli czyn popełniony za granicą nie stanowi przestępstwa w miejscu jego popełnienia, ściganie następuje, gdy tak zarządzi Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Art. 117. W razie skazania w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej osoby ukaranej za ten sam czyn za granicą, sąd zaliczy na poczet kary wykonaną za granicą całość albo część kary, uwzględniając różnice zachodzące między tymi karami.

Art. 118. Obywatela polskiego nie można wydać innemu państwu.

Art. 119. Cudzoziemca nie można wydać innemu państwu, jeżeli korzysta on z prawa azylu.

Rozdział XVII.

Wyjaśnienie wyrażeń ustawowych.

Art. 120. § 1. Przez czyn zabroniony rozumie się działanie lub zaniechanie o znamionach określonych w ustawie karnej, chociażby nie stanowiło ono przestępstwa ze względu na brak winy.

§ 2. Przez przestępstwa podobne rozumie się przestępstwa skierowane przeciwko temu samemu lub zbliżonemu rodzajowo dobru chronionemu prawem, a także przestępstwa popełnione z takich samych pobudek; przestępstwa popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej uważa się za przestępstwa podobne.

§ 3. Korzyść majątkowa obejmuje korzyść zarówno dla siebie, jak i dla kogo innego.

§ 4. Młodocianym jest sprawca, który w chwili orzekania nie ukończył lat 21.

§ 5. Najbliższy jest to małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca faktycznie we wspólnym pożyciu.

§ 6. Mieniem społecznym jest socjalistyczne mienie ogólnonarodowe, mienie spółdzielcze lub mienie innej organizacji ludu pracującego.

§ 7. Cudze mienie jest to zarówno cudze mienie osobiste, jak i indywidualne; jeżeli mienie takie zostało powierzone instytucji państwowej lub społecznej w celu przechowania, przewozu, sprzedaży, przetworzenia lub w innym podobnym celu, korzysta ono z takiej ochrony jak mienie społeczne.

§ 8. Zagarnięcie mienia jest to przysporzenie sobie lub komu innemu korzyści majątkowej przez kradzież, przywłaszczenie albo oszustwo lub inne wyłudzenie; jeżeli zagarnięcia mienia dopuściło się dwóch lub więcej sprawców w porozumieniu, sąd przyjmuje za podstawę oceny prawnej czynu ogólną wartość zagarniętego mienia.

§ 9. Przez mienie znacznej wartości rozumie się mienie o wartości przekraczającej 100.000 złotych, a przez mienie wielkiej wartości rozumie się mienie o wartości przekraczającej 200.000 złotych.

§ 10. Groźba bezprawna jest to zarówno groźba, o której mowa w art. 166, jak i groźba spowodowania postępowania karnego lub rozgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci zagrożonego lub jego najbliższych; nie stanowi groźby zapowiedź spowodowania

postępowania karnego, jeżeli ma ona jedynie na celu ochronę prawa naruszonego przestępstwem.

§ 11. Funkcjonariusz publiczny jest to:

— osoba będąca pracownikiem administracji państwowej, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe;

— sędzia, ławnik ludowy, prokurator;

— osoba zajmująca kierownicze stanowisko lub pełniąca funkcje związane ze szczególną odpowiedzialnością w innej państwowej jednostce organizacyjnej, organizacji spółdzielczej lub innej organizacji społecznej ludu pracującego;

— osoba szczególnie odpowiedzialna za ochronę porządku lub bezpieczeństwa publicznego lub też za ochronę mienia społecznego;

— osoba pełniąca czynną służbę wojskową;

— inna osoba korzystająca z mocy przepisu szczególnego z ochrony prawnej, przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

Funkcjonariuszem publicznym w rozumieniu tego kodeksu jest również poseł na Sejm oraz radny.

§ 12. Instytucją państwową lub społeczną jest również przedsiębiorstwo, w którym państwo jest udziałowcem, spółdzielnia, związek spółdzielczy, związek zawodowy, inna organizacja społeczna ludu pracującego oraz jednostka wojskowa.

§ 13. Dokument jest to każdy przedmiot, z którym jest związane określone prawo albo który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód prawa, stosunku prawnego lub okoliczności mogącej mieć znaczenie prawne.

§ 14. Charakter chuligański mają występki polegające na umyślnym zamachu na bezpieczeństwo powszechne, na zdrowie, wolność, godność osobistą lub nietykalność człowieka, na organ władzy lub administracji państwowej albo na działalność instytucji państwowej lub społecznej, na porządek publiczny, albo na umyślnym niszczeniu lub uszkodzeniu mienia, jeżeli sprawca działał publicznie oraz w rozumieniu powszechnym bez powodu lub z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie podstawowych zasad porządku prawnego.

§ 15. Tajemnica państwowa jest to wiadomość, której ujawnienie osobom nieuprawnionym może narazić na szkodę bezpieczeństwo lub inny ważny interes polityczny lub gospodarczy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

§ 16. Tajemnica służbowa jest to wiadomość, z którą pracownik zapoznał się w związku ze swoją pracą w instytucji państwowej lub społecznej, a której ujawnienie osobom nieuprawnionym może narazić na szkodę społecznie uzasadniony interes.

Rozdział XVIII.

Stosunek do ustaw szczególnych.

Art. 121. Przepisy części ogólnej tego kodeksu stosuje się do przestępstw przewidzianych w innych ustawach, jeżeli ustawy te nie zawierają przepisów odmiennych.

Rozdział XXVII.

Przestępstwa przeciwko prawom pracownika.

Art. 190. Kto, będąc w zakładzie pracy odpowiedzialny za sprawy związane z zatrudnieniem, złośliwie lub uporczywie narusza prawa pracownika wy-

nikające ze stosunku pracy lub z przepisów o ubezpieczeniu społecznym i przez to naraża pracownika na poważną szkodę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 191. § 1. Kto, będąc w zakładzie pracy odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy, nie dopełnia wynikającego stąd obowiązku i przez to naraża pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Rozdział XXIX.

Przestępstwa przeciwko mieniu.

Art. 199. § 1. Kto zagarnia mienie społeczne, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 200. § 1. Kto, zarządzając mieniem społecznym albo będąc odpowiedzialny za jego ochronę lub za nadzór nad nim w związku z zajmowanym stanowiskiem lub pełnioną funkcją, zagarnia to mienie, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 201. Kto zagarnia mienie społeczne znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Art. 202. § 1. Kto, wyzyskując działalność jednostki gospodarki uspołecznionej, w porozumieniu z innymi osobami zagarnia mienie na szkodę takiej jednostki, nabywców lub dostawców, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli sprawca zagarnia mienie znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności.

Art. 203. § 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia cudze mienie ruchome, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 3. Jeżeli kradzież popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 204. § 1. Kto przywłaszcza sobie cudze mienie ruchome, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Kto przywłaszcza sobie powierzone mu mienie, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 4. Jeżeli przywłaszczenie popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 205. § 1. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 3. Jeżeli oszustwo popełniono na szkodę osoby najbliższej, ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 206. Kto, będąc obowiązany do zajmowania się sprawami majątkowymi innej osoby, działa w związku z tym na szkodę jej interesów majątkowych, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Art. 207. Kto, wyzyskując przymusowe położenie innej osoby, zawiera z nią umowę nakładającą na nią obowiązek świadczenia oczywiście niewspółmiernego ze świadczeniem wzajemnym, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Art. 208. Kto kradnie w sposób szczególnie zuchwały lub z włamaniem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 209. Kto bezpośrednio po dokonaniu kradzieży używa gwałtu na osobie albo grozi jego natychmiastowym użyciem, aby utrzymać się w posiadaniu zabranego mienia, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 210. § 1. Kto zabiera w celu przywłaszczenia mienie, używając lub grożąc natychmiastowym użyciem gwałtu na osobie albo doprowadzając człowieka do stanu nieprzytomności lub bezbronności, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca rozboju posługuje się bronią palną lub innym niebezpiecznym narzędziem albo działa wspólnie z osobą, która posługuje się taką bronią lub takim narzędziem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze śmierci.

Art. 211. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej groźbą zamachu na życie lub zdrowie albo gwałtownego zamachu na mienie zmusza inną osobę do rozporządzenia mieniem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 212. § 1. Kto mienie społeczne albo cudze mienie niszczy, uszkadza lub czyni niezdatnym do użytku, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 został popełniony przez podpalenie, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli czyn nie dotyczy mienia społecznego, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 213. § 1. Kto w celu przywłaszczenia dopuszcza się wyrębu drzewa w lesie, podlega odpowiedzialności jak za kradzież.

§ 2. W razie skazania za wyrąb drzewa albo za kradzież drzewa wyrąbanego lub powalonego, sąd orzeka na rzecz pokrzywdzonego nawiązkę w wysokości podwójnej wartości drzewa.

Art. 214. § 1. Kto zabiera w celu krótkotrwałego użycia pojazd mechaniczny stanowiący mienie społeczne albo cudze mienie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca następnie porzuca pojazd w stanie uszkodzonym lub w takich okolicznościach, że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub uszkodzenia pojazdu albo jego części lub zawartości, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

§ 3. Jeżeli czyn nie dotyczy mienia społecznego, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 215. § 1. Kto rzecz uzyskaną za pomocą czynu zabronionego nabywa lub pomaga do jej zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w § 1 stałe źródło dochodu albo dopuszcza się tego przestępstwa w stosunku do mienia społecznego znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 216. Kto rzecz, o której na podstawie towarzyszących okoliczności powinien i może przypuszczać, że została uzyskana za pomocą czynu zabronionego, nabywa lub pomaga do jej zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej tę rzecz przyjmuje lub pomaga do jej ukrycia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Rozdział XXX.

Przestępstwa gospodarcze.

Art. 217. § 1. Kto, pełniąc funkcję w jednostce gospodarki uspołecznionej, nie dopełnia obowiązku lub przekracza swe uprawnienia w zakresie prawidłowego gospodarowania i przez to dopuszcza chociażby nieumyślnie do zniszczenia mienia albo do jego nadmiernego lub niewłaściwego użycia albo powoduje inną poważną szkodę w gospodarce uspołecznionej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli następstwem czynu jest wielka szkoda, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 8.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa określonego w § 1 i 2, kto bądź w celu przysporzenia gospodarce uspołecznionej korzyści, bądź też w celu przeprowadzenia

prac naukowo-badawczych albo eksperymentów technicznych lub ekonomicznych działa w granicach ryzyka, które według aktualnego stanu wiedzy jest dopuszczalne, w szczególności gdy prawdopodobieństwo korzyści poważnie przekracza prawdopodobieństwo mogącej wyniknąć szkody.

Art. 218. § 1. Kto, nie dopełniając obowiązku lub przekraczając uprawnienia w zakresie nadzoru nad mieniem społecznym, jego ochrony lub gospodarowania nim, stwarza chociażby nieumyślnie możliwość powstania niedoboru, jeżeli istotny niedobór w mieniu nastąpił, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli niedobór został w całości wyrównany, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary.

Art. 219. Kto innej osobie użycza mienia lub dokumentu w celu ukrycia niedoboru w mieniu społecznym i wprowadzenia przez to w błąd organu kontroli, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 220. Kto niszczy, uszkadza lub czyni niezdatnymi do użytku urządzenia techniczne lub utrudnia korzystanie z nich, powodując przez to istotne zakłócenia w produkcji, transporcie lub łączności, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 221. § 1. Kto, będąc zatrudniony w jednostce gospodarki uspołecznionej, zbywa osobie nieuprawnionej w celu odprzedaży z zyskiem towar nie przeznaczony w tej jednostce do bezpośredniej sprzedaży konsumentom, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Kto, prowadząc przedsiębiorstwo handlu detalicznego lub będąc w nim zatrudniony, zbywa towar w celu odprzedaży z zyskiem, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Karom przewidzianym w § 1 lub 2 podlega także ten, kto zbywa lub nabywa w celu odprzedaży z zyskiem towar, o którym mowa w § 1 lub 2.

§ 4. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstw określonych w § 1, 2 lub 3 stałe źródło dochodu albo jeżeli dopuścił się przestępstwa w stosunku do mienia znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 222. Kto, nie mając uprawnień handlowych, gromadzi w celu odprzedaży z zyskiem towary w ilościach oczywiście niewspółmiernych do potrzeb własnych jako konsumenta, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 223. § 1. Kto, będąc zatrudniony w jednostce gospodarki uspołecznionej, sprzedaje, nie mając do tego uprawnień, zamiast towaru przeznaczonego do sprzedaży w tej jednostce towar własny lub innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega pracownik uspołecznionego przedsiębiorstwa, który, zamiast świadczenia usług w imieniu tego przedsiębiorstwa, korzystając z jego urządzeń wykonuje w znacznym zakresie usługi w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

§ 3. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstw określonych w § 1 lub 2 stałe źródło do-

chodu albo jeżeli dopuścił się przestępstwa w stosunku do mienia znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 224. § 1. Kto, nie będąc do tego uprawniony, skupuje w celu odprzedaży z zyskiem towary nabyte w kraju za obce pieniądze, wpłacone w kraju lub za granicą, albo dokumenty uprawniające do otrzymania takiego towaru,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto odprzedaje z zyskiem towary lub dokumenty określone w § 1.

Art. 225. § 1. Kto przy sprzedaży towaru lub świadczeniu usług oszukuje nabywcę co do ilości, wagi, miary, gatunku, rodzaju lub ceny albo posługuje się nierzetelnym narzędziem pomiarowym, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto przy nabyciu produktów rolnych lub hodowlanych oszukuje dostawcę co do ilości, wagi, miary, gatunku lub ceny albo posługuje się nierzetelnym narzędziem pomiarowym.

Art. 226. W razie skazania za przestępstwo określone w art. 221 § 2, 3 lub 4 lub w art. 225 sąd może orzec zakaz prowadzenia działalności wytwórczej, przetwórczej, handlowej lub usługowej oraz przepadek urządzeń przedsiębiorstwa i towarów stanowiących własność sprawcy.

Rozdział XXXII.

Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych i społecznych.

Art. 233. Kto dopuszcza się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego albo osobę do pomocy mu przybraną, w związku z, pełnieniem obowiązków służbowych, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Art. 234. § 1. Kto dopuszcza się czynnej napaści na funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej lub innego organu powołanego do ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego, w związku z, pełnieniem obowiązków służbowych, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Kto dopuszcza się czynnej napaści, o której mowa w § 1, polegającej na spowodowaniu ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 235. Kto używa przemocy lub groźby bezprawnej w celu zmuszenia funkcjonariusza publicznego albo osoby do pomocy mu przybranej do zaniechania prawnej czynności służbowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 236. Kto znieważa funkcjonariusza publicznego albo osobę do pomocy mu przybraną podczas i w związku z, pełnieniem obowiązków służbowych, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 237. Kto znieważa organ państwowy lub organizację polityczną, związek zawodowy, stowarzyszenie wyższej użyteczności publicznej lub inną organizację społeczną o znaczeniu ogólnopaństwowym w miejscu ich zajęć albo publicznie,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 238. Kto, powołując się na rzekomo pełnioną funkcję publiczną albo wyzyskując błędne przeświadczenie o tym innej osoby, wykonuje czynność związaną z tą funkcją, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 239. § 1. Kto w związku z pełnieniem funkcji publicznej przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo ich obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Kto, pełniąc funkcję publiczną, uzależnia czynność służbową od otrzymania korzyści lub takiej korzyści żąda, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Karze przewidzianej w § 2 podlega także ten, kto pełniąc funkcję publiczną przyjmuje korzyść lub jej obietnicę za czynność stanowiącą naruszenie przepisu prawa.

Art. 240. Kto dopuszcza się przestępstwa określonego w art. 239:

1) pełniąc funkcję związaną ze szczególną odpowiedzialnością albo

2) przyjmując korzyść majątkową w wielkich rozmiarach lub jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 241. § 1. Kto w wypadku określonym w art. 239 § 1 lub 2 udziela lub obiecuje udzielić korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 3. W wypadku określonym w art. 239 § 3 lub w art. 240 pkt 1 udzielający korzyści lub jej obietnicy podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. W wypadku określonym w art. 240 pkt 2 udzielający korzyści lub jej obietnicy podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 242. Podżegacz i pomocnik do przestępstw określonych w art. 239 podlegają karom przewidzianym dla udzielającego korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy.

Art. 243. Jeżeli sprawca przestępstwa określonego w art. 239—242 zawiadomił organ powołany do ścigania o fakcie przestępstwa i okolicznościach jego popełnienia, zanim organ ten o nich się dowiedział, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 244. Kto, powołując się na wpływy w instytucji państwowej lub społecznej albo wywołując przekonanie innej osoby lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo za jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 245. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej udaremnia lub utrudnia przetarg publiczny na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz której przetarg jest dokonywany, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 246. § 1. Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swe uprawnienia lub nie dopełniając obowiązku, działa na szkodę dobra społecznego lub jednostki, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się nieumyślnie czynu określonego w § 1, wyrządzając poważną szkodę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 4. Przepisów § 1—3 nie stosuje się, gdy czyn wyczerpuje znamiona innego przestępstwa albo gdy przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązku należy do jego znamion.

Rozdział XXXIII.

Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości.

Art. 247. § 1. Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

§ 2. Warunkiem odpowiedzialności jest, aby przyjmujący zeznanie, działając w zakresie swych uprawnień, uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie lub odebrał od niego przyrzeczenie.

§ 3. Nie podlega karze, kto, nie wiedząc o prawie odmowy zeznania lub odpowiedzi na pytania, składa fałszywe zeznanie z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu.

§ 4. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia, jeżeli:

- 1) fałszywe zeznanie dotyczy okoliczności nie mogących mieć wpływu na rozstrzygnięcie sprawy albo
- 2) sprawca sprostuje fałszywe zeznanie, zanim nastąpi, chociażby nieprawomocne, rozstrzygnięcie sprawy.

Art. 248. Kto przed organem powołanym do ścigania fałszywie oskarża inną osobę o popełnienie przestępstwa, wykroczenia lub przewinienia dyscyplinarnego, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Art. 249. Kto przez tworzenie fałszywych dowodów lub inne podstępne zabiegi kieruje przeciwko określonej osobie ściganie o przestępstwo, wykroczenie lub przewinienie dyscyplinarne albo w toku postępowania zabiegi takie przedsięwzięje, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Art. 250. § 1. Kto zataja dowody niewinności osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa, wykroczenia lub przewinienia dyscyplinarnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Nie podlega karze, kto zataja dowody niewinności z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu.

Art. 251. Kto zawiadamia o przestępstwie organ powołany do ścigania wiedząc, że przestępstwa nie popełniono, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 252. § 1. Kto utrudnia lub udaremnia postępowanie karne, pomagając sprawcy przestępstwa uniknąć odpowiedzialności karnej, w szczególności kto sprawcę ukrywa, zaciera ślady przestępstwa albo odbywa za skazanego karę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

§ 2. Nie podlega karze sprawca, który ukrywa osobę najbliższą.

§ 3. Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia, jeżeli prawca udzielił pomocy osobie najbliższej albo działał z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu.

Art. 253. Kto używa przemocy lub groźby bezprawnej w celu wywarcia wpływu na czynności świadka, biegłego lub tłumacza albo w związku z tymi czynnościami dopuszcza się na nich czynnej napaści, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Art. 254. § 1. Kto, mając wiarogodną wiadomość o przestępstwie określonym w art. 122—124, 126—128 lub 148, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania o fakcie przestępstwa i okolicznościach jego popełnienia oraz o miejscu, w którym sprawca przestępstwa przebywał lub przebywa, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Nie podlega karze, kto zaniechał zawiadomienia, mając dostateczną podstawę do przypuszczenia, że organ powołany do ścigania wie o fakcie przestępstwa i okolicznościach wymienionych w § 1, albo z obawy przed odpowiedzialnością karną grożącą jemu samemu lub jego najbliższemu.

Art. 255. § 1. Kto przed rozprawą główną rozpowszechnia publicznie bez zezwolenia wiadomości z postępowania przygotowawczego, podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia publicznie wiadomości z rozprawy sądowej prowadzonej z wyłączeniem jawności.

Art. 256. § 1. Kto uwalnia się sam, będąc pozbawiony wolności albo umieszczony w ośrodku przystosowania społecznego na podstawie orzeczenia sądu lub prawnego nakazu wydanego przez inny organ państwowy, podlega karze pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Jeżeli sprawca działa w porozumieniu z innymi osobami albo używa przemocy lub grozi jej użyciem, albo uszkadza miejsce zamknięcia, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Art. 257. § 1. Kto osobę pozbawioną wolności albo umieszczoną w ośrodku przystosowania społecznego na podstawie orzeczenia sądu lub prawnego nakazu wydanego przez inny organ państwowy uwalnia albo ułatwia jej ucieczkę,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 258. Kto w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego usuwa, ukrywa, zbywa lub obciąża albo uszkadza mienie zajęte lub zagrożone zajęciem, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 259. Kto nie stosuje się do orzeczonego przez sąd zakazu zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu, prowadzenia działalności lub prowadzenia pojazdów mechanicznych albo nie wykonuje zarządzenia sądu o ogłoszeniu orzeczenia w sposób w nim przewidziany,

podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

Rozdział XXXIV.

Przestępstwa naruszenia tajemnicy państwowej i służbowej.

Art. 260. § 1. Kto ujawnia wiadomość stanowiącą tajemnicę państwową, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli wiadomość stanowi tajemnicę ze względu na obronność lub bezpieczeństwo Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Kto nieumyślnie ujawnia wiadomość określoną w § 1 lub 2, z którą zapoznał się w związku ze swą funkcją w instytucji państwowej lub społecznej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 261. Kto osobie działającej w imieniu lub na rzecz zagranicznej instytucji lub zagranicznego przedsiębiorstwa ujawnia wiadomość stanowiącą tajemnicę państwową,

podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

Art. 262. § 1. Kto nieumyślnie dopuszcza do utraty lub zagubienia powierzonego mu dokumentu lub innego przedmiotu zawierającego tajemnicę państwową,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli dokument lub przedmiot stanowi tajemnicę ze względu na obronność lub bezpieczeństwo Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

Art. 263. Kto narusza zarządzenie wydane dla ochrony tajemnicy państwowej, sprowadzając niebezpieczeństwo jej ujawnienia,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 264. § 1. Funkcjonariusz publiczny lub inny pracownik instytucji państwowej lub społecznej, który ujawnia wiadomość stanowiącą tajemnicę służbową,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca przekazuje wiadomość określoną w § 1 poza granice kraju,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Rozdział XXXV.

Przestępstwa przeciwko dokumentom.

Art. 265. § 1. Kto w celu użycia za autentyczny podrabia lub przerabia dokument albo takiego dokumentu jako autentycznego używa,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi sprawca podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 3. Kto czyni przygotowania do przestępstwa określonego w § 1 w ten sposób, że podrabia, przerabia lub nabywa druk urzędowy, pieczęć, stempel lub inne narzędzie,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 266. § 1. Funkcjonariusz publiczny lub inna osoba upoważniona do wystawienia dokumentu, która poświadcza w nim nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto takiego dokumentu używa.

§ 3. W wypadku mniejszej wagi sprawca czynu określonego w § 1 lub 2

podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

§ 4. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 267. Kto wyłudza poświadczenie nieprawdy przez podstępne wprowadzenie w błąd funkcjonariusza publicznego lub innej osoby upoważnionej do wystawienia dokumentu albo kto używa uzyskanego w ten sposób poświadczenia,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 268. Kto niszczy, uszkadza, ukrywa lub usuwa dokument, którym nie ma prawa wyłącznie rozporządzać,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 269. Kto znaki graniczne niszczy, uszkadza, usuwa, przesuwają lub czyni niewidocznymi albo fałszywie wystawia,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

95

USTAWA

z dnia 19 kwietnia 1969 r.

o zmianie ustawy o Państwowej Inspekcji Handlowej.

(Dziennik Ustaw z dnia 25 kwietnia 1969 r. Nr 11, poz. 79)

Art. 1. W ustawie z dnia 25 lutego 1958 r. o Państwowej Inspekcji Handlowej (Dz. U. Nr 11, poz. 39) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1. Państwowa Inspekcja Handlowa powołana jest do ochrony mienia społecznego i interesów ludności przez:

1) zwalczanie spekulacji i nadużyć w obrocie towarowym oraz w działalności usługowej,

2) kontrolę jakości towarów w jednostkach handlu i przemysłu gastronomicznego oraz towarów przeznaczonych na zaopatrzenie tych jednostek,

3) czuwanie nad przestrzeganiem obowiązujących przepisów w obrocie handlowym i przy wykonywaniu usług.”;

2) w art. 5 ust. 1:

a) w pkt 5 lit. c) otrzymuje brzmienie:

„c) prowadzenia ksiąg skarg i wniosków oraz sposobu załatwiania skarg i wniosków,”,

b) po pkt 5 dodaje się pkt 5a i 5b w brzmieniu:

„5a) inspekcja uspołecznionych przedsiębiorstw i zakładów świadczących usługi dla ludności w zakresie prowadzonej przez nie działalności usługowej oraz przestrzegania przepisów o ochronie mienia społecznego, a w szczególności co do:

a) jakości i terminowości wykonywanych usług,

b) przestrzegania ustanowionych norm, ustalonych cen oraz uwidaczniania tych cen,

c) źródeł zaopatrzenia i jakości surowców i materiałów potrzebnych do wykonywania usług,

d) sposobu magazynowania i zabezpieczenia przyjmowanych przedmiotów od zlecniodawców usług,

e) prowadzenia ksiąg skarg i wniosków oraz sposobu załatwiania skarg i wniosków,

5b) inspekcja prywatnych przedsiębiorstw i zakładów świadczących usługi dla ludności w zakresie ustalonym w przepisach wydanych na podstawie ust. 2,”,

c) pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) współpraca z organami inspekcji sanitarnej w zakresie kontroli przestrzegania przepisów sanitarnych w jednostkach obrotu towarowego i zakładach świadczących usługi dla ludności oraz z organami jakości i miar w zakresie przestrzegania przepisów o miarach i narzędziach pomiarowych w obrocie gospodarczym i kontroli jakości wyrobów,”,

d) dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) wykonywanie innych zadań zleconych przez Ministra Handlu Wewnętrznego.”;

3) w art. 5 ust. 2 dodaje się na końcu wyrazy: „a określone w ust. 1 pkt 5b w zakresie, jaki ustali Minister Handlu Wewnętrznego w porozumieniu z właściwymi ministrami (kierownikami urzędów centralnych).”;

4) w art. 6:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Zasady i tryb współdziałania z organami kon-

troli państwowej i spółdzielczej ustala Prezes Rady Ministrów na wniosek Ministra Handlu Wewnętrznego, przedstawiony po uzgodnieniu z Prezesem Najwyższej Izby Kontroli i właściwymi centralnymi związkami spółdzielczymi.”,

b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Zasady i tryb współdziałania z organami kontroli społecznej określają odrębne przepisy.”;

5) w art. 7 ust. 1 pkt 1—3 otrzymują brzmienie:

„1) dokonywania inspekcji w następujących jednostkach uspołecznionych i prywatnych:

a) w przedsiębiorstwach i innych jednostkach handlowych i przemysłu gastronomicznego,

b) w jednostkach handlu detalicznego prowadzonych przez przedsiębiorstwa produkcyjne i usługowe,

c) w przedsiębiorstwach produkcyjnych podległych lub nadzorowanych przez Ministra Handlu Wewnętrznego,

d) w zakładach produkcyjnych przedsiębiorstw nie podlegających kontroli organów Inspekcji Żywnościowej, w zakresie określonym przez Ministra Handlu Wewnętrznego w porozumieniu z właściwymi ministrami (kierownikami urzędów centralnych) oraz w stosunku do zakładów spółdzielczych — w porozumieniu z właściwymi centralnymi związkami spółdzielczymi, a w sprawach dotyczących jakości towarów — ponadto w porozumieniu z Prezesem Centralnego Urzędu Jakości i Miar,

e) w portach rybackich w zakresie kontroli klasyfikacji ryb morskich wysyłanych z tych portów dla jednostek handlu hurtowego i detalicznego,

f) w przedsiębiorstwach i zakładach świadczących usługi dla ludności,

2) dokonywania inspekcji przewożonych towarów przeznaczonych na zaopatrzenie rynku wewnętrznego,

3) badania dokumentów i ksiąg, żądania wyjaśnień, zbierania i zabezpieczania dowodów oraz w przypadkach uzasadnionych — zarządzenia przeprowadzenia inwentaryzacji i sprawdzania tożsamości osób,”;

6) w art. 8:

a) w ust. 1 po wyrazach: „obrotu towarowego” dodaje się wyrazy: „lub działalności usługowej”,

b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. W celu zapobieżenia wprowadzaniu do obrotu towaru, którego jakość nie odpowiada jakości deklarowanej, organy Państwowej Inspekcji Handlowej mogą w toku lub w wyniku inspekcji dokonywać zabezpieczenia tego towaru, jeżeli jest to konieczne ze względu na interes społeczny. Zabezpieczenie powinno być uchyłone, jeżeli towar zostanie przeklasyfikowany lub doprowadzony do właściwej jakości albo wyłączony z obrotu.”;

7) w art. 9 skreśla się ust. 2;

8) w art. 11 skreśla się wyrazy: „karze pracy poprawczej do 3 miesięcy lub”;

9) art. 12 skreśla się;

10) w art. 13 skreśla się wyrazy: „i art. 12 ust. 1”;

11) art. 15 otrzymuje brzmienie:

„Art. 15. Przepisów ustawy nie stosuje się do:

1) zakładów handlowych i usługowych znajdujących się na terenach zamkniętych podlegających Ministrom Obrony Narodowej i Spraw Wewnętrznych,

2) zakładów produkujących i zbywających energię elektryczną i ciepłą oraz paliwa gazowe.”

Art. 2. W ustawie z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania karnego (Dz. U. Nr 38, poz. 348 z późniejszymi zmianami) w art. 7 § 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) organy Państwowej Inspekcji Handlowej w sprawach o przestępstwa ujawnione przez nie w czasie przeprowadzania inspekcji lub przez kontrolerów społecznych działających na podstawie imiennych upoważnień Państwowej Inspekcji Handlowej, a określone w art. 8, 10, 12, 13 § 1 i art. 15 ustawy z dnia 13 lipca 1957 r. o zwalczaniu spekulacji i ochronie interesów nabywców oraz producentów rolnych w obrocie, handlowym (Dz. U. Nr 39, poz.

171) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 17 czerwca 1966 r. o przekazaniu niektórych drobnych przestępstw jako wykroczeń do orzecznictwa karno-administracyjnego (Dz. U. Nr 23, poz. 149).”

Art. 3. Do czasu wydania przepisów na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 1 lit. d) ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o Państwowej Inspekcji Handlowej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą zachowują moc przepisy dotychczasowe.

Art. 4. Minister Handlu Wewnętrznego ogłosi w Dzienniku Ustaw jednolity tekst ustawy z dnia 25 lutego 1958 r. o Państwowej Inspekcji Handlowej (Dz. U. Nr 11, poz. 39) z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu i z zastosowaniem ciągłej numeracji artykułów, ustępów i punktów.

Art. 5. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Przewodniczący Rady Państwa: *M. Sychalski*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

96

USTAWA

z dnia 29 kwietnia 1969 r.

o pracowniczych urlopach wypoczynkowych.

(Dziennik Ustaw z dnia 6 maja 1969 r. Nr 12, poz. 85)

Zgodnie z uchwałą V Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej oraz stosownie do postulatów związków zawodowych,

w celu zwiększenia wymiaru urlopów wypoczynkowych dla robotników oraz wprowadzenia jednolitych zasad wymiaru urlopu dla ogółu pracowników stanowi się, co następuje:

Rozdział 1.

Wymiar urlopu i warunki nabycia prawa do urlopu.

Art. 1. 1. Pracownikowi przysługuje prawo do corocznego, nieprzerwanego, płatnego urlopu wypoczynkowego zwanego dalej „urlopem”, a w następującym wymiarze:

- 1) 14 dni roboczych — po roku pracy,
- 2) 17 dni roboczych — po trzech latach pracy,
- 3) 20 dni roboczych — po sześciu latach pracy,
- 4) 26 dni roboczych — po dziesięciu latach pracy.

2. Za dni robocze uważa się wszystkie dni z wyjątkiem ustawowo wolnych od pracy.

Art. 2. 1. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu, wlicza się:

1) pracownikowi, który ukończył zasadniczą lub inną równorzędną szkołę zawodową — przewidziany programem nauczania czas trwania nauki, nie więcej jednak niż 3 lata,

2) pracownikowi, który ukończył średnią szkołę zawodową — przewidziany programem nauczania czas trwania nauki, nie więcej jednak niż 5 lat, a pracownikowi, który ukończył średnią szkołę zawodową dla absolwentów zasadniczych (równorzędnych) szkół zawodowych — 5 lat,

3) pracownikowi, który ukończył średnią szkołę ogólnokształcącą — 4 lata,

4) pracownikowi, który ukończył szkołę pomaturalną — 6 lat,

5) pracownikowi, który ukończył szkołę wyższą — 8 lat.

Okresy nauki, o których mowa w pkt 1—5, nie podlegają sumowaniu.

2. Jeżeli pracownik pobierał naukę w czasie zatrudnienia, do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu, wlicza się bądź okres pracy, bądź okres nauki, zależnie od tego, który z nich jest dłuższy.

Art. 3. Pracownik nabywa prawo do pierwszego urlopu po przepracowaniu jednego roku, a prawo do następnego i dalszych urlopów w każdym roku kalendarzowym.

Art. 4. Pracownikowi, który wykorzystał już urlop za dany rok kalendarzowy, a następnie nabył w ciągu tego roku prawo do urlopu w większym wymiarze, przysługuje prawo do urlopu w tym wymiarze z zaliczeniem urlopu dotychczas wykorzystanego.

Art. 5. 1. Do okresu pracy, od którego zależy nabycie prawa do urlopu lub jego wymiar, wlicza się okresy zatrudnienia w poprzednich zakładach pracy, jeżeli zmiana zatrudnienia nastąpiła w ciągu 3 miesięcy od rozwiązania stosunku pracy.

2. Okresy nauki wlicza się do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu, choćby podjęcie nowego zatrudnienia nastąpiło po upływie trzech miesięcy od rozwiązania stosunku pracy.

Art. 6. Pracownik, który rozwiązał stosunek pracy w drodze wypowiedzenia, nabywa prawo do urlopu po przepracowaniu jednego roku w zakładzie, w którym podjął pracę po rozwiązaniu poprzedniego stosunku pracy.

Art. 7. Pracownik, z którym stosunek pracy został rozwiązany przez zakład pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika lub który samowolnie porzucił pracę, nabywa prawo do urlopu po przepracowaniu jednego roku w zakładzie, w którym podjął pracę — w wymiarze bezpośrednio niższym niż przysługiwał mu na podstawie art. 1 i 2 przed rozwiązaniem stosunku pracy. Obniżenie wymiaru urlopu następuje tylko w jednym roku kalendarzowym.

Art. 8. Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych:

1) określi w drodze rozporządzenia przypadki, w których z uwagi na szczególne okoliczności — mimo niezachowania trzymiesięcznego terminu podjęcia pracy — wlicza się okresy zatrudnienia w poprzednich zakładach pracy, oraz przypadki, w których z uwagi na szczególne przyczyny uzasadniające wypowiedzenie stosunku pracy przez pracownika — nie stosuje się przepisów art. 6 i art. 17 pkt 1,

2) może określić w drodze rozporządzenia przypadki i zasady odpowiedniego zastosowania przepisu art. 7 do pracowników, korzystających z urlopów w wymiarze innym niż określony w art. 1.

Art. 9. Pracownik zatrudniony przy pracy sezonowej nabywa prawo do urlopu w wymiarze jednego dnia za każdy przepracowany miesiąc.

Rozdział 2.

Zasady udzielania urlopów.

Art. 10. Zakład pracy ma obowiązek udzielenia pracownikowi urlopu w tym roku kalendarzowym, w którym pracownik nabył do niego prawo.

Art. 11. 1. Urlopy powinny być udzielane zgodnie z planem urlopów. Plan urlopów ustala kierownik zakładu pracy w porozumieniu z radą zakładową, biorąc pod uwagę wnioski pracowników i konieczność zapewnienia normalnego toku pracy.

2. Plan urlopów podaje się do wiadomości pracowników w sposób przyjęty w zakładzie pracy. Zakład pracy obowiązany jest ponadto zawiadomić każdego pracownika o terminie urlopu nie później niż na miesiąc przed dniem jego rozpoczęcia.

Art. 12. 1. Przesunięcie terminu urlopu może nastąpić na wniosek pracownika umotywowany ważnymi względami.

2. Przesunięcie terminu urlopu przez zakład pracy jest dopuszczalne z powodu szczególnie ważnych potrzeb zakładu, jeżeli nieobecność pracownika spowodowałaby poważne zakłócenia w toku pracy. Przesunięcie to wymaga porozumienia z pracownikiem i uprzedniej zgody rady zakładowej.

3. Urlop nie wykorzystany z powodu przesunięcia jego terminu (ust. 1 i 2) powinien być udzielony pracownikowi najpóźniej do końca pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego.

Art. 13. 1. Jeżeli pracownik nie może rozpocząć urlopu w ustalonym terminie z powodu usprawiedliwionej nieobecności w pracy, a w szczególności z powodu:

- 1) choroby powodującej czasową niezdolność do pracy,
- 2) odbywania ćwiczeń wojskowych,
- 3) korzystania przez pracownicę z urlopu macierzyńskiego — zakład pracy obowiązany jest prze-

sunąć urlop na termin późniejszy, nie przekraczający jednak 3 miesięcy od ustania przyczyny uzasadniającej przesunięcie.

2. Na wniosek pracownicy należy udzielić jej urlopu bezpośrednio po urlopie macierzyńskim.

Art. 14. Na wniosek pracownika urlop może być podzielony na części. Przynajmniej jedna część urlopu powinna obejmować nie mniej niż 10 kolejnych dni kalendarzowych.

Art. 15. 1. Zakład pracy może odwołać pracownika z urlopu tylko wówczas, gdy nieprzewidziane okoliczności wymagają jego obecności w zakładzie. Odwołanie to wymaga uprzedniej zgody rady zakładowej.

2. Zakład pracy jest obowiązany pokryć koszty poniesione przez pracownika w bezpośrednim związku z odwołaniem go z urlopu.

Art. 16. 1. Część urlopu nie wykorzystana z powodu niezdolności do pracy wywołanej chorobą lub z powodu odosobnienia w związku z chorobą zakaźną ulega odpowiedniemu przesunięciu, jeżeli niezdolność do pracy lub odosobnienie trwało co najmniej 3 dni w czasie urlopu.

2. Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi w drodze rozporządzenia tryb stwierdzania niezdolności do pracy wywołanej chorobą podczas urlopu oraz szczegółowe zasady przesuwania na czas późniejszy części urlopu nie wykorzystanej z przyczyn, o których mowa w ust. 1.

Art. 17. Pracownik traci prawo do urlopu przysługującego w roku, w którym następuje rozwiązanie stosunku pracy, w razie:

- 1) rozwiązania stosunku pracy przez pracownika w drodze wypowiedzenia,
- 2) rozwiązania stosunku pracy przez zakład pracy bez wypowiedzenia z winy pracownika,
- 3) samowolnego porzucenia pracy przez pracownika.

Art. 18. 1. W razie rozwiązania stosunku pracy przez zakład pracy w drodze wypowiedzenia, zakład ten jest obowiązany udzielić pracownikowi urlopu przysługującego w roku, w którym następuje rozwiązanie stosunku pracy, w okresie wypowiedzenia, jeżeli okres ten wynosi co najmniej trzy miesiące.

2. Jeżeli przejście pracownika do innego zakładu pracy nastąpiło w drodze przeniesienia służbowego, zakład, do którego pracownik został przeniesiony, obowiązany jest udzielić mu urlopu przysługującego w danym roku kalendarzowym.

Art. 19. W razie niewykorzystania przysługującego urlopu z powodu:

- 1) rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy,
- 2) powołania pracownika do zasadniczej lub okresowej służby wojskowej, przysługuje ekwiwalent pieniężny.

Rozdział 3.

Szczególne uprawnienia pracowników młodocianych.

Art. 20. 1. Pracownik młodociany nabywa po upływie 6 miesięcy od rozpoczęcia pracy prawo do jednorazowego urlopu w wymiarze 12 dni roboczych.

2. Po rocznej pracy pracownikowi młodocianemu przysługuje prawo do urlopu w wymiarze 26 dni roboczych. Jednakże w roku kalendarzowym, w któ-

rym pracownik ten kończy 18 lat, przysługuje mu urlop w wymiarze 20 dni roboczych.

3. Do pracownika młodocianego nie stosuje się przepisów art. 6 i 7.

Art. 21. Na wniosek pracownika młodocianego uczęszczającego do szkoły należy mu udzielić urlopu w okresie ferii szkolnych.

Rozdział 4.

Zasady wynagradzania za czas urlopu.

Art. 22. 1. Za czas urlopu pracownikowi przysługuje wynagrodzenie w wysokości przeciętnego wynagrodzenia z okresu 3 miesięcy poprzedzających miesiąc rozpoczęcia urlopu. W przypadkach znacznego wahania wysokości wynagrodzenia okres ten może być przedłużony do 12 miesięcy.

2. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu, a także przypadki, w których wynagrodzenie za urlop oblicza się na podstawie wynagrodzenia z okresu dłuższego niż 3 miesiące.

Rozdział 5.

Przepisy szczególne.

Art. 23. Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych może w drodze rozporządzenia wprowadzić dla poszczególnych grup pracowników płatne urlopy dodatkowe w przypadkach, gdy to jest uzasadnione z uwagi na rodzaj wykonywanej pracy albo warunki szczególnie uciążliwe lub szkodliwe dla zdrowia, określając wymiar oraz zasady przyznawania i wykorzystywania tych urlopów.

Art. 24. 1. Osoba wykonująca pracę nakładczą, podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, nabywa prawo do urlopu w wymiarze jednego dnia za każdy przepracowany miesiąc.

2. Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych określi szczegółowe zasady i warunki udzielania urlopów osobom, o których mowa w ust. 1.

Art. 25. Do okresu, od którego zależy wymiar urlopu, wlicza się okres urlopu bezpłatnego, udzielonego pracownicy opiekującej się małym dzieckiem — zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami.

Art. 26. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu, wlicza się okres zasadniczej, okresowej lub zawodowej służby wojskowej, okres służby w organach Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej — na zasadach przewidzianych w odrębnych przepisach.

Rozdział 6.

Przepisy karne.

Art. 27. 1. Kto działając z ramienia zakładu pracy narusza przepisy niniejszej ustawy oraz przepisy wydane na jej podstawie,

podlega karze grzywny od 100 do 4.500 zł, jeżeli za ten czyn nie grozi kara surowsza.

2. W sprawach, o których mowa w ust. 1, orzekają inspektorzy pracy, kolegia orzekające przy wojewódzkich komisjach związków zawodowych oraz kolegium odwoławcze przy Centralnej Radzie Związków Zawodowych na zasadach i w trybie określonych w dekreście z dnia 10 listopada 1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz sprawowania inspekcji pracy (Dz. U. z 1968 r. Nr 8, poz. 47).

Rozdział 7.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 28. W okresie do dnia 31 grudnia 1969 r. pracownikom korzystającym do dnia wejścia w życie ustawy z urlopów w wymiarze niższym niż określony w art. 1 przyznaje się urlopy w wymiarze:

- 1) 13 dni roboczych — po roku pracy,
- 2) 16 dni roboczych — po trzech latach pracy,
- 3) 17 dni roboczych — po sześciu latach pracy.

Art. 29. 1. Do okresu pracy, od którego w myśl przepisów niniejszej ustawy zależy prawo do urlopu i jego wymiar, wlicza się okresy pracy przed dniem wejścia w życie ustawy, jeżeli w zakresie uprawnień do urlopu podlegały one wliczeniu do okresu pracy według zasad przewidzianych w przepisach dotychczasowych.

2. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu, wlicza się — według zasad określonych w art. 2 — okresy nauki przed dniem wejścia w życie ustawy.

Art. 30. Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych może w przypadkach uzasadnionych szczególnymi warunkami pracy zachować dotychczasowy wymiar urlopów dla pracowników, zatrudnionych w dniu wejścia w życie ustawy, jeżeli korzystali oni z urlopów w wymiarze wyższym niż wynikający z art. 1.

Art. 31. Wynikające z ustawy uprawnienia i zadania rad zakładowych są wykonywane w trybie określonym w statutach związków zawodowych.

Art. 32. 1. Tracą moc wszelkie dotychczasowe przepisy dotyczące pracowniczych urlopów wypożyczkowych, jeżeli przepis ust. 3 nie stanowi inaczej.

2. W szczególności tracą moc:

1) ustawa z dnia 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz. U. z 1949 r. Nr 47, poz. 365 i z 1950 r. Nr 13, poz. 123),

2) art. 36 i 37 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. z 1949 r. Nr 11, poz. 72),

3) art. 465 kodeksu zobowiązań,

4) art. 8 dekretu z dnia 25 października 1948 r. o zmianie ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. Nr 50, poz. 381),

5) art. 17 ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. z 1958 r. Nr 45, poz. 226 i z 1961 r. Nr 32, poz. 160).

3. Pozostają w mocy przepisy:

1) art. 15 ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. o pra-

wach i obowiązkach nauczycieli (Dz. U. z 1956 r. Nr 12, poz. 63 i z 1958 r. Nr 21, poz. 93),

2) art. 100 ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 1969 r. Nr 4, poz. 31),

3) art. 50 ustawy z dnia 17 lutego 1960 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 1965 r. Nr 17, poz. 119) w stosunku do samodzielnych pracowników naukowo-badawczych i adiunktów,

4) art. 32 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o instytutach naukowo-badawczych (Dz. U. z 1965 r. Nr 19, poz. 129) w stosunku do samodzielnych pracowników naukowo-badawczych i adiunktów.

4. Obowiązujące w dniu wejścia w życie ustawy

postanowienia układów zbiorowych pracy, statutów spółdzielni pracy oraz indywidualnych umów o pracę dotyczące urlopów wypoczynkowych zostają zastąpione z dniem wejścia w życie ustawy przez odpowiednie jej przepisy.

5. Do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w niniejszej ustawie obowiązują przepisy dotychczasowe ze zmianami wynikającymi z niniejszej ustawy.

Art. 33. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1969 r.

Przewodniczący Rady Państwa: *M. Spychalski*

Sekretarz Rady Państwa: *J. Horodecki*

97

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 1 kwietnia 1969 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie komisji dyscyplinarnych dla pracowników nauki szkół wyższych oraz postępowania przed tymi komisjami.

(Dziennik Ustaw z dnia 23 kwietnia 1969 r. Nr 10, poz. 70)

Na podstawie art. 119 ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 1969 r. Nr 4, poz. 31) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 20 lutego 1962 r. w sprawie komisji dyscyplinarnych dla pracowników nauki szkół wyższych oraz postępowania przed tymi komisjami (Dz. U. Nr 17, poz. 72) wprowadza się następujące zmiany:

1) w tytule rozporządzenia oraz w § 5, § 10 ust. 2, § 19 ust. 1, § 26 ust. 1 i 2, § 27 ust. 1 i 3, § 44 ust. 4 i § 46 ust. 4 wyrazy „pracownik nauki” w odpowiednim przypadku i liczbie zastępuje się wyrazami „pracownik naukowo-dydaktyczny” w takim samym przypadku i liczbie;

2) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Przepisom rozporządzenia podlegają pracownicy naukowo-dydaktyczni zatrudnieni na podstawie nominacji w szkole wyższej lub w innej jednostce organizacyjnej działającej na podstawie ustawy z dnia 5 listopada 1958 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 1969 r. Nr 4, poz. 31).”;

3) w § 2:

a) skreśla się pkt 1,

b) dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) o szkole wyższej — należy przez to rozumieć również inną jednostkę organizacyjną działającą na podstawie ustawy.”;

4) w § 5 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) Wyższa Komisja Dyscyplinarna:

a) przy Ministrze Oświaty i Szkolnictwa Wyższego dla pracowników naukowo-dydaktycznych szkół wyższych podlegających przepisom ustawy o szkolnictwie wyższym,

b) przy Ministrze Kultury i Sztuki dla pracowników naukowo-dydaktycznych wyższych szkół artystycznych podlegających przepisom ustawy z dnia

29 marca 1962 r. o wyższych szkołach artystycznych (Dz. U. z 1969 r. Nr 6, poz. 48)”;

5) § 6 i § 7 otrzymują brzmienie:

„§ 6. 1. Członków komisji dyscyplinarnej w każdej szkole wyższej powołuje rektor spośród zatrudnionych na podstawie nominacji profesorów zwyczajnych, profesorów nadzwyczajnych, docentów, wykładowców i adiunktów po zasięgnięciu opinii organizacji związkowej.

2. Liczbę członków komisji dyscyplinarnej ustala rektor, który wyznacza również przewodniczącego komisji oraz jego zastępców spośród członków komisji.

§ 7. 1. Członków Wyższej Komisji Dyscyplinarnej, o której mowa w § 5 pkt 2 lit. a), powołuje Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego spośród zatrudnionych w szkołach wyższych na podstawie nominacji profesorów zwyczajnych, profesorów nadzwyczajnych i docentów po zasięgnięciu opinii Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego. Minister wyznacza równocześnie spośród członków komisji przewodniczącego komisji i jego zastępców.

2. Czynności wymienione w ust. 1 Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego wykonuje w porozumieniu z innymi ministrami sprawującymi nadzór nad szkołami wyższymi podlegającymi ustawie o szkolnictwie wyższym.

3. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do Wyższej Komisji Dyscyplinarnej, o której mowa w § 5 pkt 2 lit. b), z tą zmianą, że Minister Kultury i Sztuki zasięga opinii Zarządu Głównego Związku Nauczycielstwa Polskiego lub Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kultury i Sztuki.”;

6) § 11 otrzymuje brzmienie:

„§ 11. Komisja dyscyplinarna w szkole wyższej wydaje postanowienia o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego oraz rozpoznaje w pierwszej instancji sprawy dyscyplinarne

pracowników naukowo-dydaktycznych szkoły, z wyjątkiem tych pracowników, których sprawy dyscyplinarne podlegają w pierwszej instancji właściwości Wyższej Komisji Dyscyplinarnej.”;

7) w § 12 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wyższa Komisja Dyscyplinarna działając jako pierwsza instancja wydaje postanowienia o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego oraz rozpoznaje sprawy dyscyplinarne pracowników naukowo-dydaktycznych przekazane do jej właściwości przez ministra lub na podstawie § 51.”;

8) w § 13:

a) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W sprawach dyscyplinarnych profesorów zwyczajnych, profesorów nadzwyczajnych i docentów do składu orzekającego mogą należeć tylko pracownicy naukowo-dydaktyczni zajmujący stanowiska profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych oraz docentów. W sprawach dyscyplinarnych pozostałych pracowników naukowo-dydaktycznych do składu orzekającego komisji dyscyplinarnej w szkole wyższej powinien wchodzić co najmniej jeden adiunkt.”;

b) ust. 4 skreśla się;

9) w § 14 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Rzecznika dyscyplinarnego dla pracowników naukowo-dydaktycznych w szkole wyższej oraz jednego lub dwóch jego zastępców powołuje rektor na okres kadencji komisji dyscyplinarnej spośród profesorów zwyczajnych, profesorów nadzwyczajnych, docentów i wykładowców zatrudnionych w danej szkole na podstawie nominacji.”;

10) § 16 otrzymuje brzmienie:

„§ 16. 1. Rzecznika dyscyplinarnego przy Wyższej Komisji Dyscyplinarnej, o której mowa w § 5 pkt 2 lit. a), oraz jego zastępców powołuje na okres kadencji komisji Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego spośród osób zajmujących stanowiska wymienione w § 14 ust. 1. Przepis § 7 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

2. Rzecznika dyscyplinarnego przy Wyższej Komisji Dyscyplinarnej, o której mowa w § 5 pkt 2 lit. b), oraz jego zastępców powołuje na okres kadencji komisji Minister Kultury i Sztuki spośród osób zajmujących stanowiska wymienione w § 14 ust. 1.

3. Rzecznik dyscyplinarny przy Wyższej Komisji Dyscyplinarnej jest związany poleceniami właściwego ministra.

4. W uzasadnionych wypadkach rzecznik dyscyplinarny przy Wyższej Komisji Dyscyplinarnej może być odwołany przez ministra, który go powołał. Przepis § 7 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

5. Do rzecznika dyscyplinarnego przy Wyższej Komisji Dyscyplinarnej stosuje się odpowiednio przepisy § 10 i § 14 ust. 2 i 3.”;

11) w § 17 ust. 2 i w § 19 ust. 6 po wyrazach „Szkolnictwa Wyższego” dodaje się wyrazy „lub odpowiednio Minister Kultury i Sztuki”;

12) w § 20 ust. 3 wyrazy „w art. 122 ust. 1” zastępuje się wyrazami „w art. 116 ust. 1”;

13) w § 34 ust. 2:

a) w pkt 1 wyrazy „w art. 115” zastępuje się wyrazami „w art. 109”;

b) w pkt 3 wyrazy „w art. 122 ust. 1” zastępuje się wyrazami „w art. 116 ust. 1”;

14) w § 37 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Odwołanie składa się w dwóch egzemplarzach do komisji dyscyplinarnej, która wydała orzeczenie, w ciągu 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem. Po przyjęciu odwołania przewodniczący komisji dyscyplinarnej przesyła je bezzwłocznie wraz z aktami postępowania dyscyplinarnego do Wyższej Komisji Dyscyplinarnej. Odpis odwołania przewodniczący przekazuje stronie przeciwnej (rzecznikowi lub obwinionemu).”;

15) w § 43 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 43. 1. O zawieszeniu w czynnościach służbowych pracownika naukowo-dydaktycznego w trybie określonym w art. 117 ust. 1 ustawy rektor bezzwłocznie zawiadamia właściwego ministra.”;

16) w § 44 ust. 3 wyrazy „115 pkt 1—3” zastępuje się wyrazami „109 pkt 1—3”;

17) w § 45 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. O prawomocnie orzeczonej karze dyscyplinarnego zwolnienia ze służby lub wydalenia ze służby rektor (właściwy minister) zawiadamia wszystkie szkoły wyższe, a także Polską Akademię Nauk i Komitet Nauki i Techniki.”;

18) w § 48 ust. 3 wyrazy „122 ust. 1” zastępuje się wyrazami „116 ust. 1”;

19) § 51 otrzymuje brzmienie:

„§ 51. W szkołach wyższych, w których liczba profesorów zwyczajnych, profesorów nadzwyczajnych i docentów zatrudnionych na podstawie nominacji nie przekracza 12 osób, do wydawania postanowień i orzeczeń w sprawach pracowników naukowo-dydaktycznych właściwa jest w pierwszej instancji Wyższa Komisja Dyscyplinarna w składzie trzyosobowym.”;

20) w § 52 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Obsługę Wyższej Komisji Dyscyplinarnej wykonuje sekretariat powołany przez ministra, przy którym działa komisja.”;

21) w § 53 wyrazy „z budżetu Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego” zastępuje się wyrazami „z budżetu właściwego ministerstwa”;

22) po § 54 dodaje się § 54a w brzmieniu:

„§ 54a. Komisje dyscyplinarne przewidziane w niniejszym rozporządzeniu właściwe są także w sprawach pracowników naukowo-badawczych zatrudnionych w szkole wyższej na podstawie nominacji.”

§ 2. Wykonanie rozporządzenia porucza się Ministrowi Oświaty i Szkolnictwa Wyższego oraz innym zainteresowanym ministrom.

§ 3. Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego ogłosi w drodze obwieszczenia jednolity tekst rozporządzenia z dnia 20 lutego 1962 r. w sprawie komisji dyscyplinarnych dla pracowników nauki szkół wyższych oraz postępowania przed tymi komisjami z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu i z zastosowaniem ciągłej numeracji paragrafów, ustępów i punktów.

§ 4. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: J. Cyrankiewicz

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 8 maja 1969 r.

w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o pracowniczych urlopowych wypoczynkowych.

(Dziennik Ustaw z dnia 16 maja 1969 r. Nr 14, poz. 100)

Na podstawie art. 8 pkt 1 i art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 29 kwietnia 1969 r. o pracowniczych urlopowych wypoczynkowych (Dz. U. Nr 12, poz. 85) Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych zarządza, co następuje:

§ 1. 1. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu wypoczynkowego, zwanego dalej „urlopem”, wlicza się okresy poprzedniego zatrudnienia, pomimo podjęcia nowego zatrudnienia po upływie trzech miesięcy od ustania stosunku pracy, jeżeli:

1) pracownik nie mógł podjąć tego zatrudnienia z powodu choroby lub inwalidztwa albo odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, a przyczyny te powstały jeszcze w czasie trwania stosunku pracy, i jeżeli:

2) pracownik podjął zatrudnienie w ciągu trzech miesięcy od ustania przyczyn, o których mowa w pkt 1.

2. Jeżeli przyczyny, o których mowa w ust. 1 pkt 1, powstały po ustaniu stosunku pracy, ale przed upływem okresu trzech miesięcy od jego ustania, okres ten ulega przedłużeniu o czas trwania tych przyczyn, gdy trwały one co najmniej 1 miesiąc.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio, gdy niemożność podjęcia nowego zatrudnienia wynikała wskutek tymczasowego aresztowania pracownika, jeżeli postępowanie karne zostało umorzone lub zapadł wyrok niewinniający.

§ 2. Do okresu pracy, od którego zależy nabycie prawa do urlopu lub jego wymiar, wlicza się okresy poprzedniego zatrudnienia, pomimo podjęcia nowego zatrudnienia po upływie 3 miesięcy od ustania stosunku pracy, jeżeli pracownik w tym terminie nie mógł podjąć zatrudnienia z powodu:

1) powołania do zasadniczej, okresowej lub zawodowej służby wojskowej — pod warunkiem, że w terminach określonych w przepisach o szczególnych uprawnieniach żołnierzy lub przepisach o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych podejmie zatrudnienie lub zgłosi do organu do spraw zatrudnienia prezydium właściwej rady narodowej wniosek o skierowanie go do pracy i po skierowaniu go do zakładu pracy podejmie pracę,

2) powołania na ćwiczenia lub przeszkolenie wojskowe albo na przeszkolenie na obozie szkoleniowym bądź do innej służby uzasadnionej potrzebami obrony lub interesem Państwa w ramach wojskowego szkolenia poborowych — pod warunkiem, że w terminie 30 dni od zwolnienia ze służby podejmie zatrudnienie albo zgłosi do organu do spraw zatrudnienia prezydium właściwej rady narodowej wniosek o skierowanie go do pracy i po skierowaniu go do zakładu pracy podejmie pracę,

§ 3. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac na wniosek właściwego ministra (kierownika urzędu centralnego) zgłoszony w porozumieniu z zarządem

głównym odpowiedniego związku zawodowego może wyrazić zgodę na wliczenie do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu, okresów poprzedniego zatrudnienia, pomimo przerwy w zatrudnieniu dłuższej niż 3 miesiące, jeżeli przerwa ta została spowodowana szczególnie ważnymi przyczynami.

§ 4. Do okresu pracy, od którego zależy wymiar urlopu, wlicza się okresy poprzedniego zatrudnienia pracownika, jeżeli na propozycję zakładu pracy, w którym przepracował co najmniej 6 lat, przyszedł bezpośrednio z zatrudnienia do wykonywania pracy nakładczej na rzecz tego zakładu na okres dłuższy niż 3 miesiące, pod warunkiem że w tym czasie był objęty ubezpieczeniem społecznym i bezpośrednio po ustaniu pracy nakładczej podjął ponownie zatrudnienie w tym zakładzie.

§ 5. 1. Po podjęciu zatrudnienia w wypadkach określonych w §§ 1, 3 i 4 pracownik nabywa prawo do urlopu po przepracowaniu jednego roku.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w wypadkach, gdy przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 6. 1. Pracownik nie traci prawa do nie wykorzystanego urlopu pomimo rozwiązania stosunku pracy w drodze wypowiedzenia, jeżeli rozwiązał stosunek pracy w tym trybie z powodu:

1) naruszenia przez zakład pracy podstawowych obowiązków względem pracownika,

2) podjęcia zatrudnienia w miejscu swego zamieszkania lub w pobliżu, pod warunkiem że poprzednio był zatrudniony w innej miejscowości i dojeżdżał do pracy,

3) przejścia na emeryturę lub rentę inwalidzką.

2. Do pracownika, który rozwiązał stosunek pracy w drodze wypowiedzenia w wypadkach określonych w ust. 1, nie stosuje się przepisu art. 6 ustawy z dnia 29 kwietnia 1969 r. o pracowniczych urlopowych wypoczynkowych (Dz. U. Nr 12, poz. 85).

§ 7. 1. Część urlopu nie wykorzystana z powodu czasowej niezdolności do pracy wywołanej chorobą lub z powodu odosobnienia w związku z chorobą zakaźną ulega przesunięciu na okres następujący bezpośrednio po terminie zakończenia urlopu, jeżeli niezdolność ta lub odosobnienie w czasie urlopu trwały nieprzerwanie nie mniej niż 3 dni i nie przekroczyły 7 dni.

2. Na wniosek pracownika należy udzielić mu nie wykorzystanej części urlopu, o której mowa w ust. 1, w terminie późniejszym.

3. W razie niezdolności do pracy lub odosobnienia trwających w czasie urlopu ponad 7 dni, nie wykorzystanej części urlopu:

1) wynoszącej nie więcej niż 7 dni — udziela się według zasad określonych w ust. 1 i 2,

2) wynoszącej ponad 7 dni — udziela się zgodnie z ogólnymi zasadami ustalania terminów urlopów.

4. W wypadkach, o których mowa w ust. 1—3, pracownik jest obowiązany przesłać zaświadczenie o czasowej niezdolności do pracy wywołanej chorobą w terminach określonych w przepisach o doręczaniu tych zaświadczeń.

§ 8. Przy orzekaniu o czasowej niezdolności do pracy wywołanej chorobą pracownika, przebywającego w czasie urlopu w miejscu stałego zamieszkania lub zatrudnienia, stosuje się przepisy dotyczące orzekania o czasowej niezdolności do pracy.

§ 9. 1. Jeżeli pracownik przebywa w czasie urlopu w kraju poza miejscem stałego zamieszkania lub zatrudnienia, stosuje się przepisy, o których mowa w § 8, ze zmianami wynikającymi z ust. 2 i 3.

2. O czasowej niezdolności do pracy wywołanej chorobą pracownika, który w czasie urlopu korzysta ze świadczeń przychodni (ośrodka zdrowia) położonej poza miejscem stałego zamieszkania lub zatrudnienia, orzeka lekarz-kierownik przychodni

(ośrodka zdrowia) lub lekarz przez niego upoważniony.

1. Po wyczerpaniu uprawnień do orzekania przez lekarza-kierownika przychodni (ośrodka zdrowia) lub lekarza przez niego upoważnionego, o czasowej niezdolności do pracy wywołanej chorobą orzeka komisja lekarska.

§ 10. Przy orzekaniu o czasowej niezdolności do pracy wywołanej chorobą pracownika przebywającego w czasie urlopu za granicą stosuje się przepisy dotyczące uznawania niezdolności do pracy z powodu choroby przebytej przez pracownika w czasie przejściowego pobytu za granicą.

§ 11. Wykonanie rozporządzenia porucza się Przewodniczącemu Komitetu Pracy i Płac oraz wszystkim ministrom.

§ 12. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1969 r.

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

99

UCHWAŁA Nr 65 RADY MINISTRÓW

z dnia 1 kwietnia 1969 r.

w sprawie ustanowienia odznaki „Przodujący Drogowiec”.

(*Monitor Polski z dnia 12 kwietnia 1969 r. Nr 15, poz. 113*)

§ 1. 1. Ustanawia się odznakę „Przodujący Drogowiec”.

2. Odznaka jest dwustopniowa: złota i srebrna.

§ 2. Odznaka „Przodujący Drogowiec”, zwana w dalszym ciągu „odznaką”, jest zaszczytnym wyróżnieniem zawodowym nadawanym:

1) pracownikom zatrudnionym w organach administracji dróg publicznych wszystkich kategorii, w drogowej służbie liniowej, w przedsiębiorstwach i innych jednostkach organizacyjnych powołanych do budowy, przebudowy, ochrony i utrzymania dróg publicznych (ulic, placów) oraz mostów na tych drogach za wzorowe wykonywanie swych obowiązków,

2) innym osobom za zasługi położone w dziedzinie drogownictwa,

3) obywatelom państw obcych za zasługi w dziedzinie rozwoju i umacniania współpracy międzynarodowej w zakresie drogownictwa.

§ 3. Odznakę nadaje Minister Komunikacji lub Minister Gospodarki Komunalnej, każdy w swoim zakresie, osobom wymienionym w § 2 pkt 1 i 2, a nadto Minister Komunikacji osobom wymienionym w § 2 pkt 3.

§ 4. 1. Utrata odznaki następuje w razie prawomocnego skazania pracownika na dodatkową karę utraty praw publicznych lub obywatelskich praw honorowych.

2. Organ uprawniony do nadania odznaki może pozbawić odznaki, jeżeli:

1) nadanie odznaki oparte było na fałszywych danych albo

2) osoba wyróżniona odznaką dopuściła się czynu, wskutek którego stała się niegodna posiadania odznaki.

§ 5. Ministrowie Komunikacji i Gospodarki Komunalnej w uzgodnieniu z zarządami głównymi właściwych branżowo związków zawodowych ustalą regulamin odznaki „Przodujący Drogowiec”, określający warunki uzyskiwania odznaki, tryb jej nadawania, wręczenia i pozbawiania, wzór odznaki i sposób jej noszenia, jak również wzór dokumentu stwierdzającego nadanie odznaki.

§ 6. Pracownicy wyróżnieni odznaką i posiadający wymagane warunki na równi z innymi pracownikami korzystają z pierwszeństwa:

1) w przedstawianiu do orderów i odznaczeń,

2) w awansie,

3) w kierowaniu na kursy zawodowe oraz inne formy szkolenia zawodowego,

4) w skierowaniu na wczasy pracownicze.

§ 7. Koszty odznaki i wydatki połączone z jej nadaniem pokrywane będą z budżetu zainteresowanych ministerstw.

§ 8. Wykonanie uchwały porucza się Ministrowi Komunikacji i Ministrowi Gospodarki Komunalnej.

§ 9. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

100

UCHWAŁA Nr 91 RADY MINISTRÓW

z dnia 28 maja 1969 r.

w sprawie ryczałtów za noclegi w podróżach służbowych.*(Monitor Polski z dnia 31 maja 1969 r. Nr 21, poz. 173)*

W celu odciążenia bazy noclegowej w hotelach w okresach i miejscowościach o szczególnym nasileniu ruchu turystycznego Rada Ministrów uchwala, co następuje:

§ 1. Ustala się następującą wysokość ryczałtów za każdy nocleg poza zwykłym miejscem służbowym w podróżach służbowych:

- 1) 70 zł — w Warszawie,
- 2) 60 zł w Krakowie i Poznaniu,
- 3) 50 zł w Cieszynie, Gdańsku, Olsztynie, Słubicach, Szczecinie i Zgorzelcu,
- 4) 40 zł — w Częstochowie, Gdyni, Lublinie, Katowicach, Kielcach, Kołobrzegu, Koszalinie, Sopocie, Świnoujściu, Toruniu, Wrocławiu i Zakopanem,
- 5) 35 zł — w Giżycku, Jeleniej Górze, Mikołajkach, Ostródzie, Słupsku i Szklarskiej Porębie.

§ 2. Ryczałty określone w § 1 obowiązują w następujących okresach:

- 1) w Warszawie — przez cały rok,
- 2) w Krakowie i Zakopanem — od 1 stycznia do 31 marca i od 1 czerwca do 30 września,
- 3) w Poznaniu — od 1 czerwca do 30 czerwca,
- 4) w pozostałych miejscowościach — od 1 czerwca do 30 września.

3. Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac w porozumieniu z Ministrem Gospodarki Komunalnej oraz Przewodniczącym Głównego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki może wprowadzać w drodze zarządzenia zmiany w zakresie miejscowości wymie-

nionych w § 1 i okresów obowiązywania ryczałtów wymienionych w § 2.

§ 4. Osoby odbywające podróże służbowe do miejscowości wymienionych w § 1 w okresach wymienionych w § 2 mogą zamiast korzystania z ryczałtów rozliczać koszty noclegów na podstawie rachunków z tym zastrzeżeniem, że nie mogą być rozliczane rachunki hotelowe, opiewające na cenę wyższą niż ceny obowiązujące w hotelach kat. I.

§ 5. 1. Zastrzeżenie § 4 nie ma zastosowania do osób wymienionych w zdaniu pierwszym § 27 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 lipca 1948 r. o należnościach w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym (Dz. U. Nr 38, poz. 279 z późniejszymi zmianami).

2. Zastrzeżenie § 4 nie ma również zastosowania do osób towarzyszących delegacjom zagranicznym.

§ 6. Obowiązujący system rozliczeń kosztów noclegów w podróżach służbowych i delegacjach służbowych pozostaje bez zmian, z uwzględnieniem przepisów zawartych w § 1—5.

§ 7. Zaleca się centralnym organizacjom spółdzielczym i społecznym stosowanie przepisów uchwały.

§ 8. Wykonanie uchwały porucza się ministrom i kierownikom urzędów centralnych oraz przewodniczącym prezydiów wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw).

§ 9. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

101

ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 16 kwietnia 1969 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa pożarowego w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi oraz w zakładach prowadzących roboty wiertnicze z powierzchni.

(Dziennik Ustaw z dnia 23 kwietnia 1969 r. Nr 10, poz. 72)

Na podstawie art. 82 pkt 1 i 2 dekretu z dnia 6 maja 1953 r. — Prawo górnicze (Dz. U. z 1961 r. Nr 23, poz. 113) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1965 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa pożarowego w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi oraz w zakładach prowadzących roboty wiertnicze z powierzchni (Dz. U. Nr 32, poz. 212) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 26 w ust. 1 i 2 skreśla się wyraz „szczegółowy”;

2) w § 29 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Rury wydmuchowe silników spalinowych powinny być wyprowadzone na zewnątrz budynku, a połączenia rury wydmuchowej uszczelnione w sposób zapobiegający wydzielaniu się gazów spalinowych do pomieszczeń. W razie lokalizacji otworu wiertniczego w pobliżu domów mieszkalnych, wyłoty rur powinny posiadać tłumiki, jeżeli silnik nie

jest zaopatrzone w fabryczny tłumik dźwięku. Tam gdzie istnieje niebezpieczeństwo wzniesienia pożaru, szczególnie na terenach leśnych, rury wydmuchowe silników spalinowych powinny posiadać zabezpieczenie przeciwdziałające przenoszeniu się iskier.”;

3) w § 38 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Urządzenia wyciągowe do wierceń głębokich powinny być zaopatrzone w wyłączniki krańcowe lub inne odpowiednie urządzenia.”;

4 w § 54 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Wieże, wieżomaszty i maszty konstrukcji metalowej powinny być uziemione, a wyniki pomiarów uziemienia powinny być wpisane do książki kontroli urządzeń. Przepis ten nie dotyczy urządzeń typu lekkiego do wierceń płytkich.”;

5) w § 61 ust. 2 dodaje się na końcu wyrazy: „jeżeli bieg silnika nie jest dozorowany przez stałą obsługę”;

6) w § 62 ust. 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„2. W urządzeniach wiertniczych udarowych tarcze hamulcowe bębnowe powinny posiadać obrzeży- ni uniemożliwiające zsuniecie się taśmy.

3. Przy wierceniach ręcznych wciągarka powinna być wyposażona w sprawnie działający hamulec oraz urządzenie zapadkowe, uniemożliwiające wsteczny ruch bębna.”;

7) w § 65:

a) skreśla się ust. 2,

b) ust. 3 oznacza się jako ust. 2 oraz skreśla się w nim wyrazy „po pochyłości ponad 10°”;

8) § 68 otrzymuje brzmienie:

„§ 68. 1. Głowica przeciwwybuchowa i więźba rurowa powinny posiadać wytrzymałość na ciśnienie robocze nie mniejsze od ciśnienia hydrostatycznego odpowiadającego głębokości wierconego otworu.

2. Głowica przeciwwybuchowa powinna być tak uzbrojona, aby w razie potrzeby można było zmierzyć ciśnienie panujące w otworze przez podłączenie manometru, a także posiadać urządzenie uniemożliwiające w razie wybuchu zatłoczenie otworu płuczką.

3. Okręgowy urząd górniczy może w uzasadnionych wypadkach i pod określonymi warunkami zezwolić na stosowanie głowicy przeciwwybuchowej i więźby rurowej o wytrzymałości mniejszej aniżeli określona w ust. 1.”;

9) § 72 otrzymuje brzmienie:

„§ 72. W razie prowadzenia wierceń systemem obrotowym, przy których istnieje możliwość napotkania bituminów w stanie płynnym lub gazowym, kierownik ruchu zakładu górniczego powinien określić ilość i rodzaj zamknięć głowicy przeciwwybuchowej.”;

10) § 74 i 75 otrzymują brzmienie:

„§ 74. 1. W razie prowadzenia wierceń udarowych, przy których istnieje możliwość napotkania bituminów w stanie płynnym lub gazowym albo innych palnych gazów, zalicza się do miejsc i pomieszczeń:

1) I kategorii niebezpieczeństwa wybuchu — wieżę wiertniczą wraz z połączonymi z nią bezpośrednio zabudowaniami oraz szybiki wraz z dojściami,

2) II kategorii niebezpieczeństwa wybuchu — pas

o szerokości 20 m od urządzeń i pomieszczeń zaliczonych do I kategorii niebezpieczeństwa wybuchu.

2. W miejscach, o których mowa w ust. 1, w razie potrzeby wolno wykonywać roboty spawalnicze lub używać maszyn i urządzeń niegazoszczelnych pod warunkiem, że otwór wiertniczy jest wypełniony płuczką, której jakość zabezpiecza w okresie wykonywania tych robót przed możliwością powstania niebezpieczeństwa wybuchu. Spełnienie tego warunku powinno być stwierdzone pisemnie przez kierownika otworu.

3. Przy prowadzeniu wierceń obrotowych, gdy istnieje możliwość napotkania bituminów w stanie płynnym lub gazowym albo innych palnych gazów, można stosować instalacje, maszyny i urządzenia niegazoszczelne, jeżeli przeciwcisnienie wywierane przez słup płuczki znajdującej się w otworze zabezpiecza przed możliwością wybuchu, a otwór zabezpieczony jest głowicą przeciwwybuchową.

§ 75. Do ogrzewania wież wiertniczych i bezpośrednio z nimi złączonych zabudowań mogą być stosowane tylko urządzenia o konstrukcji, która nie stwarza zagrożenia pożarowego.”;

11) w § 78 ust. 2 dodaje się drugie zdanie: „Miejsce i ilość przewodników ustala kierownik ruchu zakładu górniczego.”;

12) w § 80 skreśla się ust. 1;

13) § 86 otrzymuje brzmienie:

„§ 86. 1. Zabiegi mające na celu spowodowanie przypiływu kopaliny płynnej lub gazowej ze złoża do otworu, w szczególności takie jak perforowanie, torpedowanie, szczelinowanie lub kwasowanie, powinny być wykonywane na podstawie projektu zatwierdzonego przez kierownika ruchu zakładu górniczego.

2. Przed przystąpieniem do wykonywania zabiegów, o których mowa w ust. 1, należy wylot rury uzbroić w głowicę przeciwwybuchową lub zasuwę wysokociśnieniową. Przepis ten nie ma zastosowania przy badaniach hydrogeologicznych, gdy nie przewiduje się występowania wód artezyjskich.”;

14) § 91 otrzymuje brzmienie:

„§ 91. 1. Głowica odwiertu, zawory i ich połączenia powinny posiadać atest fabryczny na dopuszczalne ciśnienie robocze, nie niższe od ciśnienia złożowego. Jeżeli urządzenia te nie mają atestu fabrycznego, ich wytrzymałość powinna być ustalona na podstawie przeprowadzonej próby.

2. Okręgowy urząd górniczy może w uzasadnionych wypadkach i pod określonymi warunkami zezwolić na stosowanie głowicy odwiertu, zaworów i ich połączeń o wytrzymałości mniejszej od ciśnienia złożowego.”;

15) w § 94 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Kwasowanie złoża przez odwiert, szczelinowanie hydrauliczne złoża, torpedowanie odwiertu oraz inne zabiegi w odwiertach, mające na celu intensyfikację wydobywania, powinny być wykonywane na podstawie projektu zatwierdzonego przez kierownika ruchu zakładu górniczego.”

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: J. Cyrankiewicz

102

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 2 maja 1969 r.

w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego budynków.*(Dziennik Ustaw z dnia 30 maja 1969 r. Nr 16, poz. 120)*

Na podstawie art. 7 ustawy z dnia 13 kwietnia 1960 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. Nr 20, poz. 120) zarządza się, co następuje:

§ 1. Budynki mieszkalne, administracyjne, użyteczności publicznej, handlowe, przemysłowe, magazynowe, gospodarcze i inne, zwane dalej „budynkami”, powinny być użytkowane i utrzymane w stanie zabezpieczającym przed powstaniem pożaru.

§ 2. W budynkach i na przyległych do nich terenach zabrania się dokonywania wszelkich czynności, które mogą spowodować powstanie lub rozprzestrzenianie się pożaru, a w szczególności:

1) używania otwartego ognia, jak np. świec lub nie zabezpieczonych lamp oraz palenia tytoniu w pomieszczeniach handlowych, przemysłowych, gospodarczych i magazynach, w których znajdują się materiały i ciecze łatwo zapalne lub gazy palne,

2) porzucania nie wygaszonych papierosów i zapalek w miejscach, w których znajdują się jakiegokolwiek materiały palne,

3) prania odzieży w benzynie w urządzeniach nie przystosowanych do tego celu, rozcieńczania pasty podłogowej benzyną lub palnymi rozpuszczalnikami oraz zmywania podłóg takimi płynami,

4) gromadzenia i przechowywania materiałów opałowych, tarcicy oraz innych materiałów palnych pod palnymi ścianami budynków, jak również pod ścianami budynków posiadającymi otwory okienne lub inne otwory,

5) przechowywania na strychach budynków, przez które przechodzą przewody kominowe, trocin, drewna i innych materiałów palnych oraz pasz objętościowych, jak siano i słoma,

6) urządzania pomieszczeń gospodarczych i składów z materiałami palnymi na strychach budynków administracyjnych i użyteczności publicznej (szkół, szpitali, schronisk itp.),

7) nalewania paliw płynnych do palących się lamp, latarń albo kuchenek,

8) używania pieców z uszkodzonymi drzwiczkami, paleniskami i rurami blaszanymi oraz podłączania palenisk do przewodów wentylacyjnych,

9) używania kominów i przewodów kominowych uszkodzonych lub nie zabezpieczonych drzwiczkami wycierowymi,

10) ustawiania jakiegokolwiek przedmiotów na klatkach schodowych, zastawiania wyjść i drzwi zapewniających ewakuację z pomieszczeń oraz korytarzy i przejść poniżej szerokości określonej przepisami prawa budowlanego,

11) garażowania motocykli, skuterów lub motoro-

werów z paliwem w zbiornikach w pomieszczeniach na ten cel nie przeznaczonych, jak np. w mieszkaniach, korytarzach, piwnicach, stodołach,

12) garażowania samochodów, traktorów, kombajnów i innych maszyn z własnym napędem w stodołach lub w innych budynkach gospodarskich, w których magazynuje się materiały palne,

13) urządzania wędzarni i suszarni — z wyjątkiem suszarni bielizny — na poddaszach o ścianach lub pokryciu dachu z materiałów palnych, jak również w pomieszczeniach budynków gospodarczych wykonanych z materiałów palnych,

14) rozgrzewania smoły lub asfaltu w odległości mniejszej niż 5 m od budynków oraz na dachach budynków; naczynia do podgrzewania smoły należy zaopatrzyć w pokrywy.

§ 3. W budynkach i na przyległych do nich terenach należy przestrzegać następujących zasad bezpieczeństwa pożarowego:

1) przy spalaniu śmieci i odpadków należy zabezpieczyć miejsca spalania przed możliwością przerzucenia się ognia na materiały palne;

2) nie wygaszone węgle lub gorący popiół wynieszone na zewnątrz budynków należy zasypać ziemią lub zalać wodą;

3) wszelkie materiały palne powinny znajdować się w odległościach nie mniejszych niż:

0,60 m — od pieców, piecyków itp. urządzeń ogrzewczych,

0,50 m — od grzejników i przewodów centralnego ogrzewania wysokoprężnego,

0,50 m — od punktów świetlnych;

4) niebezpieczne pożarowo nawozy sztuczne, środki ochrony roślin, środki owadobójcze, wapno niegaszone i inne substancje chemiczne należy przechowywać zgodnie ze wskazaniem producenta w zakresie bezpieczeństwa pożarowego;

5) piecyki mogą być instalowane tylko w tych pomieszczeniach, w których możliwe jest zachowanie wymaganych przez przepisy prawa budowlanego odległości przewodów dymowych oraz palenisk od łatwo zapalnych części budynków;

6) piecyki instalowane w pomieszczeniach magazynowych powinny być zaopatrzone w niepalne ścianki osłonowe wyższe od piecyka o połowę jego wysokości; odległość ścianki osłonowej od piecyka powinna wynosić co najmniej 0,60 m.

§ 4. 1. Użytkownikom urządzeń zasilanych energią elektryczną lub gazem palnym zabrania się dokonywania czynności, które mogłyby stworzyć zagrożenie pożarowe lub wybuchowe. W szczególności zabrania się:

1) korzystania z uszkodzonych instalacji, urządzeń elektrycznych i gazowych,

2) włączania do sieci jednocześnie urządzeń elektrycznych w takiej ilości, że łączny pobór energii elektrycznej może wywołać przeciążenie,

3) pozostawiania bez dozoru włączonych do sieci elektrycznej przenośnych grzejników (z wyjątkiem grzejników akumulacyjnych), kuchenek, żelazek i innych urządzeń elektrycznych nie przystosowanych do ciągłej eksploatacji.

4) ustawiania grzejnych urządzeń elektrycznych na przedmiotach i materiałach palnych; wszystkie urządzenia elektryczne grzejne należy ustawiać na niepalnych podstawach lub płytach w odległości co najmniej 0,6 m od materiałów łatwo palnych i 0,3 m od materiałów trudno palnych,

5) zastawiania dojścia do czynnych tablic rozdzielczych, wyłączników, przełączników itp. urządzeń elektrycznych oraz gazomierzy,

6) pozostawiania nie wyłączzonego dopływu prądu elektrycznego po zakończeniu pracy w zakładach pracy, magazynach, halach targowych, sklepach itp. obiektach z wyjątkiem oświetlenia nocnego,

7) stosowania na osłony punktów świetlnych materiałów łatwo zapalnych; odległość osłony wykonanej z materiału trudno zapalnego od żarówki powinna wynosić co najmniej 5 cm,

8) przechowywania w pomieszczeniach wewnątrz budynków butli napełnionych gazem palnym (propan-butan) o wadze ładunku ponad 11 kg; temperatura w tych pomieszczeniach nie może przekraczać 35°C.

2. Osobom nie posiadającym wymaganych kwalifikacji zawodowych zabrania się dokonywania samodzielnie:

1) przeróbek i remontów urządzeń oraz instalacji elektrycznych lub gazowych, budowy dodatkowych punktów odbioru energii elektrycznej albo gazowej,

2) naprawiania uszkodzonych bezpieczników.

§ 5. Niezależnie od obowiązku przestrzegania zasad określonych w § 2, 3 i 4 w zakładach pracy zabrania się:

1) używania otwartego ognia i palenia tytoniu w miejscach określonych przez kierownictwo zakładu. Miejsca te powinny być oznaczone tablicami; w zakładzie, w którym obowiązuje zakaz palenia tytoniu, należy wyznaczyć miejsca palenia i zaopatrzyć je w popielnice z materiałów niepalnych,

2) pozostawiania po zakończeniu pracy maszyn lub urządzeń technicznych nie oczyszczonych z pyłów, kurzu, smarów palnych, odpadów produkcyjnych itp.,

3) przechowywania w pomieszczeniach produkcyjnych płynów łatwo zapalnych w ilościach większych aniżeli wynosi zapotrzebowanie dobowe; w zakładach o dużym zużyciu płynów łatwo zapalnych zapas tych płynów powinien znajdować się w oddzielnym pomieszczeniu; płyny te mogą być przechowywane tyl-

ko w naczyniach z materiałów niepalnych i zabezpieczonych przed stłuczeniem,

4) pozostawiania czyściwa do maszyn oraz przetłuszczonych szmat bez zabezpieczenia ich w zamkniętych naczyniach z materiałów niepalnych,

5) przechowywania odzieży ochronnej i roboczej w miejscach nie przeznaczonych do tego celu,

6) przechowywania niebezpiecznych pożarowo substancji chemicznych w ilościach przekraczających dobowe zapotrzebowanie produkcji w pomieszczeniu nie wydzielonym, jak również wydzielonym, lecz nie odpowiadającym wymaganiom dla tego rodzaju pomieszczeń,

7) przechowywania w bezpośrednim sąsiedztwie, bez należytego zabezpieczenia substancji, których wzajemne oddziaływanie może spowodować zapalenie się lub wybuch,

8) używania otwartego ognia do odmrażania przewodów rurowych w obudowie palnej lub w odległości mniejszej aniżeli 1 m od palnych elementów konstrukcyjnych oraz innych materiałów palnych, znajdujących się w pomieszczeniu.

§ 6. 1. W budynkach zakładów pracy i obiektów przemysłowych, usługowych i handlowych, w których występuje zagrożenie bezpieczeństwa ludzi, należy przestrzegać, aby w każdym pomieszczeniu posiadającym zakratowane okna, kraty co najmniej jednego okna były otwierane od wewnątrz, jeżeli pomieszczenie takie nie posiada dwóch innych wyjść ewakuacyjnych.

2. W budynkach zakładów pracy i obiektów przemysłowych, usługowych i handlowych należy na widocznym miejscu wywiesić instrukcję alarmowania straży pożarnych na wypadek pożaru i aktualizować ją w razie potrzeby.

§ 7. 1. Właściciele, użytkownicy i zarządzający budynkami są obowiązani zaopatrzyć się w sprzęt przeciwpożarowy, który powinien być umieszczony w dostępnym miejscu.

2. Szczegółowe zasady zaopatrzenia budynków w sprzęt przeciwpożarowy określi Komendant Główny Straży Pożarnych.

§ 8. Tracą moc:

1) rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 28 sierpnia 1951 r. w sprawie zapobiegania powstawaniu i rozszerzaniu się pożarów w budynkach oraz na budowach (Dz. U. Nr 49, poz. 360),

2) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 5 sierpnia 1955 r. w sprawie przestrzegania warunków bezpieczeństwa przeciwpożarowego przy instalowaniu piecyków przenośnych (Dz. U. Nr 39, poz. 245).

§ 9. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych: K. Światała

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO I SKUPU

z dnia 5 maja 1969 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach przemysłu zielarskiego.*(Dziennik Ustaw z dnia 30 maja 1969 r. Nr 16, poz. 119)*

Na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 30 marca 1965 r. o bezpieczeństwie i higienie pracy (Dz. U. Nr 13, poz. 91) zarządza się, co następuje:

§ 1. Przepisy rozporządzenia dotyczą bezpieczeństwa i higieny pracy osób zatrudnionych w zakładach przemysłu zielarskiego, zwanych w dalszej części rozporządzenia „zakładami”, oraz osób zatrudnionych przy sprzedaży gotowych form leków ziołowych w branżowych sklepach podległych tym zakładom.

Rozdział 1.**Przepisy ogólne.**

§ 2. 1. Przewody doprowadzające i odprowadzające parę, wodę, powietrze, kondensat oraz płynne surowce, półprodukty i produkty przy aparatach destylacyjnych, parownicach otwartych, suszarniach i innych aparatach powinny przebiegać w miejscach nie przeznaczonych na stanowiska obsługi ani drogi komunikacyjne.

2. Jeżeli przeprowadzenie przewodów w sposób określony w ust. 1 jest niemożliwe, powinny być one zainstalowane na wysokości co najmniej 2,20 m nad poziomem stanowisk obsługi lub dróg komunikacyjnych albo poniżej poziomu podłogi.

§ 3. Przewody wymienione w § 2 powinny być szczelne, a w razie przewodzenia substancji o wysokiej temperaturze, również zaopatrzone w izolację zabezpieczającą przed nadmiernym promieniowaniem ciepła i poparzeniem.

§ 4. 1. Kotły do gotowania syropów oraz przewody doprowadzające parę powinny być zaopatrzone w izolację zabezpieczającą przed poparzeniem i nadmiernym promieniowaniem.

2. Dopuszcza się do używania kotła bez izolacji, w razie gdy przygotowanie syropu dokonywane jest w temperaturze niższej niż 45°.

§ 5. Aparaty i urządzenia pracujące pod zwiększonym ciśnieniem lub próżnią powinny być wyposażone w sprawnie działającą aparaturę pomiarowo-kontrolną (manometry, hygrometry, termometry, wakuometry itp.).

§ 6. Aparatura pomiarowo-kontrolna powinna mieć zaznaczone na tarczach lub skalach odczytu czerwonymi kreskami dopuszczalne nadciśnienie, temperaturę, podciśnienie, wilgotność lub inne parametry.

§ 7. Czyszczenie i naprawa maszyn i urządzeń pracujących w podwyższonej temperaturze mogą być dokonywane po schłodzeniu do temperatury niższej niż 35°.

§ 8. Palenie tytoniu na terenie całego zakładu — z wyjątkiem wydzielonych do tego celu pomieszczeń i miejsc — jest wzbronione.

§ 9. 1. W pomieszczeniach uznanych za niebezpieczne pod względem wybuchowym zabrania się

noszenia obuwia posiadającego na podeszwach lub obcasach części metalowe, np. gwoździe, podkówki, blaszki itp.

2. Przy wejściu do pomieszczenia wymienionego w ust. 1 należy umieścić odpowiedni napis ostrzegawczy.

§ 10. Filtracja (sączenie) wyciągów ziół i syropów powinna odbywać się w urządzeniach szczelnych.

§ 11. Każda prasa mechaniczna do wytłaczania surowców zielarskich lub filtracji płynów powinna mieć dostosowane działanie zaworu bezpieczeństwa do ciśnienia roboczego.

§ 12. Transport płynnych półproduktów i wyrobów gotowych — w ilościach przekraczających 150 kg na jedną szarżę — pomiędzy poszczególnymi oddziałami produkcyjnymi powinien odbywać się przewodami rurowymi.

§ 13. Następujące działy pracy zakładów zielarskich powinny mieć wyodrębnione pomieszczenia:

- 1) magazynowania ziół,
- 2) magazynowania przetworów zielarskich,
- 3) przerobu ziół bez zmiany ich postaci,
- 4) ekstrakcji ziół oraz destylacji ziół, płynów wyciągowych, rozpuszczalników itp.,
- 5) paczkowania ziół, rozlewu i nadawania form leków.

§ 14. 1. Ściany pomieszczeń magazynowania ziół i przetworów zielarskich oraz przerobu ziół bez zmiany ich postaci powinny być przystosowane do łatwego czyszczenia.

2. Ściany pomieszczeń ekstrakcji i destylacji ziół powinny być gładkie, łatwo zmywalne i nienasiąkliwe.

3. Ściany pomieszczeń rozlewu, nadawania form i paczkowania ziół powinny być pokryte do wysokości co najmniej 1,60 m od poziomu podłogi płytkami o powierzchni gładkiej, nienasiąkłej i łatwo zmywalnej.

§ 15. W pomieszczeniach magazynowania przetworów zielarskich oraz przerobu ziół bez zmiany ich postaci powinny znajdować się zawory czerpalne do wody bieżącej i węże do splukiwania podłóg wodą.

§ 16. Urządzenia wentylacyjne w pomieszczeniach pracy zakładów zielarskich powinny zapewnić nieprzekraczanie w powietrzu najwyższych dopuszczalnych stężeń szkodliwych pyłów, par, gazów i substancji szkodliwych dla zdrowia.

§ 17. 1. Odpylanie pomieszczeń pracy w zakładach zielarskich powinno odbywać się przy pomocy mechanicznych odpylaczy, np. elektroluksów przemysłowych.

2. Zainstalowane maszyny i urządzenia do przerobu ziół powinny mieć obudowę pyłoszczelną, a usuwanie pyłów powinno następować bezpośrednio z miejsc ich powstawania przy pomocy urządzeń odpylających (wyciągi wentylacyjne).

§ 18. Używanie do sztucznego oświetlenia pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych innego światła niż elektryczne jest wzbronione.

§ 19. 1. W pomieszczeniach magazynowania ziół i przetworów zielarskich, w razie gdy mają być ogrzewane, temperatura nie powinna przekraczać 12°.

2. Temperatura pomieszczeń, w których odbywa się przerób, ekstrakcja, destylacja, rozlew i paczkowanie ziół lub ich przetworów, powinna wynosić co najmniej 18°, z wyjątkiem olejkarni sezonowych, w których dopuszcza się przeciętną temperaturę około 15°.

§ 20. Pomieszczenia pracy i magazyny powinny być ogrzewane tylko przy pomocy centralnego ogrzewania przy zastosowaniu elementów grzejnych o powierzchni gładkiej, łatwej do oczyszczenia z pyłu. Postanowienie to nie dotyczy urządzeń do ogrzewania, stosowanych w procesie produkcyjnym (np. suszenie ziół).

§ 21. Dezynfekcja i wyjaławianie pomieszczeń i urządzeń mogą być przeprowadzane tylko przez specjalnie przeszkolonych w tym zakresie pracowników, a ponadto w czasie nieobecności osób zatrudnionych w tych pomieszczeniach.

§ 22. Do dezynfekcji i wyjaławiania pomieszczeń pracy w zakładach zielarskich mogą być używane środki dopuszczone obowiązującymi normami.

§ 23. Pomieszczenia ampułkarni powinny być wyjaławiane przy pomocy lamp kwarcowych (UV).

§ 24. Pomieszczenia przerobu ziół, ekstrakcji, destylacji, rozlewni, formowania oraz paczkowania ziół powinny być co najmniej raz dziennie dokładnie sprzątane i czyszczone.

§ 25. W pomieszczeniach pracy zakładów zielarskich należy:

1) co najmniej raz na miesiąc usunąć pył ze ścian i sufitów,

2) co najmniej raz na miesiąc myć szyby w oknach i drzwiach,

3) odpadki zbierać do specjalnych naczyń i codziennie usuwać,

4) w pomieszczeniach przerobu ziół bez zmiany ich postaci oraz w pomieszczeniach rozlewu, nadawania form i paczkowania leków codziennie zmywać podłogi,

5) ściany i sufity nie dające się zmywać należy bielić co najmniej raz na rok.

§ 26. Transport materiałów pomiędzy stanowiskami pracy znajdującymi się na różnych poziomach, w sąsiadujących ze sobą pomieszczeniach lub budynkach powinien odbywać się przy pomocy mechanicznych środków transportu (przenośników, wózków itp.).

Rozdział 2.

Przygotowanie surowców zielarskich do produkcji.

§ 27. 1. W zakładach nowo budowanych lub przebudowywanych skup surowców zielarskich powinien odbywać się w miejscach zabezpieczonych dachem.

2. Dostawy surowców olejkowych w partiach powyżej 400 kg mogą być przyjmowane w miejscach pokrytych dachem i osłoniętych przynajmniej dwiema ścianami. W innych wypadkach skup surowców

zielarskich powinien odbywać się w pomieszczeniach odpowiadających warunkom określonym dla pomieszczeń wymienionych w § 13 pkt 1.

§ 28. Surowców zielarskich nie przyjętych przez punkt skupu nie należy magazynować w pomieszczeniach przeznaczonych do skupu.

§ 29. Przed przystąpieniem do suszenia ziół należy sprawdzić stan techniczny aparatury pomiarowo-kontrolnej suszarni, a w suszarniach ogniowych — stan pieców i przewodów odprowadzających gazy spalinowe, w suszarniach zaś parowych — stan grzejników, zaworów, przewodów pary i kondensatu, przewodów nawiewno-wywiewnych oraz wentylatora.

§ 30. Przed przystąpieniem do wyładunku komory suszarni o pracy periodycznej należy obniżyć jej temperaturę do 35° i doprowadzić do intensywnego przewietrzenia suszarni ze szkodliwych substancji aromatycznych, tak aby stężenia substancji szkodliwych dla zdrowia w powietrzu nie przekraczały dopuszczalnych w tym zakresie norm.

§ 31. Grzejniki suszarni ziół w miejscach dostępnych dla obsługi i grożących poparzeniem powinny być osłonięte.

§ 32. W czasie załadunku i wyładunku suszarni o pracy periodycznej urządzenia ogrzewnicze i wentylacyjne powinny być unieruchomione.

§ 33. W razie uszkodzenia wentylatora lub przewodów nawiewno-wywiewnych należy:

1) w suszarniach ogrzewanych parą zamknąć zawór przewodu doprowadzającego parę do suszarni,

2) w suszarniach ogniowych stopniowo wygasić ogień, przewietrzając skutecznie wewnątrz suszarni przez otwarcie drzwi załadunkowych lub innych otworów w obudowie suszarni.

§ 34. Zsyp surowców wysuszonych powinien odbywać się w sposób nie powodujący wydzielania się pyłu w ilościach przekraczających dopuszczalne normy.

§ 35. Suche surowce zielarskie należy składować w sposób uniemożliwiający ich obsunięcie lub spadnięcie.

§ 36. 1. Szerokość regału z półkami nie powinna przekraczać 1,00 m, a wysokość — 2,25 m, odległość zaś między regałami nie powinna być mniejsza niż 1,20 m.

2. Regały powinny być zabezpieczone przed wywróceniem.

§ 37. 1. Do obsługi półek i regałów należy używać drabin dwuramiennych, zabezpieczonych przed rozsunięciem się, lub drabin przystawnych, zabezpieczonych przed poślizgiem.

2. Drabiny powinny mieć stopnie zamiast szczebli.

§ 38. 1. Aromatyczne i silnie działające surowce zielarskie powinny być składowane w oddzielnych zamkniętych pomieszczeniach i poddane nadzorowi specjalnie wyznaczonych pracowników.

2. Wewnątrz pomieszczeń, o których mowa w ust. 1, oraz na zewnętrznej stronie drzwi do tych pomieszczeń należy umieścić napisy ostrzegawcze o treści:

„Uwaga! Manipulacja ziołami szkodliwymi dla zdrowia dozwolona jest jedynie przy stosowaniu rękawic i fartuchów ochronnych. Przed jedzeniem lub paleniem tytoniu należy wypłukać usta i umyć ręce ciepłą wodą z mydłem”.

§ 39. Stan techniczny komór dezynsekcyjnych i innych urządzeń służących do dezynsekcji ziół powinien gwarantować bezpieczne i skuteczne przeprowadzenie dezynsekcji.

§ 40. Załadunek i wyładunek surowców z komory dezynsekcyjnej może być dokonywany po uprzednim przewietrzeniu wnętrza komory i jej zawartości.

§ 41. Wchodzenie do komory dezynsekcyjnej w czasie jej pracy jest wzbronione.

§ 42. Pomieszczenia, w których odbywa się zsypanie surowców po dezynsekcji powinny być tak przewietrzane i odpylone, by stężenie par środka owadobójczego i zawartości pyłu w powietrzu nie przekraczało dopuszczalnych w tym zakresie norm.

§ 43. Na zewnątrz komory dezynsekcyjnej w czasie jej pracy należy umieścić w miejscach widocznych znaki i napisy ostrzegawcze o treści: „Uwaga! Teren zagazowany — grozi zatruciem”, z wizerunkiem trupy i czaszki nad tym napisem.

§ 44. Pracownicy obsługujący komory dezynsekcyjne obowiązani są przed jedzeniem i paleniem papierosów zdjąć odzież ochronną i umyć ręce ciepłą wodą z mydłem.

§ 45. Rozsypywanie surowców na stół do sortowania ręcznego, zasypywanie do urządzeń sortujących oraz przesypanie surowców przesortowanych powinno być dokonywane w odzieży ochronnej przy zastosowaniu środków ochrony osobistej (maski, okulary, tampony) i w pomieszczeniu, w którym są zainstalowane urządzenia odpylające.

§ 46. Przed uruchomieniem urządzenia sortującego i maszyny rozdrabniającej należy sprawdzić stan techniczny oraz stopień i stan zabezpieczeń (osłon), chroniących obsługę przed zetknięciem z poruszającymi się w czasie pracy niebezpiecznymi elementami urządzenia sortującego i maszyny rozdrabniającej.

§ 47. Pracownicy zatrudnieni przy nawilżaniu surowców powinni wykonywać pracę w odzieży ochronnej, fartuchach i rękawicach wodoodpornych.

§ 48. Transport surowców do maszyn rozdrabniających powinien być dokonywany mechanicznie przy pomocy przenośników, których części wirujące i bębne w ruchu w czasie pracy powinny być zabezpieczone osłonami.

§ 49. Czynności wykonywane z surowcem rozdrobnionym (przesypywanie, powtórne kierowanie do rozdrobnienia, załadowywanie do transportu itp.) — jeżeli nie są zmechanizowane — należy wykonywać zgodnie z wymaganiami § 45.

Rozdział 3.

Produkcja wyrobów zielarskich.

§ 50. 1. Substancje używane do ekstrakcji powinny być przechowywane w naczyniach wykonanych z materiałów niepalnych i nie tłukących się. Naczynia te powinny być stale szczelnie zamknięte i posiadać napisy informujące o ich zawartości.

2. Naczynia wymienione w ust. 1 nie mogą być przechowywane w pobliżu jakichkolwiek źródeł ciepła.

3. Puste naczynia po spirytusie powinny być skła-

dowane osobno, z zachowaniem warunków, o których mowa w ust. 2.

§ 51. 1. Magazyn płynów ekstrakcyjnych powinien mieścić się w osobnym budynku, wykonanym i wyposażonym zgodnie z przepisami przeciwpożarowymi.

2. Magazynowanie płynów ekstrakcyjnych w budynkach mieszkalnych, biurowych bądź produkcyjnych jest wzbronione.

3. Magazyn płynów ekstrakcyjnych powinien mieć dogodny dojazd dla samochodów pożarniczych przynajmniej z dwóch strony budynku.

§ 52. W dziale ekstrakcji dopuszczalne jest przechowywanie płynów ekstrakcyjnych jedynie w ilości potrzebnej do jednorazowego przerobu, z zachowaniem warunków, o których mowa w § 50 ust. 2.

§ 53. Rozcieńczanie płynów ekstrakcyjnych powinno być dokonywane w naczyniach szczelnych, posiadających napisy informujące o ich zawartości.

§ 54. Transport płynów ekstrakcyjnych do aparatów ekstrakcyjnych powinien odbywać się szczelnymi przewodami rurowymi.

§ 55. Szczelność aparatury ekstrakcyjnej oraz sprawne działanie aparatury pomiarowo-kontrolnej powinny być stale kontrolowane przez personel obsługujący i kierownika działu.

§ 56. Pomieszczenia działu ekstrakcji powinny być zaopatrzone w sprawnie działającą instalację sygnalizacyjną przeciwpożarową.

§ 57. Jeżeli praca w dziale ekstrakcji związana jest w doraźnych wypadkach z jakichkolwiek przyczyn z wydzielaniem się znacznych ilości par rozpuszczalników, osoby tam zatrudnione powinny pracować przy użyciu właściwego sprzętu osobistej ochrony organów oddechowych.

§ 58. W razie gdy ze względów technicznych i technologicznych prowadzi się ekstrakcję w miejscach pokrytych dachem, a nie posiadających ścian bocznych, urządzenia sterownicze powinny być umieszczone w pomieszczeniach zamkniętych, odpowiadających warunkom określonym dla pomieszczeń na przerób ziół bez zmiany ich postaci.

§ 59. Transport surowca na pomosty załadunkowe przy aparatach destylacyjnych powinien odbywać się mechanicznie lub pneumatycznie.

§ 60. Wchodzenie do rozgrzanego powyżej 40° oraz nie przewietrzonego aparatu destylacyjnego jest wzbronione.

§ 61. Aparaty destylacyjne powinny być szczelne i zaopatrzone w izolację zapobiegającą nadmiernej promieniowaniu ciepła.

§ 62. Chłodnica o nie zamkniętym obiegu powinna być szczelnie przykryta, z wyprowadzeniem powstającej pary wodnej na zewnątrz budynku.

§ 63. Złącze przewodu odprowadzającego olejki z chłodnicy z odbieralnikiem powinno być szczelne i połączone z urządzeniem do pochłaniania par olejków lub do odprowadzenia ich na zewnątrz budynku.

§ 64. Odpływ wody aromatycznej z odbieralnika do zbiornika powinien odbywać się szczelnie połączonymi przewodami rurowymi.

§ 65. Zbiornik wody aromatycznej powinien być szczelnie zamknięty, a przykrycie powinno posiadać konstrukcję wytrzymałą obciążenia co najmniej 250 kg.

§ 66. 1. Transport wody aromatycznej ze zbiorników do aparatów powinien być dokonywany przewodami rurowymi przy pomocy pompy.

2. Przenoszenie wody aromatycznej wiadrami jest wzbronione.

§ 67. 1. Wyładunek odpadów podestylacyjnych powinien być dokonywany przy pomocy narzędzi na długich trzonkach.

2. Wyładowywanie odpadów podestylacyjnych bezpośrednio rękami jest wzbronione.

§ 68. 1. Destylacje płynów można prowadzić w aparacie o sprawnie działających zaworach bezpieczeństwa, umieszczonych w częściach aparatu pracującego pod ciśnieniem.

2. Transport płynów do i z aparatów destylacyjnych powinien być dokonywany mechanicznie.

§ 69. 1. Mieszanie ekstraktu podczas zagęszczania powinno odbywać się mechanicznie.

2. Parownice powinny być zaopatrzone w urządzenia zabezpieczające przed przedostawaniem się oparów do pomieszczenia produkcyjnego.

3. Opróżnianie parownic z zagęszczonego ekstraktu powinno być dokonywane po uprzednim ochłodzeniu ekstraktu do temperatury niższej niż 35°.

§ 70. 1. Autoklawy do stabilizacji surowców świeżych powinny być szczelne oraz zaopatrzone na zewnątrz izolacją zabezpieczającą przed oparzeniem oraz nadmiernym promieniowaniem ciepła.

2. Otwarcie autoklawu, w którym panuje podwyższone ciśnienie i podwyższona temperatura, dopuszczalne jest po uprzednim wyrównaniu ciśnienia do ciśnienia atmosferycznego i ochłodzeniu autoklawu do temperatury niższej niż 35°.

3. Transport płynów do i z autoklawów powinien być dokonywany przewodami rurowymi przy pomocy pomp lub grawitacyjnie.

4. Gromadzenie surowca świeżego luzem w pomieszczeniach, w których zainstalowane są autoklawy, jest wzbronione.

§ 71. 1. Kotły do gotowania syropów powinny być zakryte przykrywą dzieloną, wykonaną w sposób pozwalający na podnoszenie każdej części oddzielnie.

2. Podniesiona przykrywa powinna mieć zabezpieczenie przed opadnięciem.

§ 72. Kotły do gotowania syropów powinny posiadać mieszadła o napędzie indywidualnym.

§ 73. 1. Ręczny zasyp cukru bezpośrednio do kotła dopuszczalny jest w wypadku, gdy otwór wysypy umieszczony jest na wysokości 30—70 cm od podłogi.

2. W razie stosowania przenośnika otwór wysypy do przenośnika nie powinien znajdować się wyżej niż 60 cm od podłogi.

§ 74. Tace używane przy suszeniu półproduktów i produktów zielarskich nie mogą posiadać ostrych krawędzi.

§ 75. Załadunek półproduktów i produktów zielarskich do suszarni może być dokonywany tylko po uprzednim ochłodzeniu jej wnętrza do temperatury niższej niż 35°.

§ 76. 1. Do wyładunku produktów z suszarni można przystąpić tylko po uprzednim wyrównaniu ciśnienia do ciśnienia atmosferycznego wewnątrz suszarni i ochłodzeniu wnętrza do temperatury niższej niż 35°.

2. W wypadkach awaryjnych, gdy powstanie konieczność wyładunku przed ochłodzeniem wnętrza suszarni do temperatury określonej w ust. 1, pracownicy dokonujący wyładunku powinni być zaopatrzeni w sprzęt ochronny, zabezpieczający przed oparzeniem.

§ 77. W razie trudnego oddzielania się wysuszonego ekstraktu od tacy i konieczności zeszkrobывania pracownicy zatrudnieni przy tej czynności powinni być zaopatrzeni w okulary ochronne.

§ 78. Suszenia rozpyłowego można dokonywać tylko przy sprawnie działających automatycznych zabezpieczeniach, sygnalizujących oliwienie części wirujących oraz ciśnienie płynu.

§ 79. Suszarnię rozpyłową należy wyłączyć z ruchu, jeżeli dwa identyczne, a działające niezależnie od siebie urządzenia pomiarowo-kontrolne wykazują różnice w rejestracji tych samych parametrów.

§ 80. Przy każdej prasie do wyciskania surowców zielarskich powinna być na widocznym miejscu umieszczona wywieszka z podanym dopuszczalnym ciśnieniem roboczym dla każdej prasy.

§ 81. Surowiec powinien być transportowany do stanowiska pracy przy pomocy przenośników lub wózków.

§ 82. Ładowanie surowca do prasy bezpośrednio rękami jest wzbronione.

§ 83. Przed rozpoczęciem tłoczenia każdego załadunku surowcem zielarskim należy dokładnie oczyścić otwory i rynienki spływowe wytłaczanego płynu.

§ 84. Manipulowanie przy koszu prasy będącej pod ciśnieniem od momentu włączenia pomp jest wzbronione.

§ 85. Wyładowywanie wytłoków z prasy może odbywać się dopiero po wyrównaniu ciśnienia wewnętrznego z ciśnieniem atmosferycznym.

§ 86. Przy obsłudze urządzeń do suszenia granulatów powinny być przestrzegane warunki określone w §§ 29—33.

§ 87. Elementy grzejne drażownic powinny być osłonięte w sposób zapobiegający oparzeniu.

§ 88. Suszenie granulatów, tabletek i drażetek powinno odbywać się w oddzielnych pomieszczeniach przeznaczonych na ten cel.

§ 89. Otwory załadunkowy i wyładunkowy mieszarki do mieszanek ziołowych powinny posiadać szczelne zamknięcie, zabezpieczone przed samoczynnym otwarciem się w czasie ruchu.

Rozdział 4.

Mycie opakowań szklanych i magazynowanie wyrobów gotowych.

§ 90. Myjki i wanny używane do mycia opakowań szklanych nie powinny posiadać ostrych obrze-

ży i krawędzi oraz powinny być zaopatrzone w osłony zapobiegające rozpryskiwaniu wody.

§ 91. 1. Przy myciu ręcznym wyjmowanie opakowań szklanych zatopionych w wodzie powinno być dokonywane przy pomocy specjalnych grabi.

2. Wyjmowanie zatopionych opakowań szklanych lub stłuczki rękami jest wzbronione.

§ 92. Stłuczkę szklaną powstałą przy myciu i suszeniu opakowań szklanych oraz przy rozlewie produktów płynnych należy zbierać do oddzielnych pojemników i bieżąco usuwać.

§ 93. Przy obsłudze suszarni do suszenia opakowań szklanych powinny być przestrzegane warunki określone w §§ 29—33.

§ 94. Instalacje elektryczne urządzeń oraz pomieszczeń myjni opakowań szklanych powinny odpowiadać wymaganiom określonym dla warunków wilgotnych.

§ 95. Gotowe wyroby zielarskie (preparaty oraz zioła), wyprodukowane bez zmiany formy surowca, powinny być składowane w sposób przewidziany w §§ 35—37, z tym że szerokość regału z półkami nie powinna przekraczać 0,80 m.

§ 96. Gotowe wyroby zielarskie (przetwory) nie powinny być magazynowane na półkach i regałach w opakowaniach zbiorczych lub w opakowaniach szklanych, których waga wraz z zawartością przekracza 5 kg netto.

§ 97. Balony szklane wypełnione roztworami zielarskimi powinny być osłonięte koszami wiklinowymi lub metalowymi.

§ 98. Gotowe wyroby — zioła i przetwory zielarskie silnie działające, trujące oraz narkotyczne należy magazynować oddzielnie, w sposób przewidziany obowiązującymi przepisami.

Rozdział 5.

Ochrona przed szkodliwym działaniem alkaloidów i innych wyodrębnionych ciał czynnych oraz ampułkowanie.

§ 99. 1. Przy produkcji alkaloidów, glikozydów i innych wyodrębnionych ciał czynnych oraz przy ich wykorzystywaniu do dalszego przerobu zabronione jest zatrudnianie osób uczulonych na te związki chemiczne.

2. Przy procesie izolowania alkaloidów sporyszu i ich przerobie chemicznym w ilości większej niż laboratoryjna zabronione jest zatrudnianie kobiet.

3. Przy przerobie surowców zawierających glikozydy nasercowe zabronione jest zatrudnianie osób cierpiących na zaburzenia akcji serca.

§ 100. Pracownicy zatrudnieni przy procesie izolowania i przerobie izolowanych ciał czynnych, obowiązani są przed spożywaniem posiłków zdejmować odzież ochronną oraz dokładnie myć ręce i twarz wodą z mydłem i płukać usta.

§ 101. 1. Stałe jarzenie lamp kwarcowych, obejmujące całą powierzchnię pomieszczenia przeznaczonego do ampułkowania, dopuszczalne jest tylko w pomieszczeniach, w których pracownicy przebywają okresowo, nie dłużej jednak niż łącznie 2 godziny w ciągu dnia pracy.

2. W pomieszczeniach, w których pracownicy przebywają stale, należy stosować okresowe jarzenie lamp kwarcowych, z tym że jedynie punkty i urządzenia szczególnie narażone na zakażenie mogą posiadać stałe naświetlenie indywidualne.

3. Przy rozmieszczeniu lamp kwarcowych w punktach i nad urządzeniami szczególnie narażonymi na zakażenie (ust. 2) odstępów pomiędzy poszczególnymi lampami nie mogą być mniejsze niż 1,50 m.

4. Pracownicy pozostający okresowo w zasięgu promieniowania lamp kwarcowych powinni w tym czasie używać okularów ochronnych, zatrzymujących promienie ultrafioletowe.

§ 102. Przygotowanie i przenoszenie płynów o temperaturze powyżej 35° w naczyniach szklanych nie zaopatrzonych w osłonę zabezpieczającą przed pęknięciem lub wylaniem jest wzbronione.

§ 103. Mycie i używanie pękniętych bądź uszkodzonych naczyń szklanych i ampułek jest wzbronione.

§ 104. W razie ręcznego obcinania ampułek pracownik obowiązany jest pracować w okularach ochronnych.

§ 105. Pracownikom zatrudnionym przy napełnianiu i zatapianiu ampułek należy umożliwić wykonywanie pracy w pozycji siedzącej. Krzesło do tej pracy powinno mieć regulowaną wysokość siedzenia i oparcia.

Rozdział 6.

Przepisy higieniczno-sanitarne.

§ 106. Szatnie dla pracowników zatrudnionych w olejkiarniach powinny być urządzone w sposób umożliwiający intensywne przewietrzanie odzieży z par olejków.

§ 107. 1. Szatnie dla pracowników zatrudnionych w pomieszczeniach sterylnych powinny być urządzone w dwóch oddzielnych pomieszczeniach, z których jedno przeznaczone jest na odzież wyjściową, a drugie na odzież roboczą.

2. Dla tej grupy pracowników w nowo budowanych lub przebudowywanych zakładach przemysłowych należy przewidzieć szatnię typu przepustowego w rozumieniu przepisów dotyczących warunków higieniczno-sanitarnych.

§ 108. Oprócz umywalek, których zainstalowania wymagają ogólne przepisy, należy dodatkowo umieścić umywalki w następujących działach: gotowalni syropów, drażetkarni, tabletkarni, kapsułkarni, ampułkarni, rozlewni i paczkowni leków.

§ 109. Przy pracach, przy których zanieczyszczenie powietrza szkodliwymi substancjami przekracza doraźnie dopuszczalne w tym zakresie normy, obowiązkowe jest stosowanie przez pracowników masek przeciwpyłowych lub tamponów z waty nie odłuszczonej i szczelnych okularów.

§ 110. Przy pracach, przy których pracownicy są narażeni na uszkodzenie, poparzenie lub skażenie skóry rąk, obowiązkowe jest stosowanie rękawic ochronnych, ochraniaczy palców itp.

§ 111. 1. Pracownicy zatrudnieni bezpośrednio przy przerobie surowca lub przy produkcji powinni być poddawani okresowym badaniom lekarskim co najmniej raz na pół roku.

2. Pracownicy zatrudnieni w działach nie wymienionych w ust. 1 powinni być poddawani okresowym badaniom lekarskim co najmniej raz na rok.

§ 112. W razie stwierdzenia u pracownika uczulenia na niektóre gatunki ziół lub ich składniki (§ 99 ust. 1) należy go niezwłocznie skierować do lekarza specjalisty i przenieść do innej pracy, z za-

chowaniem warunków wynikających z przepisów prawa pracy.

Rozdział 7.

Przepisy końcowe.

§ 113. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1970 r., z tym że przepisy §§ 17, 48, 59, 64, 69 i 107 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1971 r.

Minister Przemysłu Spożywczego i Skupu: S. Gucwa

104

ZARZĄDZENIE MINISTRA ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 25 marca 1969 r.

zmieniające zarządzenie w sprawie szczegółowych zasad przyznawania dodatkowego wynagrodzenia lekarzom zakładów leczniczo-zapobiegawczych przemysłowej służby zdrowia oraz szczegółowych zadań tych lekarzy.

(Monitor Polski z dnia 15 maja 1969 r. Nr 19, poz. 162)

Na podstawie § 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 maja 1963 r. w sprawie dodatkowego wynagrodzenia dla lekarzy zatrudnionych w zakładach leczniczo-zapobiegawczych przemysłowej służby zdrowia (Dz. U. z 1963 r. Nr 26, poz. 152 i Nr 58, poz. 311 oraz z 1969 r. Nr 1, poz. 4) zarządza się, co następuje:

§ 1. W zarządzeniu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 8 października 1963 r. w sprawie szczegółowych zasad przyznawania dodatkowego wynagrodzenia lekarzom zakładów leczniczo-zapobiegawczych przemysłowej służby zdrowia oraz szczegółowych zadań tych lekarzy (Monitor Polski Nr 77, poz. 383) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 1 ust. 1 dodaje się pkt 5—8 w brzmieniu:

„5) w działach do spraw nadzoru nad orzecznictwem lekarskim o czasowej niezdolności do pracy w wojewódzkich (miejskich w miastach wyłączonych z województw) zespołach przychodni specjalistycznych w miejscowościach, w których nie zostały zorganizowane wojewódzkie (miejskie) przychodnie (poradnie) przemysłowe,

6) w oddziałach ochrony radiologicznej i działach higieny pracy wojewódzkich (miejskich w miastach wyłączonych z województw) stacji sanitarno-epidemiologicznych,

7) w pracowniach higieny pracy powiatowych (miejskich, dzielnicowych) i portowych stacji sanitarno-epidemiologicznych,

8) w oddziałach nadzoru sanitarno-przeciwpidemicznego powiatowych (miejskich, dzielnicowych) i portowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, jeżeli do obowiązków tych lekarzy należy wyłącznie wykonywanie zadań w zakresie higieny pracy.”;

2) w § 5 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Przepisy ust. 1 stosuje się do lekarzy zatrudnionych w działach do spraw nadzoru nad orzecznictwem lekarskim o czasowej niezdolności do pracy w wojewódzkich (miejskich w miastach wyłączonych z województw) zespołach przychodni specjalistycznych w miejscowościach, w których nie zostały zorganizowane wojewódzkie (miejskie) przychodnie (poradnie) przemysłowe.”;

3) po § 5 wprowadza się nowy § 5a w brzmieniu:

„§ 5a. Do zadań lekarzy zatrudnionych w stacjach sanitarno-epidemiologicznych stopnia wojewódzkiego i powiatowego należy w szczególności:

1) do lekarzy zatrudnionych w działach lub pracowniach higieny pracy oraz w oddziałach nadzoru sanitarno-przeciwpidemicznego:

a) wykonywanie nadzoru nad warunkami pracy i stanem sanitarno-higienicznym oraz zapobieganie chorobom zawodowym w rolnictwie,

b) prowadzenie systematycznie aktualizowanego rejestru wszystkich zakładów pracy z rozpoznaniem występujących w nich zagrożeń dla zdrowia pracujących,

c) analiza zagrożeń zawodowych oraz opracowywanie wytycznych dla poprawy warunków sanitarno-higienicznych i zabezpieczenia przed chorobami zawodowymi,

d) wykonywanie nadzoru nad higieną pracy i stanem sanitarnym w zakładach pracy i w przemysłowych szkołach zawodowych,

e) współpraca z zakładami leczniczo-zapobiegawczymi przemysłowej służby zdrowia,

f) wykonywanie nadzoru zapobiegawczego nad zakładami przemysłowymi,

g) wydawanie opinii o stanie sanitarno-epidemiologicznym zakładów pracy na żądanie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,

2) do lekarzy zatrudnionych w oddziałach ochrony radiologicznej:

a) wykonywanie nadzoru nad higieną pracy i stanem sanitarnym zakładów rentgenologicznych, pracowni izotopowych oraz urządzeń defektoskopowych w przemyśle,

b) zwalczanie i zapobieganie chorobie popromiennej,

c) wykonywanie nadzoru zapobiegawczego nad zakładami pracy stosującymi źródła promieniowania zamknięte i otwarte,

d) wykonywanie badań środowiskowych w zakładach pracy i opracowywanie wytycznych dla poprawy warunków sanitarno-higienicznych i bezpieczeństwa pracy,

e) współpraca z zakładami leczniczo-zapobiegawczymi przemysłowej służby zdrowia w zakresie badań dawek indywidualnych i analizy stanu zagrożenia na poszczególnych stanowiskach pracy oraz zgłaszanie wniosków mających na celu poprawę warunków bezpieczeństwa.”;

4) w § 8 ust. 1 po wyrazach „obowiązków określonych w § 4 lub § 5” dodaje się wyrazy „albo § 5a”;

5) w § 9 ust. 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) kierownik wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) przychodni (poradni) przemysłowej lub kierownik działu do spraw nadzoru nad orzecnictwem lekarskim o czasowej niezdolności do pracy w wojewódzkim (miejskim w miastach wyłączonych z województw) zespole przychodni specjalistycznych w miejscowościach, w których nie została zorganizowana taka przychodnia (poradnia) lub właściwy państwowy inspektor sanitarny”;

6) w § 13 ust. 4 pkt 1:

a) w lit. b) po wyrazach „Medycyny Morskiej”

dodaje się wyrazy „oraz w instytutach i ośrodkach naukowych, badających skutki promieniowania jonizującego”;

b) lit. d) otrzymuje brzmienie:

„d) w klinikach chorób zawodowych i zakładach higieny akademii medycznych”;

c) lit. f) otrzymuje brzmienie:

„f) w komórkach stacji sanitarno-epidemiologicznych wymienionych w § 1 ust. 1 pkt 6”;

7) w „Tabeli dodatkowego wynagrodzenia” stanowiącej załącznik do zarządzenia wprowadza się następujące zmiany:

a) w nagłówku do rubryk 3, 4 i 5 po wyrazach „staż pracy w przemysłowej służbie zdrowia” dodaje się wyrazy „lub w komórkach higieny pracy oraz ochrony radiologicznej”;

b) w wyjaśnieniach pod tabelą dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Dla lekarzy wymienionych w § 1 ust. 1 pkt 6 zarządzenia za równorzędną ze specjalizacją I bądź II stopnia w dziedzinie medycyny przemysłowej uznaje się odpowiednio: specjalizację I stopnia w dziedzinie higieny ogólnej i epidemiologii, specjalizację II stopnia w dziedzinie higieny pracy lub w dziedzinie higieny albo w dziedzinie higieny ogólnej, a dla lekarzy zatrudnionych w komórkach do spraw nadzoru nad orzecnictwem lekarskim o czasowej niezdolności do pracy w wojewódzkich (miejskich w miastach wyłączonych z województw) przychodniach — specjalizację I bądź II stopnia w dziedzinie medycyny ogólnej lub w dziedzinie chorób wewnętrznych.”

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1969 r.

Minister Zdrowia i Opieki Społecznej: *J. Kostrzewski*

105

ZARZĄDZENIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

z dnia 29 marca 1969 r.

w sprawie obowiązku służby wojskowej kobiet.

(Monitor Polski z dnia 22 kwietnia 1969 r. Nr 16, poz. 129)

Na podstawie art. 37 ust. 1 i 6 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 44, poz. 220) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Do służby wojskowej mogą być przeznaczone kobiety:

1) w okresie od początku roku kalendarzowego, w którym kończą osiemnaście lat, do końca roku kalendarzowego, w którym kończą trzydzieści pięć lat życia, jeżeli są zatrudnione w zakładach (placówkach) służby zdrowia i posiadają kwalifikacje zawodowe:

a) technika analityki,

b) technika elektroradiologii,

c) technika fizjoterapii,

d) laboranta medycznego,

e) technika farmaceutycznego,

f) technika dentystycznego,

g) starszego felczera,

h) felczera,

i) dietetyczki,

j) instruktora higieny,

k) pielęgniarki,

l) położnej,

ł) instruktora terapii zajęciowej,

m) asystentki pielęgniarstwa,

n) kwalifikowanej pomocy dentystycznej;

2) przyjęte na studia w szkołach (na wydziałach, kierunkach studiów), w których studentki są objęte wojskowym szkoleniem studentów na podstawie odrębnych przepisów.

3) nauczycielki przysposobienia obronnego, które pobierają naukę na rocznym studium podyplomowym przysposobienia obronnego.

2. Do służby wojskowej mogą być przeznaczone kobiety (ust. 1), które zostały uznane za zdolne do tej służby ze względu na stan zdrowia.

§ 2. 1. Kobiety określone w § 1 poddaje się obowiązkowi stawienia się do poboru, jeżeli w roku kalendarzowym, w którym mają być przeznaczone do służby wojskowej, kończą nie więcej niż dwadzieścia cztery lata życia.

2. Pozostałe kobiety określone w § 1 poddaje się przeglądowi lekarskiemu.

3. Obowiązkowi stawienia się do poboru lub przeglądowi lekarskiemu nie podlegają kobiety, które:

1) sprawują opiekę nad dziećmi do lat ośmiu,

2) sprawują opiekę nad dziećmi od lat ośmiu do szesnastu lub osobami wspólnie zamieszkałymi, zaliczonymi do I grupy inwalidów albo obłożnie chorymi, jeżeli opieki tej nie można powierzyć innym osobom,

3) posiadają uregulowany stosunek do służby wojskowej.

§ 3. 1. Kobiety poddane obowiązkowi stawienia się do poboru lub przeglądowi lekarskiemu, które zostały uznane za zdolne do służby wojskowej (kategoria A) lub za zdolne do służby wojskowej na

określonych stanowiskach (kategoria C), przenosi się do rezerwy lub przeznaczają do wojskowego szkolenia studentów.

2. Do rezerwy przenosi kobiety określone w § 1 ust. 1 pkt 1 i 3 powiatowy (miejski, dzielnicowy) sztab wojskowy właściwy ze względu na miejsce ich zamieszkania lub pobytu czasowego trwającego ponad 2 miesiące. Kobietom tym wydaje się wojskowe dokumenty osobiste.

3. Do wojskowego szkolenia studentów przeznaczają kobiety określone w § 1 ust. 1 pkt 2 powiatowy (miejski, dzielnicowy) sztab wojskowy właściwy ze względu na siedzibę szkoły, w której prowadzone jest to szkolenie.

§ 4. 1. Powiatowy (miejski, dzielnicowy) sztab wojskowy wydaje stosowne zaświadczenie według ustalonego wzoru kobietom, które zostały uznane:

1) za czasowo niezdolne do służby wojskowej i do służby w formacjach samoobrony (kategoria B);

2) za zdolne do służby w formacjach samoobrony (kategoria D) oraz

3) za trwale niezdolne do służby wojskowej i do służby w formacjach samoobrony (kategoria E).

2. Kobiety uznane za czasowo niezdolne do służby wojskowej i do służby w formacjach samoobrony (kategoria B) mogą być poddane ponownie obowiązkowi stawienia się do poboru lub przeglądowi lekarskiemu — po upływie okresu trwania tej niezdolności.

§ 5. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Obrony Narodowej: w z. G. Korczyński

106

ZARZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 31 marca 1969 r.

w sprawie opłat rejestracyjnych od pojazdów samochodowych, przyczep i trolejbusów.

(Monitor Polski z dnia 22 kwietnia 1969 r. Nr 16, poz. 126)

Na podstawie art. 17 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 27 listopada 1961 r. o bezpieczeństwie i porządku ruchu na drogach publicznych (Dz. U. Nr 53, poz. 295) i § 136 ust. 4 rozporządzenia Ministrów Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z dnia 20 lipca 1968 r. w sprawie ruchu na drogach publicznych (Dz. U. Nr 27, poz. 183) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustala się następujące opłaty rejestracyjne od pojazdów samochodowych napędzanych silnikiem zasilanym benzyną, gazem itp. paliwem, z wyjątkiem oleju napędowego, oraz od przyczep (naczep) należących do osób fizycznych — z zastrzeżeniem przepisów § 3 — i do osób prawnych nie będących jednostkami gospodarki społecznej:

1) od motocykli lub innych pojazdów samochodowych z silnikiem o pojemności skokowej do 50 cm³ włącznie — 30 zł rocznie,

2) od motocykli i motocykli o trzech kołach z silnikiem o pojemności skokowej powyżej 50 cm³ oraz podobnych im pojazdów samochodowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym do 400 kg — 70 zł rocznie,

3) od samochodów osobowych z silnikiem o pojemności skokowej do 2000 cm³ i samochodów ciężarowych o ładowności do 0,75 t — 330 zł rocznie,

4) od samochodów osobowych z silnikiem o pojemności skokowej powyżej 2000 cm³ oraz od należących do właścicieli gospodarstw rolnych ciągników typu rolniczego przeznaczonych do robót rolnych i tylko okolicznościowo używanych w połączeniu z przyczepą na drogach publicznych do transportu narzędzi rolniczych, ziemiopłodów itp. — 480 zł rocznie,

5) od pozostałych pojazdów samochodowych, nie

wymienionych w pkt 1—4 oraz w ust. 2 — 950 zł rocznie,

6) od przyczep (naczep) o ładowności powyżej 0,75 t — 55 zł w wypadkach określonych w § 7 ust. 3.

2. Opłaty rejestracyjne od należących do osób określonych w ust. 1 samochodów osobowych i samochodów ciężarowych o ładowności do 0,75 t, napędzanych silnikiem nie charakteryzującym się pojemnością skokową, pobiera się w wysokości ustalonej w ust. 1 pkt 3.

3. Opłaty rejestracyjne od należących do osób określonych w ust. 1 pojazdów samochodowych wymienionych w ust. 1 pkt 1—5 i ust. 2, napędzanych silnikiem zasilanym olejem napędowym, są wyższe o 50% od opłat ustalonych w ust. 1.

§ 2. Ustala się następujące opłaty rejestracyjne od pojazdów samochodowych i przyczep (naczep) oraz trolejbusów należących do jednostek administracji państwowej, instytucji państwowych, jednostek gospodarki uspołecznionej, organizacji politycznych i społecznych:

1) od motocykli, motocykli o trzech kołach i podobnych im pojazdów samochodowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym do 400 kg oraz od przyczep (naczep) o ładowności powyżej 0,75 t — 15 zł w wypadkach określonych w § 7 ust. 4.

2) od pozostałych pojazdów samochodowych nie wymienionych w pkt 1 oraz od trolejbusów — 30 zł w wypadkach określonych w § 7 ust. 4.

§ 3. 1. Ustala się następujące opłaty rejestracyjne od używanych do celów niezarobkowych pojazdów samochodowych należących do inwalidów:

1) od motocykli, motocykli o trzech kołach i podobnych im pojazdów samochodowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym do 400 kg — 15 zł,

2) od samochodów osobowych — 30 zł.

2. Opłaty rejestracyjne od należących do inwalidów innych pojazdów niż wymienione w ust. 1 pobiera się według stawek ustalonych w § 1, w zależności od rodzaju pojazdu.

3. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, za zgodą Ministra Komunikacji, mogą być pobierane opłaty rejestracyjne w wysokości ustalonej w ust. 1 pkt 2 także od innych pojazdów niż wymienione w ust. 1, należących do inwalidów.

4. W rozumieniu niniejszego zarządzenia za inwalidów uważa się:

1) inwalidów I i II grupy,

2) inwalidów III grupy ze schorzeniami (uszkodzeniami) kończyn, którzy zgodnie z orzeczeniem zakładu społecznego służby zdrowia upoważnionego do badań lekarskich kandydatów na kierowców i kierowców pojazdów samochodowych mogą kierować pojazdem samochodowym pod warunkiem dostosowania go do rodzaju schorzenia lub kalectwa,

3) inwalidów, którym zostały przyznane pojazdy samochodowe przez właściwy do spraw zdrowia i opieki społecznej organ prezydium wojewódzkiej rady narodowej (rady narodowej miasta wyłączonego z województwa),

4) inwalidów wojennych i wojskowych oraz inwalidów-członków Związku Bojowników o Wolność i Demokrację — niezależnie od źródeł nabycia przez inwalidę pojazdu samochodowego.

§ 4. 1. Ustala się następujące opłaty za korzystanie z tablic ze znakami próbnymi oraz za wydanie pozwolenia czasowego dopuszczającego pojazd do ruchu:

1) za wydanie pozwolenia czasowego dopuszczającego do ruchu pojazd zaopatrzone w tablicę ze znakami próbnymi — 30 zł,

2) za korzystanie z kompletu składającego się z dwóch tablic samochodowych lub jednej tablicy motocyklowej przez okres do 4 dni — 20 zł,

3) za korzystanie z kompletu składającego się z dwóch tablic samochodowych lub jednej motocyklowej w okresie dłuższym niż określony w pkt 2, za każdy dzień powyżej tego okresu — 10 zł,

4) za jeden komplet, składający się z dwóch tablic samochodowych lub jednej tablicy motocyklowej, przydzielony wytwórciom, i zakładom naprawczym pojazdów samochodowych, przedsiębiorstwom handlu pojazdami oraz placówkom naukowo-badawczym w dziedzinie produkcji i eksploatacji pojazdów samochodowych, za każdy miesiąc — 50 zł.

2. Opłatę wymienioną w ust. 1 pkt 3 pobiera się również w razie przetrzymania tablic ze znakami próbnymi po upływie terminu ważności pozwolenia czasowego dopuszczającego pojazd do ruchu.

3. Opłaty wymienionej w ust. 1 pkt 1 nie pobiera się od jednostek administracji państwowej, instytucji państwowych, jednostek gospodarki uspołecznionej, organizacji politycznych i społecznych oraz inwalidów.

§ 5. 1. Ustala się następujące opłaty za nowe tablice rejestracyjne wydane w zamian tablic zagubionych lub zniszczonych oraz za zniszczenie lub zagubienie chociażby jednej tablicy ze znakami próbnymi:

1) za tablicę motocyklową i tablicę do przyczepy — 15 zł,

2) za tablicę do pozostałych pojazdów samochodowych i trolejbusów — 30 zł.

2. Nie pobiera się opłat wymienionych w ust. 1 za tablice rejestracyjne wydane przy ponownej rejestracji pojazdu.

3. Za wydanie wtórnika dowodu rejestracyjnego lub wtórnika pozwolenia czasowego dopuszczającego pojazd do ruchu na drogach publicznych opłata wynosi 15 zł od każdej pełnej lub zaczętej strony wtórnika.

§ 6. Od pojazdów wymienionych w § 1 ust. 1 pkt 3, 4 i 5 oraz ust. 2, rejestrowanych w drugim półroczu, opłata za dany rok wynosi 50% ustalonej wysokości.

§ 7. 1. Opłaty wymienione w § 1 ust. 1 pkt 3, 4 i 5 oraz ust. 2 uiszczą się przy rejestracji pojazdu.

du na dany rok, a za lata następne bez wezwania w terminie do dnia 31 marca każdego roku.

2. Od pojazdów wymienionych w § 1 ust. 1 pkt 1 i 2 opłaty rejestracyjne uiszczą się przy rejestracji pojazdu za okres 3 lat, a następnie za dalsze okresy 3-letnie bez wezwania do dnia 31 marca roku rozpoczynającego ten okres, licząc ustalone stawki za każdy rok.

3. Opłatę wymienioną w § 1 ust. 1 pkt 6 uiszczą się przy pierwszej i przy ponownych rejestracjach pojazdu.

4. Opłaty wymienione w § 2 i § 3 ust. 1 uiszczą się przy pierwszej rejestracji pojazdu oraz przy ponownych rejestracjach, jeżeli wymagają one wydania tablic rejestracyjnych.

§ 8. Opłaty rejestracyjne uiszczą się na rachunek wskazany przez organ dokonujący rejestracji pojazdu w kasach wydziałów budżetowo-gospodarczych właściwych ze względu na miejsce rejestracji pojazdu prezydentów powiatowych (miejskich, dzielnicowych) rad narodowych lub za pośrednictwem poczty.

§ 9. 1. W razie wycofania pojazdu z ruchu przed upływem czasu, za który została uiszczona opłata rejestracyjna, część opłaty, przypadająca za nie rozpoczęty jeszcze rok (lata), podlega zwrotowi.

2. Zwrotu opłaty dokonuje na wniosek zainteresowanego organ, na którego rachunek suma podlegająca zwrotowi została zarachowana. Do wniosku o zwrot należy dołączyć zaświadczenie, stwierdza-

jące wycofanie pojazdu z ruchu, wydane przez właściwy organ do spraw komunikacji prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej, oraz dowód dokonania wpłaty.

§ 10. W razie przejścia własności pojazdu na inną jednostkę (osobę) dowód uiszczenia opłaty rejestracyjnej przez poprzedniego właściciela pojazdu zachowuje swą ważność w stosunku do nowego właściciela.

§ 11. Opłaty rejestracyjne od pojazdów należących do przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, szefów i cudzoziemskiego personelu tych przedstawicielstw i urzędów oraz innych osób i organizacji międzynarodowych, korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, ustalają odrębne przepisy.

§ 12. Opłaty za badanie techniczne pojazdów pobierane są na podstawie odrębnych przepisów.

§ 13. Traci moc zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 7 stycznia 1967 r. w sprawie opłat rejestracyjnych od pojazdów samochodowych i przyczep oraz trolejbusów (Monitor Polski Nr 4, poz. 20 i Nr 26, poz. 120).

§ 14. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1969 r.

Minister Komunikacji: P. Lewiński

107

ZARZĄDZENIE PRZEWODNICZĄCEGO KOMITETU PRACY I PŁAC

z dnia 4 kwietnia 1969 r.

w sprawie uzupełnienia wykazu instytutów naukowo-badawczych uważanych za instytuty techniczne.

(Monitor Polski z dnia 22 kwietnia 1969 r. Nr 16, poz. 132)

Na podstawie art. 32 i 36 ustawy z dnia 17 lutego 1961 r. o instytutach naukowo-badawczych (Dz. U. z 1965 r. Nr 19, poz. 129) oraz § 33 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 1961 r. w sprawie uposażenia pracowników instytutów naukowo-badawczych (Dz. U. Nr 43, poz. 226) zarządza się, co następuje:

§ 1. W wykazie instytutów technicznych, stanowiącym załącznik do zarządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 31 października 1961 r. w sprawie ustalenia wykazu instytutów naukowo-badawczych uważanych za instytuty techniczne (Monitor Polski z 1961 r. Nr 95, poz. 404, z 1962 r. Nr 43, poz. 202 i Nr 65, poz. 308, z 1965 r. Nr 53, poz. 277, z 1966 r. Nr 1, poz. 12, Nr 5, poz. 48, Nr 8, poz. 62, i Nr 11, poz. 77, z 1967 r. Nr 29, poz.

140, z 1968 r. Nr 8, poz. 48 i Nr 42, poz. 295 oraz z 1969 r. Nr 5, poz. 52), dodaje się lp. 77 w brzmieniu:

Lp.	Nazwa instytutu	Jednostka nadzorująca
„77	Centralny Ośrodek Organizacji i Mechanizacji Poczty	Ministerstwo Łączności

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 maja 1969 r.

Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac:
M. Krukowski

108

ZARZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 9 kwietnia 1969 r.

w sprawie określenia stanowisk w lotnictwie cywilnym, w odniesieniu do których mogą być zawierane umowy ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków.

(Monitor Polski z dnia 22 kwietnia 1969 r. Nr 16, poz. 127)

* Na podstawie § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 1968 r. w sprawie wygaśnięcia niektórych umów ubezpieczenia zawartych przez uspołecznione zakłady pracy (Dz. U. Nr 32, poz. 218) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Ustala się w załączniku do niniejszego zarządzenia wykaz stanowisk w lotnictwie cywilnym, na których zatrudnieni pracownicy podlegają ubezpieczeniu przez zakłady pracy i na koszt tych zakładów od następstw nieszczęśliwych wypadków powstałych w związku z zatrudnieniem.

2. W celu ubezpieczenia, o którym mowa w ust. 1, zakłady pracy zawierają umowy z „Wartą” Towarzystwem Ubezpieczeń i Reasekuracji S. A. na zasadach i w wysokości stosowanej w dniu 31 sierpnia 1968 r. Umowy te obejmą też ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków powstałych po dniu 31 sierpnia 1968 r.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Komunikacji: *P. Lewiński*

Załącznik do zarządzenia Ministra Komunikacji z dnia 9 kwietnia 1969 r. (poz. 127).

WYKAZ STANOWISK W LOTNICTWIE CYWILNYM, NA KTÓRYCH ZATRUDNIENI PRACOWNICY PODLEGAJĄ UBEZPIECZENIU PRZEZ ZAKŁADY PRACY I NA KOSZT TYCH ZAKŁADÓW OD NASTĘPSTW NIESZCZĘŚLIWYCH WYPADKÓW POWSTAŁYCH W ZWIĄZKU Z ZATRUDNIENIEM

1) Dowódca statku powietrznego, II pilot, pilot (skoczek) doświadczalny i instruktor samolotowy, szybowcowy, balonu wolnego, śmigłowcowy, spadochronowy, nawigator, mechanik pokładowy, radiooperator pokładowy, radiotelefonista pokładowy.

2) Główny inspektor i inspektor państwowego organu nadzoru nad personelem lotniczym, inspektor do spraw bezpieczeństwa lotów, kierownik komórki szkolenia lotniczego w lotniczej jednostce organizacyjnej, kierownik komórki nadzoru nad lotami (skokami spadochronowymi) w lotniczej jednostce organizacyjnej, inspektor szkolenia techniczno-lotniczego, szef wyszkolenia lotniczego, będący członkami personelu latającego lub wykonujący w lotach czynności nadzoru nad szkoleniem lotniczym.

3) Główny inspektor i inspektor (rzeczoznawca) państwowego organu lotniczego nadzoru technicznego, wykonujący czynności nadzoru i sprawdzania statków powietrznych w locie.

4) Pracownicy inżynieryjno-techniczni (inżynierowie, technicy, mechanicy), wykonujący czynności w

lotach próbnych (kontrolnych i doświadczalnych), oblotach technicznych i lotach eksploatacyjnych statków powietrznych.

5) Lekarz, felczer, pielęgniarka, sanitariusz, wykonujący czynności służby sanitarnej w locie na statkach powietrznych w lotnictwie sanitarnym.

6) Steward, wykonujący czynności w locie na statkach powietrznych w lotnictwie komunikacyjnym.

7) Operator fotograficzny i operator filmowy, wykonujący zdjęcia w czasie lotu na statkach powietrznych.

8) Osoby personelu pokładowego zatrudnione przy wykonywaniu i nadzorze wykonywania zdjęć fotograficznych na statkach powietrznych w locie.

9) Pracownicy zatrudnieni w lotniczych jednostkach organizacyjnych, odbywający związaną z wykonywaniem nadzoru lotniczego podróż służbową statkiem powietrznym.

109

ZARZĄDZENIE MINISTRA KOMUNIKACJI

z dnia 12 kwietnia 1969 r.

w sprawie zmiany regulaminu odznaki „Przodujący Kolejarz”.

(Monitor Polski z dnia 3 maja 1969 r. Nr 17, poz. 145)

Na podstawie art. 13 ust. 3 dekretu z dnia 21 kwietnia 1954 r. o niektórych prawach i obowiązkach pracowników kolejowych (Dz. U. z 1954 r. Nr 16, poz. 59, z 1956 r. Nr 41, poz. 187 i z 1958 r. Nr 44, poz. 216) zarządza się, co następuje:

§ 1. W regulaminie odznaki „Przodujący Kolejarz”, stanowiącym załącznik do zarządzenia Ministra Komunikacji z dnia 25 lipca 1964 r. w sprawie wydania regulaminu odznaki „Przodujący Kolejarz”

(Monitor Polski z 1964 r. Nr 51, poz. 247 i z 1967 r. Nr 37, poz. 180), wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 1 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 oraz dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Odznaka jest dwustopniowa: złota i srebrna.”;

2) w § 3:

a) w ust. 1 pkt 1 po wyrazach: „co najmniej 5 lat” dodaje się przecinek oraz wyrazy: „gdy chodzi o odznakę srebrną, a 10 lat, gdy chodzi o odznakę złotą.”;

b) w ust. 2 po wyrazie „odznaka” dodaje się wyraz „srebrna”;

c) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Nadanie odznaki złotej nie może nastąpić przed nadaniem odznaki srebrnej; nie dotyczy to jednak osób wymienionych w § 5a.”;

3) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. 1. Odznakę złotą nadaje wyłącznie Minister Komunikacji w uzgodnieniu z Przewodniczącym Zarządu Głównego Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych.

2. Właściwość w zakresie nadawania odznaki srebrnej określa załącznik nr 2 do regulaminu.

3. Wnioski o nadanie odznaki zgłaszają:

1) kierownicy resortowych jednostek (komórek) organizacyjnych, w których zatrudnieni są:

a) pracownicy kolejowi proponowani do wyróżnienia,

b) pracownicy nie będący pracownikami kolejowymi, proponowani do wyróżnienia za zasługi związane z działalnością kolejnictwa (§ 5a pkt 2);

2) dyrektor Departamentu Spraw Osobowych:

a) w uzgodnieniu z dyrektorem Departamentu Współpracy Gospodarczej z Zagranicą — w odniesieniu do pracowników komunikacji kolejowej państw obcych, proponowanych do wyróżnienia za zasługi położone w dziedzinie umacniania współpracy międzynarodowej w zakresie transportu kolejowego (§ 5a pkt 1),

b) w uzgodnieniu z dyrektorami innych departamentów (komórek równorzędnych) — w odniesieniu do osób spoza resortu proponowanych do wyróżnienia za zasługi związane z działalnością kolejnictwa (§ 5a pkt 2).”;

4) § 10 otrzymuje brzmienie:

„§ 10. Odznakę nosi się na prawej stronie piersi.”;

5) w § 13:

a) dodaje się nowe ust. 3 i 4 w brzmieniu:

„3. Przez dyscyplinarne zwolnienie (ust. 1) należy rozumieć zarówno zwolnienie orzeczone prawomocnie przez komisję dyscyplinarną, jak i inne formy

zwolnienia ze służby w wyniku ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych.

4. Przez czyn uzasadniający pozbawienie pracownika odznaki (ust. 2 pkt 2) należy rozumieć:

1) przestępstwo z chęci zysku lub innych niskich pobudek, stwierdzone prawomocnym wyrokiem sądu,

2) wykroczenie służbowe, w wyniku którego nastąpiło prawomocne ukaranie pracownika karą dyscyplinarną przewidzianą w art. 15 pkt 5—7 dekretu z dnia 21 kwietnia 1954 r. o niektórych prawach i obowiązkach pracowników kolejowych (Dz. U. z 1954 r. Nr 16, poz. 59, z 1956 r. Nr 41, poz. 187 i z 1958 r. Nr 44, poz. 216).”;

b) dotychczasowy ust. 3 otrzymuje kolejną numerację 5 oraz skreśla się w nim wyrazy: „a ponadto omawia się na naradzie roboczej (zawodowej).”;

6) § 14 otrzymuje brzmienie:

„§ 14. W razie zagubienia, zniszczenia lub kradzieży odznaki albo dokumentu odznaki może nastąpić wydanie nowej odznaki i duplikatu dokumentu. Za duplikat odznaki należy pobrać opłatę w wysokości jej ceny zakupu, duplikat dokumentu zaś wydaje się bezpłatnie. Duplikat odznaki należy jednak wydać nieodpłatnie, jeżeli zniszczenie lub zagubienie odznaki nastąpiło w wyniku wypadku zaistniałego w czasie pracy lub w związku z wykonywaniem pracy.”;

7) w załączniku nr 1 do regulaminu odznaki „Przodujący Kolejarz” ostatnie zdanie opisu otrzymuje brzmienie: „Cała odznaka, w zależności od jej stopnia, jest srebrzona lub złocona, a grzbiety promieni są polerowane.”;

8) w tytule załącznika nr 2 do regulaminu odznaki „Przodujący Kolejarz” po wyrazie „ODZNAKI” dodaje się wyraz „SREBRNEJ”.

§ 2. Odznaki „Przodujący Kolejarz”, nadane na podstawie przepisów dotychczasowych, stają się odznakami srebrnymi w rozumieniu niniejszego zarządzenia.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Komunikacji: P. Lewiński

110

ZARZĄDZENIE MINISTRÓW KOMUNIKACJI I GOSPODARKI KOMUNALNEJ

z dnia 26 kwietnia 1969 r.

w sprawie regulaminu odznaki „Przodujący Drogowiec”

(Monitor Polski z dnia 28 maja 1969 r. Nr 20, poz. 168)

Na podstawie § 5 uchwały nr 65 Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1969 r. w sprawie ustanowienia odznaki „Przodujący Drogowiec” (Monitor Polski Nr 15, poz. 113) w uzgodnieniu z Zarządami Głównymi Związku Zawodowego Transportowców i Drogowców oraz Pracowników Gospodarki Komunalnej i Przemysłu Terenowego zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustala się regulamin odznaki „Przodujący Drogowiec”, stanowiący załącznik do zarządzenia.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Komunikacji: P. Lewiński
Minister Gospodarki Komunalnej: A. Giersz

Załącznik do zarządzenia Ministrów:
Komunikacji i Gospodarki Komunalnej z dnia 26 kwietnia 1969 r.
(poz. 168).

REGULAMIN ODZNAKI „PRZODUJĄCY DROGOWIEC”

§ 1. Ilekroć w regulaminie użyto określenia „uchwała” bez bliższego określenia, należy przez to rozumieć uchwałę nr 65 Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1969 r. w sprawie ustanowienia odznaki „Przodujący Drogowiec” (Monitor Polski Nr 15, poz. 113).

§ 2. Ilekroć w regulaminie użyto określenia „pracownik drogownictwa”, należy przez to rozumieć pracowników wymienionych w § 2 pkt 1 uchwały.

§ 3. 1. Opis odznaki „Przodujący Drogowiec”, jej wzór rysunkowy i wymiary określa załącznik nr 1 do regulaminu.

2. Wzór dokumentu stwierdzającego nadanie odznaki określa załącznik nr 2 do regulaminu.

§ 4. Odznaka może być nadana pracownikowi drogownictwa, który oprócz spełnienia co najmniej jednego z wymagań określonych w §§ 5 i 6 odpowiada następującym warunkom ogólnym:

1) wykazuje dobrą znajomość swej pracy oraz systematycznie pogłębia swoje wiadomości fachowe;

2) wyróżnia się dbałością o majątek społeczny oraz wzorowo spełnia zleczone mu obowiązki;

3) jest zdyscyplinowany i obowiązkowy;

4) wykazuje wysoki poziom moralny i właściwą postawę społeczną.

§ 5. W szczególności wyróżnia się odznaką pracowników drogownictwa, którzy przyczyniają się do:

1) przedterminowego wykonania planów produkcyjnych;

2) obniżenia kosztów budowy i utrzymania dróg i mostów przez racjonalizatorstwo, wynalazczość, usprawnienia, współzawodnictwo, wprowadzanie postępu technicznego;

3) podnoszenia stopnia bezpieczeństwa i higieny pracy przy robotach oraz sprawności ruchu na drogach publicznych;

4) zapewnienia bezawaryjnej pracy taboru, sprzętu, maszyn i urządzeń technicznych;

5) rozwoju społecznych czynów drogowych.

§ 6. 1. Odznaka złota może być nadana pracownikowi drogownictwa po 10 latach, a odznaka srebrna po 5 latach nieprzerwanej i nienagannej pracy.

2. Poza wypadkami szczególnie uzasadnionymi nadanie odznaki złotej powinno być poprzedzone nadaniem odznaki srebrnej.

§ 7. 1. Wnioski o nadanie odznaki zgłaszają:

1) Ministrowi Komunikacji:

a) przewodniczący prezydiów wojewódzkich rad narodowych — w odniesieniu do pracowników właściwych organów prezydiów rad narodowych wszystkich szczebli oraz pracowników jednostek organizacyjnych działających w zakresie dróg lokalnych i dróg zakładowych położonych poza obszarem miast i osiedli, jak również w odniesieniu do innych osób za zasługi położone w dziedzinie drogownictwa (§ 2 pkt 2 uchwały);

b) kierownicy jednostek (komórek) organizacyjnych podległych bezpośrednio Ministrowi Komunikacji, działających w zakresie dróg państwowych oraz w zakresie budownictwa drogowego — w od-

niesieniu do pracowników tych jednostek (komórek) oraz pracowników podległych jednostek organizacyjnych, o także w odniesieniu do innych osób za zasługi położone w dziedzinie drogownictwa (§ 2 pkt 2 uchwały);

2) Ministrowi Gospodarki Komunalnej — przewodniczący prezydiów wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw) w odniesieniu do pracowników właściwych organów prezydiów rad narodowych wszystkich szczebli oraz pracowników jednostek organizacyjnych, działających w zakresie dróg państwowych i lokalnych (ulic i placów) oraz dróg zakładowych, położonych na obszarze miast i osiedli, jak również w odniesieniu do innych osób za zasługi położone w dziedzinie rozwoju dróg (ulic i placów) miejskich (§ 2 pkt 2 uchwały).

2. Wnioski o nadanie odznaki powinny być przedstawione właściwemu ministrowi najpóźniej na miesiąc przed projektowanym terminem wręczenia odznaki.

§ 8. Wniosek o nadanie odznaki powinien zawierać następujące dane dotyczące osoby zgłaszanej do wyróżnienia: imię i nazwisko, nazwisko panięskie — gdy chodzi o mężatki, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania, miejsce pracy i stanowisko służbowe, wykształcenie, przynależność partyjną, posiadane odznaczenia, odznaki i rok nadania, wyczerpujące uzasadnienie wniosku (szczegółowe opisanie zasług ze wskazaniem stażu pracy lub działalności oraz krótką charakterystykę postawy społecznej), opinię zakładowej organizacji politycznej i związkowej, opinię nadrzędnej jednostki organizacyjnej i właściwego branżowo zarządu okręgowego związku zawodowego.

§ 9. 1. Wręczenia odznaki wraz z dokumentem stwierdzającym jej nadanie dokonuje minister, który nadał odznakę, lub w jego imieniu osoba upoważniona.

2. Odznaki wręcza się w sposób uroczysty na akademiach organizowanych z okazji „Dnia Transportowca i Drogowca”, „Dnia Pracownika Komunalnego” lub w dniach mających szczególne znaczenie dla drogownictwa, jak oddanie do eksploatacji szczególnie ważnej arterii drogowej, obiektu drogowego bądź mostowego itp.

§ 10. 1. Nadanie odznaki odnotowuje się w karcie ewidencyjnej wyróżnionego pracownika, a do jego akt osobowych dołącza się odpis dokumentu stwierdzającego nadanie odznaki.

2. Nazwiska i imiona pracowników wyróżnionych ogłasza się w dzienniku urzędowym właściwego ministerstwa.

§ 11. Odznakę nosi się na prawej stronie piersi.

§ 12. Komórki do spraw osobowych Ministerstwa Komunikacji i Gospodarki Komunalnej prowadzą imienny rejestr wyróżnionych, zawierający następujące dane:

1) liczbę porządkową,

2) nazwisko i imię, datę i miejsce urodzenia wyróżnionego,

- 3) stanowisko służbowe,
- 4) miejsce pracy,
- 5) datę nadania odznaki,
- 6) uwagi.

Liczba porządkowa rejestru stanowi jednocześnie numer rejestracyjny dokumentu stwierdzającego nadanie odznaki.

§ 13. 1. Przez czyn uzasadniający pozbawienie pracownika drogownictwa odznaki (§ 4 ust. 2 pkt 2 uchwały) należy rozumieć:

1) przestępstwo z chęci zysku lub innych niskich pobudek, stwierdzone prawomocnym wyrokiem sądu,

2) ciężkie naruszenie obowiązków pracowniczych, w wyniku którego nastąpiło rozwiązanie z pracownikiem stosunku pracy bez wypowiedzenia.

2. O pozbawieniu odznaki orzeka minister, który odznakę nadał.

3. Fakt utraty lub pozbawienia odznaki odnoto-

wuje się w imiennym rejestrze pracowników wyróżnionych i na odpisie dokumentu odznaki znajdującym się w tece akt osobowych oraz ogłasza się w dzienniku urzędowym właściwego ministerstwa.

§ 14. 1. W razie zagubienia, zniszczenia lub kradzieży odznaki albo dokumentu stwierdzającego jej nadanie wydaje się nową odznakę lub duplikat dokumentu.

2. Za ponownie wydaną odznakę pobiera się opłatę w wysokości ceny zakupu, a duplikat dokumentu wydaje się nieodpłatnie. Odznakę wydaje się nieodpłatnie, jeżeli jej zniszczenie lub zagubienie nastąpiło w wyniku nieszczęśliwego wypadku w czasie pracy lub w związku z wykonywaniem pracy.

§ 15. Szczegółowy tryb postępowania przy zgłaszaniu wniosków o nadanie odznaki obywatelom państw obcych zostanie określony przez Ministra Komunikacji w porozumieniu z Ministrem Gospodarki Komunalnej odrębnymi przepisami.

Załącznik nr 1 do regulaminu odznaki „Przodujący Drogowiec”.

OPIS ODZNAKI „PRZODUJĄCY DROGOWIEC”, JEJ WZÓR I WYMIARY

Odznakę „Przodujący Drogowiec” stanowi stylizowana gwiazda ośmioramienna o średnicy 36 mm.

Na czterech ramionach gwiazdy są umieszczone po 3 rzeźbione liście laurowe.

W środku gwiazdy znajduje się okrągła tarcza o średnicy 19 mm, na której otoku, wypełnionym zieloną emalią, w górnej części umieszczony jest napis „Przodujący Drogowiec”, a w dolnej części —

związana gałąź laurowa. W otoku na białym emaliowanym tle znajduje się rysunek krętej drogi w kolorze szarej emalii z przerywaną linią dzielącą drogę na dwa pasma ruchu. Nad drogą umieszczony jest stylizowany rysunek jednoprzęsłowego mostu.

Na odwrotnej stronie odznaki przytwierdzone jest zapięcie w kształcie agrafki.

Odznaka (napisy i rysunki) wykonana jest w kolorze złotym lub srebrnym.

111

PISMO OKÓLNE

z dnia 29 maja 1969 r.

Wytyczne w sprawie współdziałania administracji z samorządem robotniczym.

(Monitor Polski z dnia 31 maja 1969 r. Nr 21, poz. 174)

Do Obywateli!

Ministrów, Kierowników Urzędów Centralnych, Przewodniczących Prezydów Wojewódzkich Rad Narodowych i Rad Narodowych Miast Wyłączonych z Województw, Naczelnych Dyrektorów Zjed-

noczeń, Kierowników Zakładów Pracy, Przewodniczących Zarządów Głównych Związków Zawodowych, Wojewódzkich Komisji Związków Zawodowych i Zarządów Okręgowych Związków Zawodowych, Przewodniczących Rad Robotniczych i Rad Zakładowych.

V Zjazd Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, nakreślając program dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego naszego kraju, uznał za konieczne dalsze umocnienie roli samorządu robotniczego, jako wypróbowanej formy udziału załóg w zarządzaniu gospodarką narodową. Dotychczasowe doświadczenia potwierdzają słuszność tej formy demokracji socjalistycznej, czego świadectwem jest między innymi stale wzrastający autorytet samorządu robotniczego.

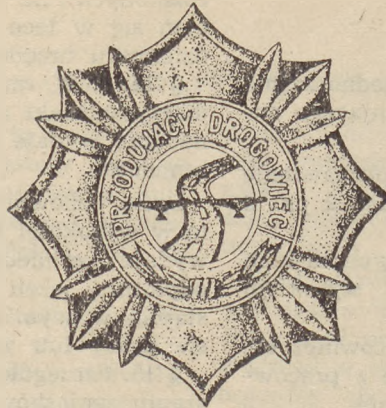
Zadania dalszego wszechstronnego rozwoju naszego kraju wymagają szybszego i efektywniejszego wzrostu produkcji oraz unowocześnienia całej gospodarki poprzez odpowiednie przegrupowanie sił i środków, zgodnie z zasadą selektywnego wyboru i usprawniania procesu inwestowania.

Realizacji tych zadań sprzyjać będą przeprowadzane zmiany w planowaniu i zarządzaniu, które umacniając znaczenie planowania centralnego, zwiększają równocześnie samodzielność przedsiębiorstw.

Pozwala to jednocześnie, w większym stopniu niż dotychczas, wyzwać oddolne inicjatywy samorządów robotniczych i całych załóg przedsiębiorstw i zjednoczeń, a w szczególności w ujawnianiu nie wykorzystanych rezerw i w łączeniu interesu ogólnospołecznego z interesem branż, przedsiębiorstw i ich załóg.

W tych warunkach — realizując zadania nakreślone przez V Zjazd Partii — samorządy robotnicze powinny oddziaływać w szczególności na:

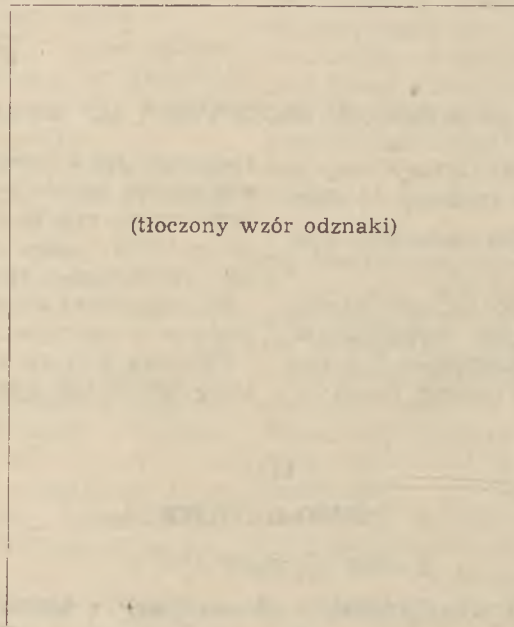
Wzór odznaki.

Załącznik nr 2 do regulaminu odznaki „Przodujący Drogowiec”.

WZÓR I OPIS DOKUMENTU ODZNAKI „PRZODUJĄCY DROGOWIEC”

Strona czołowa zewnętrzna

(tłoczony wzór odznaki)

wkładka

Strona lewa

Strona prawa

<p>MINISTERSTWO KOMUNIKACJI MINISTERSTWO GOSPODARKI KOMUNALNEJ</p> <p style="text-align: center;">Dokument odznaki</p> <p style="text-align: center;">nr . . . . .</p> <p style="text-align: center;">Warszawa, dnia . . . . . 19 . . r.</p>	<p>Ob. . . . . (nazwisko)</p> <hr/> <p style="text-align: center;">(imię)</p> <hr/> <p style="text-align: center;">(imię ojca)</p> <p>został (a) wyróżniony (a) złotą — srebrną odznaką</p> <p style="text-align: center;">PRZODUJĄCY DROGOWIEC</p> <p style="text-align: center;">m. p.</p> <p style="text-align: right;">Minister</p>
---	--

Na czołowej stronie okładki dokumentu odznaki wytłoczony jest wzór srebrnej lub złotej odznaki. Okładka koloru zielonego. Wymiary dokumentu odznaki (otwartego) wynoszą: 105×148 mm (format A6 składany do formatu A7).

1) usprawnianie działalności produkcyjnej przez:

- wykrywanie i stwarzanie celowych rezerw produkcyjnych oraz racjonalne wykorzystywanie ich dla rozszerzenia produkcji na eksport i rynek wewnętrzny,
- usprawnianie organizacji pracy i technologii produkcji,
- przestrzeganie reżimów technologicznych,
- poprawę rytmiczności produkcji, kooperacji i terminowości dostaw,
- szersze stosowanie postępu technicznego i wykorzystywanie wynalazczości pracowniczej,
- poprawę jakości i nowoczesności wyrobów,
- prawidłowe ustalanie cen wyrobów, a zwłaszcza tzw. cen nowości;

2) poprawę efektywności gospodarowania i obniżkę kosztów własnych przez:

- systematyczne zmniejszanie braków i wadliwej produkcji,
- oszczędność surowców, materiałów, paliw i energii,
- pełniejsze wykorzystanie możliwości bezinwestycyjnego wzrostu produkcji i racjonalne wykorzystanie środków przeznaczonych na modernizację,
- wybór najbardziej opłacalnych rynków zbytu produkcji eksportowej;

3) racjonalne wykorzystywanie środków inwestycyjnych w drodze:

- selektywnego wyboru kierunków nowych inwestycji zgodnie z założeniami polityki gospodarczej kraju,
- terminowego i bezusterkowego wykonawstwa,
- osiągania zgodnie z planem projektowych zdolności produkcyjnych;

4) poprawę warunków pracy i socjalno-bytowych przez:

- usuwanie występujących zagrożeń i źródeł powstawania chorób zawodowych,
- wprowadzanie nowych technologii gwarantujących bezpieczne i higieniczne warunki pracy,
- doskonalenie form działalności wychowawczej wśród załóg.

Pomyślna realizacja tych zadań uzależniona jest od właściwego przygotowania zawodowego całej załogi i ciągłego podnoszenia poziomu kwalifikacji kadry kierowniczej przedsiębiorstw. Zagadnienie to powinno stanowić przedmiot konsekwentnie realizowanej polityki kierownictwa gospodarczego przedsiębiorstw i samorządu robotniczego.

Postępujący proces rozszerzania zakresu planowania oddolnego w poważnym stopniu zwiększa zadania i odpowiedzialność samorządu robotniczego za wyniki i skuteczność podejmowanych decyzji gospodarczych. Zapewnienie pełnej realizacji tych zadań wymaga ścisłego współdziałania samorządu robotniczego z administracją gospodarczą przedsiębiorstw i zjednoczeń, przestrzegania ustawowych uprawnień samorządu robotniczego i zapewnienia jego udziału w dalszym doskonaleniu systemu planowania i zarządzania.

Z tych względów ustala się następujące zasady współdziałania naczelników dyrektorów zjednoczeń i dyrektorów przedsiębiorstw oraz kierowników jednostek równorzędnych z samorządem robotniczym:

I.

1. Dla właściwej realizacji założeń rozwojowych poszczególnych branż niezbędny jest prawidłowy podział zadań i środków, określanie profilu produkcji uwzględniającego specjalizację, aktualne zapotrzebowanie i kierunki rozwoju produkcji poszczególnych grup wyrobów, podział środków inwestycyjnych zapewniający właściwą ich koncentrację na odcinkach warunkujących przyspieszenie rozwoju i unowocześnienia całych branż. Doświadczenia, uwagi i wnioski samorządów robotniczych w tym zakresie powinny być w maksymalnym stopniu wykorzystane.

Problemy mające istotny wpływ na działalność zakładów powinny być, przed podjęciem decyzji, rozpatrywane na kolegiach zjednoczeń z udziałem przedstawicieli rad robotniczych zainteresowanych przedsiębiorstw.

W szczególności jako zasadę należy przyjąć rozpatrywanie na kolegiach zjednoczeń przy współudziale samorządu robotniczego problemów związanych z warunkami pracy i socjalno-bytowymi oraz podziałem środków przeznaczonych na poprawę w tym zakresie.

2. Naczelni dyrektorzy zjednoczeń, przy współudziale właściwych instancji związków zawodowych, powinni przynajmniej raz w roku w okresie poprzedzającym ustalanie wytycznych do planów rocznych organizować narady z przedstawicielami rad robotniczych, w toku których obowiązani są wyjaśniać zamierzone kierunki rozwoju branży, przedstawić planowane zmiany w strukturze zjednoczenia oraz poinformować o osiągniętych wynikach, ujawnionych nieprawidłowościach i występujących zagrożeniach w pracy przedsiębiorstw.

3. Na wnioski i postulaty w zakresie spraw produkcyjno-ekonomicznych, poprawy warunków pracy i socjalno-bytowych, wykraczające poza możliwości poszczególnych przedsiębiorstw i kierowane przez prezydium rad robotniczych do naczelnego dyrektora zjednoczenia, powinna być udzielana umotywowana odpowiedź w okresie do 30 dni od daty ich otrzymania.

4. W celu zapewnienia uprawnień samorządu robotniczego we współudziale w zarządzaniu przedsiębiorstwem przypomina się naczelnym dyrektorom zjednoczeń o obowiązku przestrzegania w pełnym zakresie uprawnień samorządu robotniczego, określonych w ustawie z dnia 20 grudnia 1958 r. o samorządzie robotniczym (Dz. U. Nr 77, poz. 397) i w Wytycznych Centralnej Rady Związków Zawodowych.

Szczególnie dotyczy to obowiązku:

- przestrzegania zasady opiniowania przez prezydium rady robotniczej propozycji w sprawie powoływania lub odwoływania dyrektorów przedsiębiorstw,

- przestrzegania prawa stanowienia samorządu robotniczego w zakresie uchwalania regulaminów i kryteriów podziału premii i nagród ze środków funduszu zakładowego oraz uchwalania zakładowych regulaminów pracy.

Jednocześnie należy przyjąć zasadę zasięgania opinii prezydium rady robotniczej w sprawie wysokości nagród przydzielanych przez zjednoczenia dla dyrektorów i zastępców dyrektorów podległych jednostek gospodarczych. Niezbędne jest ponadto przekazywanie prezydium rady robotniczej odpisów wyników kontroli, która powinna obejmować również ocenę realizacji uchwał i wniosków samorządu robotniczego.

5. Prace nad doskonaleniem branżowych metod planowania powinny uwzględniać zasadę współpracy z samorządem robotniczym, która warunkuje w dużym stopniu opracowanie planu przedsiębiorstwa z uwzględnieniem wykorzystania wewnętrznych źródeł rezerw.

6. Naczelnny dyrektor zjednoczenia dokonując wyboru jednego z przedstawionych przez przedsiębiorstwo alternatywnych rozwiązań planowych powinien — przekazując swą decyzję przedsiębiorstwu — odpowiednio ją uzasadnić.

7. Wniosek o wprowadzenie eksperymentu gospodarczego w przedsiębiorstwie powinien być uprzednio rozpatrzony i zaakceptowany przez konferencję samorządu robotniczego, w zjednoczeniach zaś przez kolegia tych zjednoczeń z udziałem przedstawicieli samorządów robotniczych zgrupowanych przedsiębiorstw.

8. Zmiany w ramach rocznych planów techniczno-ekonomicznych przedsiębiorstw mogą być dokonywane tylko po uprzednim ich uzgodnieniu z radą robotniczą.

9. Należy ściśle przestrzegać zasady projektowania, planowania i realizacji obiektów i urządzeń socjalno-bytowych równoległe z urządzeniami produkcyjnymi. Współdziałanie w tym zakresie biur projektowych, administracji gospodarczej i samorządów robotniczych tak inwestorów, jak i wykonawców, powinno zapewnić budowie obiektów i urządzeń socjalno-bytowych właściwe miejsce w procesie inwestowania. Równocześnie należy zapewnić w tym zakresie poziom ogólnie przyjętych norm i standardów oraz uwzględniać potrzeby wynikające z przewidywanego wzrostu produkcji i zatrudnienia. Niedopuszczalne jest przy tym przenoszenie na inne cele środków zaplanowanych na inwestycje socjalno-bytowe.

10. Zasady, kierunki i formy współdziałania dyrekcji zjednoczeń z samorządami robotniczymi powinny być zawarte w statutach zjednoczeń.

II.

Niezbędne jest dalsze doskonalenie metod i skuteczności działania samorządów robotniczych, przy pełnym przestrzeganiu ich uprawnień i ścisłej współpracy z kierownictwem przedsiębiorstw. Pozwoli to na lepsze wykorzystanie inicjatyw poszczególnych załóg i wzmocni udział organów samorządu robotniczego we współzarządzaniu zakładami pracy.

W tym celu konieczne jest:

1) przyjęcie jako zasady powszechnie obowiązującej, że każdy nowo powołany dyrektor przedstawia

konferencji samorządu robotniczego ocenę sytuacji przedsiębiorstwa i program działania;

2) składanie przez dyrektora przedsiębiorstwa na konferencjach samorządu robotniczego, przynajmniej raz w roku, szczegółowych informacji o działalności przedsiębiorstwa, a w szczególności z wykonania zadań planowych, z realizacji programów poprawy warunków socjalno-bytowych oraz z przyjętych kierunków działalności i perspektyw rozwojowych zakładu. Na posiedzeniach rad robotniczych dyrektorzy przedsiębiorstw powinni dokonywać kwartalnych ocen rocznego zaangażowania funduszu płac i zatrudnienia na tle wielkości i stopnia zrealizowanych zadań produkcyjnych oraz wielkości i tempa wzrostu przeciętnej płacy w stosunku do osiągniętego poziomu i tempa wzrostu wydajności pracy;

3) zorganizowanie systemu zapewnienia realizacji uchwał i wniosków organów samorządu robotniczego oraz informacji o terminowym ich wykonaniu na okresowych konferencjach samorządu robotniczego. W razie niewykonania podjętych uchwał i wniosków, bądź stwierdzenia niepełnej ich realizacji bez należytego uzasadnienia konferencja samorządu robotniczego powinna wystąpić z wnioskiem o wyciągnięcie konsekwencji w stosunku do winnych oraz ustalić ostateczny termin realizacji podjętych uchwał i wniosków;

4) zatwierdzanie przez konferencję samorządu robotniczego struktury organizacyjnej przedsiębiorstwa;

5) współdziałanie kierownictwa zakładu z samorządem robotniczym w ustalaniu kierunków inicjatyw pracowniczych przy podejmowaniu zobowiązań produkcyjnych i czynów społecznych, w kształtowaniu form rozwoju i sposobów oceny socjalistycznego współzawodnictwa pracy, w określaniu zakresu i tematyki racjonalizacji i wynalazczości pracowniczej z uwzględnieniem aktualnych potrzeb i możliwości zakładu, w ustalaniu form i kierunków szkolenia załogi w celu zapewnienia kadr dla przedsiębiorstwa;

6) uzgadnianie z prezydium rady robotniczej podziału nagród i premii wypłacanych z funduszków przedsiębiorstwa oraz podawanie ich wysokości do wiadomości załogi;

7) dokonywanie okresowych ocen skuteczności — w gospodarczej działalności przedsiębiorstwa — stosowanych bodźców materialnego zainteresowania załóg;

8) decydowanie przez konferencję samorządu robotniczego w sprawach zakładowego budownictwa mieszkaniowego oraz urządzeń socjalnych i kulturalnych w granicach funduszków przeznaczonych na te cele;

9) informowanie samorządu robotniczego o wynikach przeprowadzanych kontroli wewnętrznych i zewnętrznych oraz konsultowanie z nim sposobu likwidacji występujących nieprawidłowości.

III.

W warunkach dynamicznego rozwoju naszej gospodarki ściśle współdziałanie administracji z samorządem robotniczym staje się szczególnie istotne.

W związku z tym na wspólnych posiedzeniach kolegiów ministerstw i prezydów zarządów głównych związków zawodowych, po zapoznaniu się z treścią niniejszego pisma, należy podjąć decyzje zapewniające realizację zawartych w nim wytycznych.

W celu usprawnienia całokształtu współpracy i wykorzystania zaangażowania społecznego i zawodowego załóg dla wykonania zadań gospodarczych, zobowiązuje się ministrów (kierowników urzędów centralnych) wspólnie z prezydiami zarządów głów-

nych związków zawodowych do dokonywania okresowych ocen stosowania zasad współdziałania kierownictwa zjednoczeń i przedsiębiorstw z samorządem robotniczym.

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

Przewodniczący

Centralnej Rady Związków Zawodowych:
I. Loga-Sowiński

112

PISMO OKÓLNE

z dnia 29 maja 1969 r.

w sprawie opracowania projektów planu na lata 1971—1975.

(*Monitor Polski z dnia 31 maja 1969 r. Nr 21, poz. 175*)

Do Obywateli

Ministrów, Kierowników Urzędów Centralnych, Przewodniczących Prezydów Wojewódzkich Rad Narodowych i Rad Narodowych Miast Wyłączonych z Województw, Naczelnych Dyrektorów Zjedno-

czeń, Kierowników Zakładów Pracy, Przewodniczących Zarządów Głównych Związków Zawodowych, Wojewódzkich Komisji Związków Zawodowych i Zarządów Okręgowych Związków Zawodowych, Przewodniczących Rad Robotniczych i Rad Zakładowych.

Rada Ministrów podjęła uchwałę nr 78 z dnia 28 kwietnia 1969 r. w sprawie kierunkowych założeń rozwoju gospodarczego i społecznego kraju w latach 1971—1975.

W dokumencie tym, w oparciu o uchwałę V Zjazdu i II Plenum KC PZPR, nakreślone zostały główne kierunki prac w zakresie przygotowania projektu planu 5-letniego przy zastosowaniu nowej metodologii planowania, polegającej przede wszystkim na jak najszerszym zaangażowaniu załóg fabrycznych i aktywu społeczno-gospodarczego.

Prace przebiegać będą w dwóch fazach.

Faza pierwsza obejmuje opracowanie projektu planów przez przedsiębiorstwa, kombinaty, zjednoczenia i prezydów rad narodowych.

Faza druga obejmuje rozpatrzenie zgłoszonych projektów planów przez organy nadrzędne, a następnie opracowanie przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów, na podstawie projektów planów resortów i prezydów wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw), ostatecznego projektu pięcioletniego planu rozwoju gospodarczego i społecznego w latach 1971—1975.

Przyjęta zasada budowy planu od dołu przy ogólnokierunkowych wytycznych centralnych, z jednej strony zapewnia, a jednocześnie wymaga w większym stopniu samodzielnej inicjatywy przedsiębiorstw, zjednoczeń i rad narodowych w określaniu projektowanych kierunków rozwoju zakładów, branż i regionów.

Pozostawiając pełną odpowiedzialność administracji gospodarczej za prawidłowe opracowanie projektu planu 5-letniego — ustalony tryb prac planistycznych stwarza warunki szerokiego udziału załóg w ustaleniu założeń planu, które pozwolą na pełne wykorzystanie możliwości zakładów przy równoczesnym zabezpieczeniu celów ogólnogospodarczych. Jed-

nocześnie podnosi znaczenie samorządu robotniczego, zwiększając jego społeczną odpowiedzialność za:

— prawidłowy przebieg wstępnych prac przygotowawczych,

— opracowanie projektu planu zgodnie z zasadą selektywnego wyboru w oparciu o wykorzystanie wewnętrznych rezerw wzrostu produkcji i wydajności pracy oraz podniesienie poziomu technicznego i ekonomicznego wytwarzanych wyrobów,

— aktywne zaangażowanie robotników, techników, inżynierów i ekonomistów w pracach nad projektem planu wydziałów i przedsiębiorstw oraz pełne wykorzystanie zgłaszanych wniosków i inicjatyw pracowniczych,

— zapewnienie w projekcie planu niezbędnych środków na poprawę warunków pracy i socjalno-bytowych oraz racjonalne ich wykorzystanie.

W celu zapewnienia realizacji uchwały II Plenum KC PZPR zobowiązuje się naczelnych dyrektorów zjednoczeń i dyrektorów przedsiębiorstw do zapewnienia odpowiednich warunków udziału załóg i samorządu robotniczego w pracach nad projektem planu 5-letniego.

Jednocześnie ustala się następujące główne kierunki, tryb i metody współpracy kierownictwa administracji gospodarczej z ogniwami związkowymi i samorządem robotniczym.

I. Etap prac przygotowawczych do projektu planu 5-letniego.

W całokształcie prac nad projektem planu 5-letniego w przedsiębiorstwach zasadnicze znaczenie mieć będzie prawidłowy przebieg prac przygotowawczych, które powinny być prowadzone w okresie najbliższych kilku tygodni, do czasu otrzymania ze zjednoczenia wytycznych do planu.

W związku z tym dyrekcje przedsiębiorstw opra-

cją harmonogramy prac nad planem na okres do końca października br., wskazujące zakres rzeczowy i terminy prac oraz odpowiedzialnych za ich realizację. Harmonogramy te powinny być uzgodnione z radą robotniczą. Równocześnie rady robotnicze powinny określić zadania dla rad oddziałowych i komisji problemowych, tematykę i zakres ich udziału w pracach nad projektem planu, formy więzi z załogą, zasady współdziałania z organizacjami zakładowymi ZMS, NOT i PTE oraz terminarz okresowych ocen realizacji przyjętego harmonogramu. Z przyjętą organizacją i terminami prac należy zapoznać całe załogi.

Istotnym elementem prac przygotowawczych nad projektem planu jest opracowanie przez dyrekcje analiz dotyczących:

1) wykorzystania zdolności produkcyjnych, a w szczególności:

— stopnia wykorzystania maszyn, urządzeń i powierzchni produkcyjnych wraz z ustaleniem przyczyn niepełnego wykorzystania zdolności produkcyjnych i określeniem wąskich przekrojów w zakładzie,

— wykorzystania czasu pracy łącznie z ustaleniem przyczyn powstawania przestojów, godzin nadliczbowych i nierytmiczności produkcji,

— koncentracji i specjalizacji produkcji, wydłużenia serii wytwarzanych wyrobów oraz zakresu i usprawnienia kooperacji,

— wniosków w zakresie zwiększenia współczynnika zmianowości z uwzględnieniem lokalnej sytuacji na rynku pracy i związanych z tym potrzeb budownictwa mieszkaniowego i socjalnego;

2) poziomu technicznego produkcji i jej jakości ze szczególnym uwzględnieniem:

— stopnia nowoczesności produkcji w porównaniach oraz aktualizacji listy wyrobów przestaniu z analogicznymi wyrobami krajowymi i zagranicznymi wymagających szybkiego wycofania z produkcji, a przede wszystkim zaliczanych do grupy „C”,

— oceny jakości wyrobów, wielkości braków oraz przyczyn powstawania,

— zamierzeń w zakresie unowocześnienia konstrukcji i technologii produkowanych wyrobów oraz nowych uruchomień wraz z ekonomicznym uzasadnieniem proponowanych rozwiązań,

— możliwości szerszego wykorzystania pomysłów wynalazczych i wniosków racjonalizatorskich;

3) realizacji inwestycji kontynuowanych, a w szczególności:

— zaawansowania inwestycji, a przede wszystkim obiektów decydujących o zwiększeniu mocy produkcyjnych, likwidacji wąskich przekrojów w zakładzie i pełnym wykorzystaniu posiadanych maszyn i urządzeń,

— zaangażowania inwestycyjnego przedsiębiorstwa na koniec roku 1969 i 1970 oraz na początkowe lata przyszłego planu 5-letniego, wraz z propozycjami w zakresie koncentracji nakładów i przyspieszenia realizacji inwestycji,

— oceny przygotowania do terminowego osiągnięcia projektowych zdolności produkcyjnych.

W celu rozwinięcia wśród załogi dyskusji na naradach wydziałowych dyrekcje przedsiębiorstw przy współudziale kół zakładowych NOT i PTE oraz za-

interesowanych placówek naukowo-badawczych opracują tablice poglądowe wybranych podstawowych wyrobów obrazujące w sposób przejrzysty i zrozumiałe porównania parametrów techniczno-ekonomicznych i kosztów własnych produkowanych przez zakład wyrobów z parametrami analogicznych wyrobów krajowych i zagranicznych. Tablice te powinny być umieszczone w widocznych miejscach we wszystkich podstawowych wydziałach.

Rady zakładowe zaangażują komisje socjalne i ochrony zdrowia oraz społeczną inspekcję pracy do szczegółowego zbadania aktualnego stanu bezpieczeństwa i higieny pracy, wykorzystania pomieszczeń i urządzeń socjalnych zgodnie z ich przeznaczeniem, określą potrzeby w tym zakresie oraz przedstawią wnioski i propozycje do planu w sprawie niezbędnych środków i zamierzeń organizacyjnych zapewniających poprawę warunków socjalnych i bytowych załóg.

Rady zakładowe i rady robotnicze powinny zapewnić, aby prace nad projektem planu 5-letniego odbywały się w atmosferze nieskrępowanej i twórczej dyskusji wśród załogi. W tym celu do końca czerwca br. należy organizować wydziałowe narady produkcyjne. Na naradach tych kierownicy wydziałów przedstawią ocenę sytuacji ekonomiczno-produkcyjnej wydziału ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania parku maszynowego i powierzchni produkcyjnych, dotychczasowej realizacji programów usprawnienia organizacji produkcji opracowanych po VII Plenum KC PZPR wraz z konkretnymi wnioskami dotyczącymi usunięcia wąskich przekrojów i zmian w organizacji pracy, pozwalających na pełne wykorzystanie mocy produkcyjnych.

Na podstawie przeprowadzonych analiz, uwzględniając wnioski z dyskusji przedjazdowej, kampanii sprawozdawczo-wyborczej do rad zakładowych i rad robotniczych, zgłaszane na naradach wytwórczych i w toku społecznych przeglądów stanu gospodarki i warunków pracy oraz przedkładane przez komisje problemowe rad robotniczych, zakładowe koła NOT i PTE — dyrekcje przedsiębiorstw opracują ogólnozakładowy program wykorzystania zdolności produkcyjnych w latach 1970—1973.

Wstępne prace nad projektem planu 5-letniego powinny być prowadzone równoległe z przygotowaniem projektu planu na rok 1970, w którym należy uwzględnić wnioski z prowadzonych analiz.

Konferencje Samorządu Robotniczego w terminie do końca czerwca br. omówią i zatwierdzą projekt planu na rok 1970, dokonując jednocześnie wstępnej oceny przedstawionych przez dyrekcję programów.

II. Etap opracowania projektu planu na lata 1971—1975.

W terminie do dnia 10 czerwca br. zjednoczenia przekażą przedsiębiorstwom wytyczne do planu 5-letniego. Wskaźnikami wiążącymi będą: wartość produkcji globalnej, wartość eksportu, wzrost wydajności pracy, wielkość produkcji preferowanych grup wyrobów oraz górna granica nakładów inwestycyjnych. Pozostałe, ewentualnie przesłane przez zjednoczenia wskaźniki spełniać będą wyłącznie rolę informacyjną.

Bezpośrednio po otrzymaniu przez przedsiębiorstwo ze zjednoczenia wytycznych do projektu planu 5-letniego rady zakładowe i rady robotnicze zapoznają z nimi całe załogi.

Uczestnicząc w pracach nad projektem planu na lata 1971—1975 samorząd robotniczy powinien działać w kierunku:

- zwiększenia produkcji w drodze bezinwestycyjnej przez bardziej efektywne wykorzystanie posiadanych środków trwałych oraz szybsze osiągnięcie pełnych projektowanych zdolności produkcyjnych w oddanych do użytku obiektach inwestycyjnych,

- dokonywania wyboru najbardziej efektywnych kierunków rozwoju i koncentrowania na nich nakładów inwestycyjnych,

- ustalenia wyrobów preferowanych do intensywnego rozwoju i wielkoseryjnej produkcji w oparciu o analizę parametrów nowoczesności,

- zapewnienia wzrostu produkcji eksportowej, poprawy jej struktury asortymentowej z punktu widzenia opłacalności dewizowej,

- wykorzystania wszystkich istniejących możliwości wzrostu produkcji o wysokim poziomie jakości i nowoczesności na zaopatrzenie rynku wewnętrznego, rozszerzenia asortymentu wytwarzanych wyrobów dostosowanych do potrzeb konsumentów i wymagań mody,

- dalszego usprawniania organizacji pracy umożliwiającego poprawę kooperacji, likwidację wąskich przekrojów oraz wzrost wydajności pracy i racjonalne gospodarowanie zasobami,

- podnoszenia kwalifikacji pracowników i przygotowania kadr odpowiadających zamierzonym zadaniom,

- obniżania kosztów własnych produkcji, między innymi poprzez rozwój wynalazczości pracowniczej i przyspieszenie wdrażania wniosków racjonalizatorskich, usprawnianie gospodarki materiałowej, oszczędniejsze zużycie surowców i materiałów, szersze stosowanie uzasadnionych technologicznie i ekonomicznie substytutów, zmniejszenie strat i odpadów materiałowych,

- systematycznej poprawy warunków socjalno-bytowych i warunków pracy załóg.

W miesiącu lipcu i sierpniu rady robotnicze i komisje problemowe wspólnie z aktywnym stowarzyszeń naukowo-technicznych i ekonomicznych zakładu przeprowadzą szeroką i wnikliwą dyskusję, w której wyniku powinien powstać społeczny pogląd na całokształt możliwości poprawy efektywności gospodarowania w przedsiębiorstwie, pozwalający na uzupełnienie i udoskonalenie opracowanych przez dyrekcję programów. Wnioski i propozycje zgłaszane w toku dyskusji rady zakładowe i rady robotnicze powinny bieżąco przekazywać dyrekcji przedsiębiorstwa. Koordynując całokształt pracy w tym zakresie rady robotnicze powinny równocześnie zapewnić uwzględnienie wszystkich słusznych i uzasadnionych wniosków przy opracowaniu 5-letniego planu zakładu.

W rezultacie całokształtu prac przygotowawczych dyrekcje przedsiębiorstw opracują wstępny projekt planu pięcioletniego umożliwiający dokonanie selektywnego wyboru proponowanych rozwiązań i przedstawiają go pod dyskusję załogi na zorganizowanych w tym celu przez ogniwa związkowe i organy samo-

rządu robotniczego przy współudziale administracji na przełomie września i października naradach wydziałowych i zmianowych.

Przed opracowaniem ostatecznego projektu planu 5-letniego przedsiębiorstwa powinny dokonać wyboru najlepszej z kilku możliwych koncepcji, gwarantującej najbardziej racjonalne rozwiązania technologiczne, konstrukcyjne i organizacyjne, szybki wzrost wydajności pracy i preferencje ogólnogospodarcze.

W drugiej połowie października 1969 r. projekt planu 5-letniego powinien być przedstawiony do opiniowania konferencji samorządu robotniczego.

Jeżeli projekt planu przedsiębiorstwa nie spełni wymagań intensywnego rozwoju, zjednoczenie nie będzie uwzględniać takiego projektu i może ustalić zadania odpowiadające możliwościom zakładu i wynikające z potrzeb społeczno-gospodarczych.

* * *

Instancje związków zawodowych, współdziałając z ministerstwami i zjednoczeniami w toku prac nad organizacją kombinatów, zapewnią, aby do składu powoływanych komisji organizacyjnych włączono również przedstawicieli zarządów głównych, a w razie uzasadnionej potrzeby również zarządów okręgowych związków zawodowych.

W toku opracowania projektu planu 5-letniego kombinatu instancje związków zawodowych zapewnią pełne wykorzystanie uwag i wniosków zgłaszanych przez organy samorządu robotniczego wszystkich przedsiębiorstw wchodzących w skład kombinatu, zwracając równocześnie szczególną uwagę na wnikliwe rozpatrywanie zgłaszanych propozycji.

Projekt planu 5-letniego kombinatu powinien być do końca października br. przedstawiony do opiniowania na wspólnym posiedzeniu przedstawicieli KSR wszystkich przedsiębiorstw wchodzących w skład kombinatu.

* * *

Organizacje i instancje związków zawodowych oraz organy samorządu robotniczego powinny prowadzić szeroką pracę wychowawczą, wyjaśniając istotę i znaczenie pełnej realizacji uchwały II Plenum KC PZPR dla przyspieszenia wzrostu dochodu narodoego, a tym samym poziomu życia całego społeczeństwa. Temu celowi służyć powinno między innymi szeroko prowadzone przez instancje związkowe szkolenie aktywu, tematycznie związane z doskonaleniem planowania i zarządzania gospodarką narodową i usprawnieniem procesu inwestycyjnego.

Zarządy główne i wojewódzkie komisje związków zawodowych, współpracując z resortami, zjednoczeniami i prezydiami wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw) nad opracowaniem projektu planu na lata 1971—1975, uwzględniając społecznie i gospodarczo uzasadnione preferowanie rozwoju gałęzi, branż i przedsiębiorstw, powinny działać w kierunku racjonalnego wykorzystania środków przeznaczonych na ich rekonstrukcję przy równoczesnym zapewnieniu poprawy warunków pracy i warunków socjalno-bytowych załóg. Wojewódzkie komisje związków zawodowych we współpracy z prezydiami wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw) zwracać będą uwagę na pełniejsze za-

spokojenie potrzeb społecznych w zakresie ochrony zdrowia, oświaty, kultury, turystyki i sportu oraz opieki społecznej w oparciu o przyznane środki. Szczególne znaczenie ma współdziałanie instancji i organizacji związkowych ze spółdzielczością mieszkaniową w zakresie pełnego i racjonalnego wykorzystania środków Zakładowego Funduszu Mieszkaniowego oraz środków resortowych na budownictwo mieszkaniowe.

Wojewódzkie komisje związków zawodowych i zarządy okręgowe związków zawodowych działać powinny w kierunku pełniejszego wykorzystania urządzeń socjalno-bytowych i realizacji inwestycji wspólnych i towarzyszących.

Niezbędne jest zwrócenie szczególnej uwagi na te elementy planu, których realizacja w latach 1971—1975 będzie miała poważny wpływ na tempo rozwoju i strukturę gospodarki po 1975 roku, a mianowicie:

— przygotowanie terenów uzbrojonych dla budownictwa przemysłowego, mieszkaniowego i usługowego,

— szkolenie kadr w zakresie specjalności niezbędnych po 1975 r.,

— rozwój produkcji rolnej w nawiązaniu do przyszłych potrzeb gospodarki narodowej,

— uwzględnienie sytuacji w zakresie siły roboczej po 1975 r. przy lokalizacji nowych zakładów.

*
*
*

Zarządy główne związków zawodowych odbędą posiedzenia prezydiów z udziałem przedstawicieli właściwych ministerstw i zjednoczeń, a wojewódzkie komisje związków zawodowych z udziałem przedstawicieli prezydiów wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw), na których należy omówić treść niniejszego pisma i podjąć decyzje zapewniające wykonanie zawartych w nim postanowień.

W zakładach pracy dla omówienia i podjęcia wiążących postanowień wynikających z treści pisma powinny odbyć się posiedzenia prezydiów rad robotniczych z udziałem kierownictwa przedsiębiorstw.

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*

Przewodniczący

Centralnej Rady Związków Zawodowych:
I. Loga-Sowiński

113

WYTYCZNE Nr 11

PRZEWODNICZĄCEGO KOMITETU PRACY I PŁAC

z dnia 15 marca 1969 r.

w sprawie organizacji, zadań i zakresu działania ośrodków organizacji i normowania pracy.

(Dziennik Urzędowy Komitetu Pracy i Płac z dnia 22 kwietnia 1969 r. Nr 2, poz. 3)

Nieodzownym warunkiem wzrostu wydajności pracy jest obok rozwoju techniki stały postęp organizacyjny. Pełne wykorzystanie środków technicznych w produkcji i innych dziedzinach gospodarki jest możliwe tylko w warunkach wdrażania i doskonalenia nowoczesnej prawidłowej organizacji pracy dostosowanej do danego rodzaju i poziomu techniki.

W celu dalszego usprawnienia prac nad doskonaleniem metod organizacji pracy i produkcji oraz uzyskiwania systematycznego wzrostu wydajności pracy ustala się, co następuje:

Dotychczasowe resortowe i branżowe ośrodki normowania pracy powinny zostać przekształcone w resortowe i branżowe ośrodki organizacji i normowania pracy w trybie obowiązującym.

Ośrodki organizacji i normowania pracy, zwane dalej ośrodkami, powinny inicjować, rozpowszechniać i współdziałać z zainteresowanymi jednostkami gospodarczymi w wdrażaniu nowoczesnych metod organizacji pracy w procesach produkcji.

Działalność ośrodków w zakresie usprawnienia organizacji pracy powinna obejmować nie tylko zatrudnionych bezpośrednio w produkcji, lecz całość organizacji pracy wszystkich służb i pracowników przedsiębiorstwa, zarówno w odniesieniu do wykorzystania czasu roboczego i kwalifikacji robotników i pracowników umysłowych, jak i w odniesieniu do wykorzystania czasu dyspozycyjnego (zdolności produkcyjnych) maszyn i urządzeń.

Działalność w powyższym zakresie powinny ośrodki łączyć z doskonaleniem metod normowania pracy i normowania obsady stanowisk roboczych w przedsiębiorstwach, wykorzystując przy tym i rozpowszechniając osiągnięcia przodujących przedsiębiorstw i branż krajowych i zagranicznych.

Do zadań resortowych i branżowych ośrodków należą w szczególności sprawy:

1. W dziedzinie organizacji pracy

Badanie, wybór, projektowanie, doskonalenie, upowszechnianie i wdrażanie nowoczesnych metod organizacji w przedsiębiorstwach w odniesieniu do:

— organizacji stanowisk roboczych w pojęciu kompleksowym obejmującym wyposażenie stanowisk w maszyny i podstawowe urządzenia produkcyjne oraz pomocnicze środki organizacyjno-techniczne, racjonalne rozmieszczenie tych elementów na stanowisku z punktu widzenia potrzeb realizowanych procesów pracy i stwarzania optymalnych warunków pracy dla zatrudnianych pracowników,

— organizacji przebiegu pracy na stanowiskach roboczych przez usprawnienie dotychczasowych i tworzenie nowych, prawidłowych metod pracy umożliwiających podnoszenie efektywności pracy i poprawę jej jakości przy racjonalnym wykorzystaniu kwalifikacji i czasu roboczego pracowników,

— organizacii obsługi stanowiska roboczego — przez dobór odpowiednich dla danego stanowiska

sposobów obsługi maszyn i urządzeń oraz ich konserwacji, zaopatrywania stanowiska w narzędzia, przyrządy, dokumentację, materiały itd.

— organizacji zespołów produkcyjnych: gniazd linii produkcyjnych, grup robót, oddziałów, wydziałów ze szczególnym uwzględnieniem harmonizacji pracy poszczególnych współdziałających ogniw procesu produkcyjnego,

— organizacji pracy służb pomocniczych i zaplecza technicznego oraz ich współdziałania ze służbami działalności podstawowej przedsiębiorstwa,

— struktury organizacyjnej poszczególnych służb w przedsiębiorstwie,

— organizacji pracy pracowników umysłowych.

W podanych wyżej dziedzinach prac ośrodki:

— opracowują (uczestniczą w opracowywaniu) programów usprawniania organizacji w branży (resortcie),

— opracowują projekty instrukcji metodycznych, wytycznych i wzorców w zakresie racjonalnej organizacji pracy i metod ich wdrażania,

— udzielają pomocy metodycznej służbom organizatorskim przedsiębiorstw,

— nadzorują wdrażanie usprawnień organizacyjnych, rozpowszechniają i przenoszą osiągnięcia przodujących przedsiębiorstw do przedsiębiorstw całej branży (resortu),

— przeprowadzają analizy efektywności wprowadzenia w życie wybranych projektów usprawnień organizacyjnych o szczególnym znaczeniu dla branży lub resortu.

Przy wykonywaniu wyżej wymienionych zadań ośrodki współpracują z odpowiednimi komórkami przedsiębiorstw, zjednoczeń i resortów, prowadzącymi prace nad doskonaleniem organizacji pracy i wdrażaniem nowej techniki i technologii produkcji.

2. W dziedzinie normowania pracy

Opracowywanie normatywów czasu stanowiących podstawę do ustalania norm pracy.

Opracowywanie projektów jednolitych i branżowych norm pracy. Opracowywanie norm obsad i normatywów zatrudnienia dla poszczególnych odinków pracy i służb.

Prowadzenie prac w przedsiębiorstwach nad ustalaniem wzorcowych norm pracy dla typowych robót (stanowisk pracy) charakterystycznych dla danej branży.

Nadzór nad wprowadzaniem normatywów oraz branżowych i jednolitych norm pracy w przedsiębiorstwach.

Udzielanie pomocy metodycznej przedsiębiorstwom w zakresie normowania pracy oraz przy wdrażaniu normatywów, jednolitych i branżowych norm pracy.

Aktualizacja i weryfikacja stosowanej bazy normatywnej. Doskonalenie metod normowania pracy, a w szczególności metod badania i normowania pracy.

Ustalanie i doskonalenie zasad obliczania normatywnej pracochłonności wyrobów.

Analiza stosowania, wykonywania i napięcia norm w przedsiębiorstwach.

Opracowywanie projektów instrukcji i wytycznych w zakresie stosowania normatywów pracy, wdrażania norm pracy, organizacji i metod pracy służb normowania w przedsiębiorstwach.

3. W dziedzinie badania wykorzystania czasu roboczego i kształtowania się wydajności pracy

Analiza struktury wykorzystania czasu roboczego w przedsiębiorstwach.

Opracowywanie instrukcji dotyczących przeprowadzania okresowych badań struktury wykorzystania czasu roboczego w przedsiębiorstwach, nadzór i udział w przeprowadzaniu badań i opracowywaniu wyników.

Opracowywanie projektów wytycznych w zakresie poprawy struktury wykorzystania czasu.

Analiza wzrostu wydajności pracy, ustalanie czynników kształtujących wydajność pracy.

Analiza porównawcza wzrostu wydajności pracy przy pracach normowanych (normy sumaryczne, normy technicznie uzasadnione) i nienormowanych, wynagradzanych systemem akordowym, dniówki zadaniowej, czasowo-premiowym. Współpraca z komórkami zatrudnienia i płac zjednoczeń i przedsiębiorstw w dziedzinie ustalania celowości i skuteczności stosowanych systemów normowania i płac.

4. W dziedzinie taryfikacji pracy

Koordinowanie prac i opracowywanie projektów taryfikatorów kwalifikacyjnych robotników i robót oraz pracowników umysłowych. Opracowywanie projektów uzupełnień i zmian do obowiązujących taryfikatorów kwalifikacyjnych. Analiza prawidłowości zaszeregowania robotników i robót. Badanie struktury kwalifikacyjnej załóg i jej zgodności ze strukturą robót oraz wnioskowanie zmian w tym zakresie.

5. W zakresie szkolenia

Organizowanie szkolenia pracowników w dziedzinie organizacji i normowania pracy w ramach szkolenia prowadzonego przez resort i inne upoważnione do tego jednostki szkoleniowe.

Opracowywanie branżowych programów szkolenia w dziedzinie organizacji i normowania pracy w oparciu o jednolite programy ramowe.

Organizowanie kursów szkoleniowych w celu podwyższenia kwalifikacji zakładowych służb organizacyjnych i normowania pracy.

*
*   *

Szeroki zakres działania ośrodków organizacji i normowania pracy w podanych wyżej dziedzinach wymaga ustalania zadań dla ośrodków z uwzględnieniem w pierwszej kolejności najbardziej ważnych, węzłowych dla danego resortu czy branży tematów. Zadania bieżące ośrodków powinny być ustalone pod kątem umożliwienia pełnej realizacji aktualnie najważniejszych prac z uwzględnieniem sytuacji kadrowej ośrodków.

Poważne znaczenie dla efektywności pracy ośrodków ma podział zadań pomiędzy ośrodkiem resortowym a ośrodkami branżowymi jak również koordynacja prac ośrodków branżowych w ramach resortu oraz koordynacja międzyresortowa prac o charakterze ogólnym wszystkich ośrodków organizacji i normowania pracy.

Podział zadań między ośrodkiem resortowym a ośrodkami branżowymi, powinien być dostosowany do potrzeb wynikających z całokształtu realizowanych aktualnie przez służby organizacji i normowania pracy danego resortu zadań, jak i możliwości kadrowych poszczególnych ośrodków. Należy kierować się zasadą ogólną, według której prace o charakterze metodycznym oraz koordynacyjnym i zasięgu resortowym, powinny być realizowane przez ośrodki resortowe.

Organizacja ośrodków organizacji i normowania pracy

Resortowe ośrodki organizacji i normowania pracy wchodzi w skład ministerstw.

Branżowe ośrodki organizacji i normowania pracy mogą być komórkami organizacyjnymi zjednoczeń bądź wchodzić w skład zaplecza technicznego danego zjednoczenia. Branżowe ośrodki powinny pracować dla potrzeb całej branży, bez względu na przynależność resortową poszczególnych przedsiębiorstw.

Zasady powoływania ośrodków organizacji i normowania pracy określa § 14 uchwały Nr 213 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1961 r. w sprawie zasad i organizacji normowania pracy (Monitor Polski Nr 54, poz. 235).

Struktura organizacyjna

Struktura organizacyjna ośrodków powinna odpowiadać grupom problemowym zadań wykonywanych przez ośrodki, przy uwzględnieniu rozmiarów i zakresu zadań wynikających z potrzeb obsługiwanych przedsiębiorstw oraz koniecznej do realizacji tych zadań liczebności pracowników w ośrodkach. Struktura organizacyjna powinna umożliwiać optymalne wykorzystanie personelu ośrodków przy wykonywaniu poszczególnych zadań.

W związku z tym, niezależnie od tworzenia w ośrodkach stałych zespołów lub stanowisk problemowych, należy przewidzieć tworzenie zespołów roboczych, powoływanych do wykonywania konkretnych zadań (tematów) z zakresu organizacji i normowania pracy w poszczególnych przedsiębiorstwach obsługiwanych przez ośrodek. W skład zespołu roboczego, kierowanego przez odpowiedniego specjalistę — pracownika ośrodka powinni wchodzić również pracownicy innych komórek organizacyjnych resortu i zjednoczenia oraz zainteresowanych służb z przedsiębiorstwa, dla potrzeb którego zespół roboczy wykonuje dane zadanie.

Na czele resortowego ośrodka stoi dyrektor. W ośrodkach zatrudniających ponad 20 pracowników dyrektor może mieć zastępcę. Na czele branżowego ośrodka stoi kierownik. W ośrodkach zatrudniających ponad 15 pracowników kierownik może mieć zastępcę.

Struktura organizacyjna ośrodków, odpowiadająca grupom problemowym zadań wykonywanych przez ośrodki powinna być ustalona z podziałem na zespoły lub sekcje, z tym, że skład zespołu nie powinien być mniejszy niż 5 osób, a sekcji — 3 osoby.

Sekcje nie powinny wchodzić w skład zespołów — jako komórki organizacyjne powinny być podporządkowane bezpośrednio dyrektorowi (kierownikowi) ośrodka.

W uzasadnionych przypadkach, dla wykonywania prac o wyraźnie wyodrębnionym zakresie tematycznym mogą być powoływane samodzielne stanowiska pracy, np. głównych specjalistów.

W jednym ośrodku nie powinno być więcej niż trzech głównych specjalistów, po jednym dla problemów: organizacyjnych, normowania oraz techniki i technologii.

Stanowiska głównych specjalistów mogą być tworzone przede wszystkim w ośrodkach resortowych.

Przykładowo można wymienić następujące stałe komórki organizacyjne wchodzące w skład ośrodka organizacji i normowania pracy:

- organizacji pracy,
- organizacji produkcji,
- organizacji stanowisk pracy,
- badania i usprawniania metod pracy,
- normowania pracy,
- taryfikacji pracy i pracowników,
- szkolenia,
- dokumentacji,
- działalności pomocniczej.

*

*

*

Koordynacja prac ośrodków w zakresie podstawowych kierunków działania należy do właściwych ministrów, którzy współdziałają w tym zakresie z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac, zgodnie z § 18 uchwały Nr 213 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1961 r. w sprawie zasad i organizacji normowania pracy.

W zakresie planowania podstawowych zadań i realizacji zadań o szczególnym znaczeniu dla gospodarki, ośrodki współpracują z Komitetem Pracy i Płac.

*

*

*

W oparciu o niniejsze wytyczne właściwi ministrowie ustalą szczegółowy zakres działania dla podległych im ośrodków oraz określą podział zadań oraz zasady współpracy pomiędzy ośrodkiem resortowym i ośrodkami branżowymi.

Zasady wynagradzania pracowników ośrodków reguluje odrębne zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac.

114

ZARZĄDZENIE Nr 12**PRZEWODNICZĄCEGO KOMITETU PRACY I PŁAC**

z dnia 19 marca 1969 r.

w sprawie dodatkowego wynagradzania prowizyjnego kasjerów walutowych dokonujących skupu zagranicznych środków płatniczych na rzecz Polskiego Biura Podróży „Orbis”.

(Dziennik Urzędowy Komitetu Pracy i Płac z dnia 22 kwietnia 1969 r. Nr 2, poz. 5)

§ 1. 1. Przepisy zarządzenia stosuje się do kasjerów walutowych zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych, działających poza resortem kultury fizycznej i turystyki, z którymi Polskie Biuro Podróży „Orbis” zawarło umowę na prowadzenie skupu zagranicznych środków płatniczych na rzecz Polskiego Biura Podróży „Orbis”.

2. Kasjerami walutowymi w rozumieniu niniejszego zarządzenia są pracownicy zatrudnieni w jednostkach określonych w ust. 1, którzy posiadają — zgodnie z obowiązującymi przepisami — uprawnienia kasjerów walutowych, są wpisani do centralnego rejestru kasjerów walutowych prowadzonego przez Polskie Biuro Podróży „Orbis” oraz dokonują skupu zagranicznych środków płatniczych na rzecz Polskiego Biura Podróży „Orbis”.

§ 2. 1. Kasjerom walutowym przysługuje dodatkowe wynagrodzenie prowizyjne obliczone od równowartości skupionych przez poszczególnych kasjerów zagranicznych środków płatniczych, wyrażonych w złotych obiegowych.

2. Indywidualną stawkę dodatkowego wynagrodzenia prowizyjnego dla danego kasjera walutowego

ustala corocznie dyrektor (kierownik) jednostki, w której zatrudniony jest kasjer walutowy, w oparciu o szczegółowe przepisy wydane przez Polskie Biuro Podróży „Orbis” w uzgodnieniu z Głównym Komitetem Kultury Fizycznej i Turystyki w taki sposób, aby planowana na dany rok prowizja nie przekraczała 2-miesięcznej płacy zasadniczej poszczególnych kasjerów walutowych.

§ 3. Dodatkowe wynagrodzenie prowizyjne nie może przekroczyć 0,5% równowartości skupionych przez poszczególnych kasjerów walutowych środków płatniczych krajów kapitalistycznych i krajów demokracji ludowej wyrażonych w złotych obiegowych.

§ 4. Dodatkowe wynagrodzenie prowizyjne, przysługuje kasjerom walutowym niezależnie od wynagrodzenia podstawowego i ewentualnej premii wynikających z umowy o pracę.

§ 5. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1969 r.

Przewodniczącą Komitetu Pracy i Płac:
M. Krukowski

115

ZARZĄDZENIE Nr 14**PRZEWODNICZĄCEGO KOMITETU PRACY I PŁAC**

z dnia 21 marca 1969 r.

w sprawie zasad wynagradzania pracowników ośrodków organizacji i normowania pracy.

(Dziennik Urzędowy Komitetu Pracy i Płac z dnia 22 kwietnia 1969 r. Nr 2, poz. 4)

Na podstawie § 14 ust. 4 uchwały Nr 213 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1961 r. w sprawie zasad i organizacji normowania pracy (Monitor Polski Nr 54, poz. 235), w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych i Ministrem Finansów, zarządzają się, co następuje:

§ 1. Postanowienia niniejszego zarządzenia mają zastosowanie do pracowników zatrudnionych w ośrodkach organizacji i normowania pracy zwanych dalej „ośrodkami”, powołanych na podstawie uchwały Nr 213 Rady Ministrów z dnia 13 czerwca 1961 r. w sprawie zasad i organizacji normowania pracy, działających zgodnie z wytycznymi Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac w sprawie organizacji, zadań i zakresu działania ośrodków organizacji i normowania pracy.

§ 2. W sprawach nie unormowanych zarządzeniem do pracowników resortowych ośrodków stosuje się przepisy dotyczące pracowników ministerstwa, a do pracowników branżowych ośrodków — przepisy dotyczące pracowników zjednoczenia, przy którym działa ośrodek.

§ 3. Ustala się tabelę stanowisk i wynagrodzenia zasadniczego pracowników ośrodków, stanowiącą załącznik Nr 1 oraz taryfikator kwalifikacyjny, stanowiący załącznik Nr 2 do zarządzenia.

§ 4. Właściwi ministrowie, w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac i w uzgodnieniu z zarządami głównymi właściwych związków zawodowych mogą tabelę, o której mowa w § 3, uzupełniać nowymi stanowiskami oraz określać dla tych stanowisk wymagane kwalifikacje i wysokości wynagrodzeń zasadniczych.

§ 5. 1. Tabelę wynagrodzenia zasadniczego „A” należy stosować do branżowych ośrodków działających przy zjednoczeniach, w których stosowana jest tabela płac „A”. W pozostałych branżowych ośrodkach należy stosować tabelę wynagrodzeń „B”.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, wynikających z zakresu i złożoności pracy branżowych ośrodków, działających przy zjednoczeniach, w których obowiązuje inna niż „A” tabela płac, minister może, w porozumieniu z Przewodniczącym Komitetu Pracy i Płac, zakwalifikować taki ośrodek do tabeli wynagrodzeń „A”.

§ 6. 1. Właściwy minister może przyznać dyrektorom poszczególnych zjednoczeń prawo do podwyższenia, w szczególnie uzasadnionych przypadkach i w ramach funduszu płac, w granicach do 10%, wynagrodzeń zasadniczych pracownikom ośrodków branżowych — wybitnym specjalistom, zatrudnionym na stanowiskach wymienionych w poz. 1—9 tabeli stanowisk (załącznik nr 1) — ponad najwyższą stawkę przewidzianą dla zajmowanych przez nich stanowisk.

2. Ilość tych pracowników nie może przekraczać 20% ogółu pracowników zatrudnionych w ośrodku.

3. W odniesieniu do pracowników ośrodków resortowych, przyznania podwyższonych wynagrodzeń zasadniczych — w granicach i na warunkach określonych w ust. 1 i 2 — dokonuje właściwy minister.

§ 7. 1. Oprócz wynagrodzenia zasadniczego, o którym mowa w § 3, pracownikom ośrodków przysługują nagrody kwartalne.

2. Tworzy się roczny fundusz nagród, w wysokości do 25% funduszu płac zasadniczych pracowników ośrodków branżowych i do 30% funduszu płac zasadniczych pracowników ośrodków resortowych, przeznaczony na nagrody, o których mowa w ust. 1.

3. Wysokość funduszu nagród dla ośrodków ustala właściwy minister.

§ 8. Poza nagrodami, o których mowa w § 7, nie mogą być pracownikom ośrodków przyznawane nagrody z innych tytułów; nie dotyczy to nagród jubileuszowych — przysługujących na podstawie odrębnych przepisów — nagród państwowych, nagród za udział w konkursach, za osiągnięcia racjonalizatorskie i projekty wynalazcze oraz nagród za opracowanie konkretnych tematów z zakresu postępu techniczno-ekonomicznego, powierzonych do wykonania pracownikom ośrodków.

§ 9. Wysokość kwartalnego funduszu nagród, w ramach rocznego funduszu nagród, ustala dla resortowego ośrodka właściwy minister, a dla branżowego ośrodka dyrektor zjednoczenia.

2. Podstawą uruchomienia do wypłaty kwartalnego funduszu nagród jest wykonanie za dany kwartał zadań przez ośrodek.

§ 10. 1. W decyzji o uruchomieniu do wypłaty resortowemu ośrodkowi kwartalnego funduszu nagród właściwy minister określa równocześnie wyso-

kość nagrody indywidualnej dla dyrektora ośrodka i jego zastępcy, a dyrektor zjednoczenia, w decyzji o uruchomieniu do wypłaty branżowemu ośrodkowi kwartalnego funduszu nagród — wysokość nagrody indywidualnej dla kierownika ośrodka i jego zastępcy.

2. Najwyższa indywidualna nagroda dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach wymienionych w poz. 1—10 tabeli stanowisk (załącznik nr 1) nie może za dany okres przekroczyć 40% ich wynagrodzenia zasadniczego, a 20% dla pozostałych pracowników.

§ 11. 1. Nagrody wypłaca się w okresach kwartalnych, w ciągu miesiąca następującego po danym kwartale.

2. Regulamin nagradzania pracowników i warunki przyznawania ośrodkom funduszu nagród ustala właściwi ministrowie.

§ 12. Właściwy minister — w odniesieniu do ośrodka resortowego — oraz dyrektor zjednoczenia — w stosunku do ośrodka branżowego — może w indywidualnych przypadkach zwolnić pracownika od wymienionych w załączniku Nr 2 wymagań kwalifikacyjnych pod warunkiem, że posiadany przez niego staż pracy jest dłuższy od określonego taryfikatorem, a przebieg jego pracy gwarantuje właściwą znajomość zagadnień związanych z jego pracą w ośrodku. Z wnioskami w sprawie tych zwolnień występują dyrektor ośrodka resortowego lub kierownika ośrodka branżowego.

§ 13. Wprowadzenie zasad wynagradzania, określonych w zarządzeniu, powinno następować sukcesywnie i może nastąpić dopiero po zatwierdzeniu przez właściwego ministra struktury organizacyjnej ośrodka.

§ 14. Do czasu wprowadzenia w życie w poszczególnych ośrodkach postanowień niniejszego zarządzenia zachowuje moc obowiązującą zarządzenie Nr 14 Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 26 czerwca 1965 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników ośrodków normowania pracy.

§ 15. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Przewodniczący Komitetu Pracy i Płac: *M. Krukowski*

Załączniki do zarządzenia nr 14 Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 21 marca 1969 r. (poz. 4).

Załącznik Nr 1

Tabela stanowisk i wynagrodzenia zasadniczego pracowników ośrodków organizacji i normowania pracy

Lp.	Stanowisko	Zasadnicze miesięczne wynagrodzenie zł		
		Resortowy ośrodek organizacji i normowania pracy	Branżowy ośrodek organizacji i normowania pracy	
			tabela A	tabela B
1	2	3	4	5
1.	Dyrektor	4000—5000	—	—
2.	Zastępca dyrektora ośrodka	3600—4500	—	—
3.	Kierownik ośrodka	—	3500—4500	3400—4300
4.	Zastępca kierownika ośrodka	—	3400—4300	3200—4100
5.	Kierownik zespołu problemowego	3200—4200	3200—4000	3000—3900
	Główny specjalista	—	—	—
6.	Kierownik sekcji problemowej	3000—3800	2800—3800	2700—3500

1	2	3	4	5
7.	Starszy inspektor	3000—3700	2700—3500	2700—3500
8.	Redaktor, fizjolog, psycholog, socjolog	2900—3500	2700—3300	2700—3300
9.	Inspektor	2500—3200	2500—3200	2500—3200
10.	Chronometrażysta	2200—2700	2200—2700	2200—2700
11.	Kierownik sekcji administracyjno-usługowej	3000—3700	2700—3500	—
12.	Operator filmowy	2500—3000	2500—3000	2500—3000
13.	Tłumacz, dokumentalista	2200—2700	2200—2700	—
14.	Redaktor techniczny, grafik	1800—2400	—	—
15.	Laborant, fotograf	1500—2200	1500—2200	—
16.	Bibliotekarz, starszy referent administracyjny	1300—2000	1300—2000	1300—2000
17.	Kreślarz, referent administracyjny	1200—1800	1200—1800	1200—1800
18.	Maszynistka	1100—1650	1100—1650	1100—1650

1. Stanowisko zastępcy dyrektora ośrodka może występować tylko w ośrodkach zatrudniających ponad 20 pracowników.

2. Stanowisko zastępcy kierownika ośrodka może występować tylko w ośrodkach zatrudniających ponad 15 pracowników.

3. Zespoły problemowe i sekcje problemowe mogą być tworzone tylko dla zagadnień zasadniczej pracy ośrodków, takich jak np.: organizacja pracy, organizacja produkcji, organizacja stanowisk roboczych, normowanie pracy, metody pracy, taryfikacja prac i pracowników, szkolenie itp.

4. Stanowisko kierownika zespołu problemowego może występować tylko w komórkach liczących 5 i więcej pracowników.

5. Stanowisko kierownika sekcji problemowej może być tworzone w komórkach zatrudniających co najmniej 3 pracowników.

Sekcje problemowe nie mogą wchodzić w skład zespołów.

6. Stanowisko głównego specjalisty może być tworzone tylko jako samodzielne, jednoosobowe, wyodrębnione stanowisko pracy dla zagadnień stanowiących zasadnicze tematy pracy ośrodków i określonej specjalizacji tematycznej.

7. Stanowiska starszych referentów i referentów administracyjnych mogą być tworzone tylko w tych ośrodkach, które nie mają swej siedziby na terenie swego zjednoczenia lub ministerstwa.

Załącznik Nr 2

Taryfikator kwalifikacyjny pracowników ośrodków organizacji i normowania pracy

Lp.	Nazwa stanowiska	Wymagane kwalifikacje i staż pracy
1	2	3
1.	Dyrektor ośrodka resortowego, kierownik ośrodka branżowego, zastępca dyrektora ośrodka resortowego, zastępca kierownika ośrodka branżowego	1. Wyższe wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 8 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych związanych z organizacją i normowaniem pracy, w tym przynajmniej 5 lat na stanowisku kierowniczym. 2. Średnie wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 10 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych, związanych z organizacją i normowaniem pracy, w tym przynajmniej 6 lat na stanowisku kierowniczym.
2.	Kierownik zespołu problemowego	1. Wyższe wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 5 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych, w tym przynajmniej 3 lata w zakresie organizacji i normowania pracy. 2. Średnie wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 8 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych, w tym przynajmniej 5 lat w zakresie organizacji i normowania pracy.
3.	Główny specjalista	1. Wyższe wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 5 lat praktyki w danej specjalności, w tym przynajmniej 3 lata w zakresie organizacji i normowania pracy. 2. Średnie wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 8 lat praktyki w danej specjalności, w tym przynajmniej 5 lat w zakresie organizacji i normowania pracy.
4.	Kierownik sekcji problemowej	1. Wyższe wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 5 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych, w tym przynajmniej 3 lata w organizacji i normowaniu pracy. 2. Średnie wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 8 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych, w tym przynajmniej 3 lata w organizacji i normowaniu pracy.

1	2	3
5.	Kierownik sekcji administracyjno-usługowej	1. Wyższe wykształcenie, 5 lat praktyki zawodowej, w tym przynajmniej 2 lata na stanowisku kierowniczym. 2. Średnie wykształcenie, 6 lat praktyki zawodowej, w tym przynajmniej 3 lata na stanowisku kierowniczym.
6.	Starszy inspektor (do spraw organizacji, do spraw normowania, do spraw metod pracy itp.). Redaktor	1. Wyższe wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 5 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych, w tym przynajmniej 2 lata w organizacji i normowaniu pracy. 2. Średnie wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 8 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych, w tym przynajmniej 3 lata w organizacji i normowaniu pracy.
7.	Fizjolog, psycholog, socjolog	Odpowiednie wyższe wykształcenie.
8.	Inspektor (do spraw organizacji, do spraw normowania, do spraw metod pracy itp.)	1. Wyższe wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 5 lat praktyki w zawodzie technicznym lub ekonomicznym, w tym przynajmniej 2 lata w zakresie organizacji i normowania pracy. 2. Średnie wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 7 lat praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych, w tym przynajmniej 2 lata w zakresie organizacji i normowania pracy.
9.	Operator filmowy	Wykształcenie wyższe lub średnie, posiadanie uprawnień do wykonywania zawodu, 4 lata praktyki w zawodzie.
10.	Dokumentalista, tłumacz, redaktor techniczny, grafik, chronometrażysta	1. Wyższe wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 2 lata praktyki w danej specjalności zawodowej. 2. Średnie wykształcenie techniczne lub ekonomiczne, 4 lata praktyki w danej specjalności zawodowej.
11.	Starszy referent administracyjny	Wykształcenie średnie, 4 lata praktyki w administracji.
12.	Laborant, fotograf, bibliotekarz	Średnie wykształcenie zawodowe, 2 lata praktyki w danej specjalności zawodowej.
13.	Kreślarz	Wykształcenie średnie zawodowe albo ogólne i kursy kreślarskie oraz 2 lata praktyki zawodowej.
14.	Referent administracyjny	Wykształcenie średnie, 2 lata praktyki w administracji.
15.	Maszynistka	Pisanie bezbłędne z szybkością ponad 230 uderzeń na minutę.

Przez określenie praktyki w zawodach technicznych lub ekonomicznych związanych z organizacją i normowaniem pracy należy rozumieć pracę w zakresie: przygotowania produkcji, technologii, bezpośrednio w produkcji, w organizacji i normowaniu pracy.

Wydawnictwo Związkowe CRZZ — Warszawa, ul. Spasowskiego 1/3

WARUNKI PRENUMERATY:

Prenumeratę na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują urzędy pocztowe, listonosze oraz Oddziały i Delegatury „Ruch”. Można również dokonywać wpłat na konto PKO Nr 1-6-100020 — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23. Wszystkie instytucje państwowe i społeczne mogą zamawiać prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur „Ruch”. Prenumeraty przyjmowane są do 10 dnia miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty.
Cena prenumeraty: kwartalnie — zł 10.—, półrocznie — zł 20.—, rocznie — zł 40.—

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40% droższa — przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, tel. 20-46-88; konto PKO Nr 1-6-100024.

Egzemplarze numerów zdezaktualizowanych można nabywać w punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwalnej „Ruch” Warszawa ul. Nowogrodzka 15/17, konto PKO Nr 114-6-700044 VII O/M Warszawa.